

SOUTHEAST BANGKOK JOURNAL

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2562 ISSN 2408-2279

วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

บทความวิจัย

- **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การสำรวจงานวิจัยระหว่าง พ.ศ.2549-2558**
นิภาพรรณ เจนสันติกุล
- **ความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC)**
ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์
- **การสร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู**
ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม
รุ่งทิพา กองสอน
- **การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต : กรณีศึกษาวงคาราบาว**
ปิยะพันธุ์ วัชรนุกุล
- **ความเชื่อด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด**
ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
สุวัฒน์ ศิริแก่นทราย
- **ประสบการณ์ความเจ็บป่วยและตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ**
กิ่งแก้ว ขวัญข้าว
- **THE EFFECTS OF EXTENSIVE READING ON ENGLISH READING ABILITY AND**
ATTITUDES OF BUSINESS ENGLISH MAJOR STUDENTS
Piyachat Nutalak

บทความวิชาการ

- **ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรและความภักดีของลูกค้า**
นัทธีรา พุมมาพันธุ์
- **CRISIS MANAGEMENT FOR A CHAIN RESTAURANT TOWARD RUMOR**
DISSEMINATION IN SOCIAL MEDIA
Pornmit Kulkalyuenyong, Siriwan Wongcharoen, Annapa Saithong

บทวิจารณ์หนังสือ

- **Book Review : กล้าเลือก กล้าทำ**
วรสิริ ธรรมประดิษฐ์

SOUTHEAST BANGKOK JOURNAL

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1

มกราคม – มิถุนายน 2562

ISSN 2408-2279

วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

เจ้าของ : วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การแนะนำหนังสือ ตำรา และบทวิจารณ์ จากบุคลากรภายในและภายนอกวิทยาลัย
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการนำเสนอบทความด้านบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ นิติศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ตลอดจนบทความด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

การตรวจสอบทางวิชาการ

บทความทุกบทความได้ผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน

กำหนดการเผยแพร่ : กำหนดออกเผยแพร่ราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ประสานงานการผลิตและเผยแพร่ : กลุ่มงานวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

คำชี้แจง

ทัศนะหรือความคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอกฉบับนี้เป็นของผู้เขียนโดยเฉพาะ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก บรรณาธิการและคณะผู้จัดทำ ขอสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขถ้อยคำหรือเนื้อหาที่อาจส่งผลกระทบต่อในทางกฎหมาย

พิมพ์ที่ : บริษัท ทวีวัฒน์การพิมพ์ จำกัด

19, 21 ซอยอ่อนนุช 35 ถนนสุขุมวิท 77 แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง

กรุงเทพมหานคร 10250 โทรศัพท์ : 0-2720-5014-7

SOUTHEAST BANGKOK JOURNAL

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562

ISSN 2408-2279

วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ที่ปรึกษา

ดร.สมศักดิ์ รุ่งเรือง

อธิการบดีวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ พลเรือตรีหญิง ยุวดี เปรมวิชัย

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ผ่องพรรณ รัตนธนาวันต์	ที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพล นววงศ์เสถียร	ผู้ช่วยรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ขำเพชร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ อมรศรี ตันพิพัฒน์	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ดร.ธนภูมิ อติเวทิน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฝ่ายจัดการวารสารและพิสูจน์อักษร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญาณวัฒน์ พลอยเทศ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรสิริ ธรรมประดิษฐ์
ดร.ภัทรดา รุ่งเรือง	อาจารย์สมชาย ชูประดิษฐ์
ดร.ไศยลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล	ดร.วไลพร ฉายา
อาจารย์เยาวภาณี รอดเพชร	นางสาวพัชรินทร์ ยั่งยืน
นางสาวณาวีรัชญ์ พรศิยาวารัญญ์	

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer Review) ประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.กมลภพ แก้วศรี	มหาวิทยาลัยธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.นฤมล กิมภากรณ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทิพย์ สิริธรรังศรี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แผลงสร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ เสาวภา วิชาดี	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรณวรรณ สมใจ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาบุส ธนธิติ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญชา เกียรติจรุงพันธ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษณิศา เตชเถกิง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวีพร อนุศาสนันท์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร มานวิโรจน์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ เทพสุริวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ดร.ณฐมน บัวพรมมี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ดร.เบญจพร สว่างศรี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ดร.วรพล วิแหลม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ	หน้า
บทความวิจัย	
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การสำรวจงานวิจัยระหว่าง พ.ศ.2549-2558 นิภาพรรณ เจนสันติกุล	1
ความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ใน รายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อัญญุปารย์ ศิลปนิลมาลย์	12
การสร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้ แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม รุ่งทิพา กองสอน	25
การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต : กรณีศึกษาวงคาราบาว ปิยะพันธุ์ วัชรานุกุล	38
ความเชื่อด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สุวัฒน์ ศิริแก่นทราย	55
ประสบการณ์ความเจ็บป่วยและตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ กิ่งแก้ว ขวัญข้าว	69
THE EFFECTS OF EXTENSIVE READING ON ENGLISH READING ABILITY AND ATTITUDES OF BUSINESS ENGLISH MAJOR STUDENTS Piyachat Nutalak	88
บทความวิชาการ	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรและความภักดีของลูกค้า นัทธีรา พุมมาพันธุ์	103
CRISIS MANAGEMENT FOR A CHAIN RESTAURANT TOWARD RUMOR DISSEMINATION IN SOCIAL MEDIA Pornmit Kulkalyuenyong, Siriwan Wongcharoen, Annapa Saithong	116

สารบัญ	หน้า
บทวิจารณ์หนังสือ	
Book Review : กล้าเลือก กล้าทำ วรสิริ ธรรมประดิษฐ์	132
รูปแบบการนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก	136
แบบฟอร์มการส่งบทความ	141

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562) ได้รับการรับรองให้เป็นวารสารวิชาการในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 2 จากผลการประเมินเมื่อ เมษายน 2560 บทความในฉบับนี้นำเสนอหลากหลายความรู้ อาทิ บทความเกี่ยวกับการจัดการวิกฤตการณ์ในสังคม สื่อออนไลน์ บทความวิจัยด้านการศึกษา บทความวิจัยเกี่ยวกับมนุษยวิทยาในเชิงสุขภาพ อีกทั้งบทความวิชาการหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนาธุรกิจนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงเสมอ คือภาพลักษณ์องค์กร ดังบทความวิชาการเรื่องความสัมพันธ์ของภาพลักษณ์องค์กรกับความภักดีของลูกค้า ที่น่าสนใจศึกษา

ในศุภวารดิถีขึ้นปีใหม่ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก ปกป้องและดลบันดาลให้ท่านผู้อ่าน ประสบผลสำเร็จในสิ่งพึงหวัง มีความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทุกประการ

พลเรือตรีหญิง ศ. ยุวดี เปรมวิชัย

บรรณาธิการ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การสำรวจงานวิจัยระหว่าง พ.ศ.2549-2558
PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY : PRELIMINARY SURVEY OF RESEARCHES
DURING 2006-2015

นิภาพรณ เจนสันติกุล *

Nippapan Jensantikul

(Received : October 10, 2018, Accepted : January 2, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจและสังเคราะห์งานวิจัยด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้แนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างปี พ.ศ.2549 - 2558 จากฐานข้อมูล ThaiLIS เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Miles and Huberman (1984) ผลการวิจัยพบว่า มีงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่าง พ.ศ.2549-2558 จำนวน 162 รายการ งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการนำไปใช้ระดับบุคคล การดำรงอยู่ การจัดการหนี้สิน พฤติกรรมการใช้จ่าย การจัดการความรู้ และชุมชนต้นแบบ เหตุผลของการนำไปใช้มาจากปัญหาเรื่องการบริโภคนิยม และองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม การเปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแนวคิดขององค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ระดับชุมชน ตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนพอเพียงของภาคประชาสังคม

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน รายงานวิจัย

Abstract

This research aimed to 1) explore current research sufficiency economy philosophy during the 2006-2015 from ThaiLIS; 2) synthesize research. In this study, researcher used a qualitative approach by documentary research. Data were collected through data

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Asst. Prof. in Public Administration, Nakhon Pathom Rajabhat University.

e-mail : nippapan.ni@hotmail.com

recording form and analyzed based on Miles and Huberman concept. The results revealed there are 162 sufficiency economy research works between 2006 and 2015., and those research reports focused on applying to the individual level, the existence of the community, liability management, spending habits of the individual, knowledge about the sufficiency economy and the presentation of the community sufficiency economy. Reasons of underlying the principles of the sufficiency economy philosophy were applied to the problem of consumption. Most of the knowledge about sufficiency economy is related to culture, sufficiency economy comparison with capitalist economy, building a sound understanding of the sufficiency economy, and development the body of knowledge about economic self-sufficiency, development and application of the learning process at the community level as well as networking community development sufficiency of civil society.

Keywords : Sufficiency economy, Community, Research reports

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการใช้ชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้มีทิศทางในการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง พอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการสิ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตทั้งจากภายในและภายนอกโดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แนวทางที่ว่าด้วยการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีหลักพิจารณาอยู่ 4 ส่วนดังนี้ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทยซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรและระดับประเทศได้โดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมรวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไป

ไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจกระทำเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อสามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

3. เงื่อนไขสำคัญเพื่อให้เกิดความพอเพียงการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขคุณธรรม หลักวิชา และชีวิต เป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขคุณธรรม คือ เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น เงื่อนไขหลักวิชา คือ การอาศัยความรู้ รอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน เงื่อนไขชีวิต คือ การดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติและปัญญา บริหารจัดการการใช้ชีวิตโดยใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน

4. แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่าการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนการใช้แสงสว่างทางปัญญาในการสร้างสรรค์ที่มีการพิจารณาทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ การประยุกต์ตั้งแต่ในระดับหน่วยการผลิต ผู้บริโภค ผู้ผลิต ล้วนแล้วแต่สามารถยึดหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548) โดยพิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550) ได้จำแนกระดับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เป็นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว 2) ระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าเป็นความพอเพียงระดับกลุ่มหรือองค์กร คือเมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้วจะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ และ 3) ระดับที่สาม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับก้าวหน้าเป็นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือ เมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงในระดับที่สองแล้ว จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับธนาคารและบริษัทต่าง ๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละระดับมีการนำแนวคิดและหลักการไปใช้ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพบริบท และความรู้ความเข้าใจของผู้นำไปประยุกต์ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ จำนวนมาก เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปี พ.ศ.2548 ต่อมา มีการต่อยอดการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยดังกล่าวเกี่ยวกับ “โครงการสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเสนอ และบทความ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง”

ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพรวมของการวิจัยในระยะต่อมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การสำรวจงานวิจัยระหว่าง พ.ศ.2549-2558 เพื่อศึกษาลักษณะและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนอย่างยั่งยืนและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะทำการศึกษาเชิงพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา และศึกษาเชิงลึกต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจงานวิจัยด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระหว่าง พ.ศ.2549-2558 จากฐานข้อมูลงานวิจัยโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
2. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชน

ขอบเขต

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการสำรวจงานด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนระหว่างปี พ.ศ.2549-2558 โดยต่อยอดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่เน้นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย และการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทัศนคติและค่านิยม โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน

การทบทวนวรรณกรรม

อภิชัย พันธเสน (2551) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจทุนนิยมหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 มิติ คือ 1) มิติเศรษฐกิจ เน้นให้มีความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพสุจริตเพื่อให้พึ่งตนเองได้ การปฏิบัติตนตามเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้ประชาชนมีรายได้ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน ทำให้ครอบครัวมีความสุขและอบอุ่น 2) มิติด้านจิตใจ เน้นความพอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ไม่โลภ มีการปฏิบัติตนตามทางสายกลางที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา 3) มิติด้านสังคม เน้นที่การสร้างระบบภูมิคุ้มกันด้านสังคมที่เข้มแข็ง เริ่มที่ครอบครัว เข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง ไม่ตกเป็นเหยื่อของอบายมุข ชุมชนมีความรักสามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 4) มิติด้านวัฒนธรรม มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี

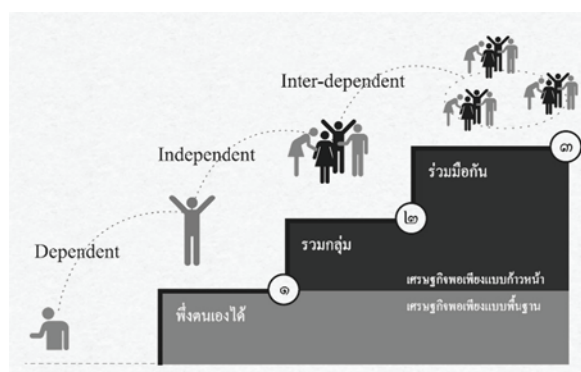
ปรัชญา แนวคิดและทิศทางของ “เศรษฐกิจพอเพียง” มิใช่เศรษฐกิจ “ระบบปิด” (Close Economy) ตามที่มีผู้พยายามจะตีความให้เป็นเช่นนั้น แต่ในขณะเดียวกัน “เศรษฐกิจพอเพียง”

ตามแนวพระราชดำริก็มีใช้ระบบทุนนิยม วัตถุนิยม และบริโภคนิยมที่ก่อให้เกิด “วัฒนธรรมการบริโภค” ที่ไร้สาระและเกินขอบเขต คือ สู้โต่งข้างใดข้างหนึ่ง

ระดับของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550) จำแนกระดับของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 3 ระดับ ดังนี้

- 1) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เป็นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจุบันของตนเองและครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันมีความสามัคคีกลมเกลียว มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและใจ
- 2) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เป็นความพอเพียงระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้วจะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน
- 3) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับก้าวหน้าที่เป็นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือ เมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงในระดับที่สองแล้วจะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับธนาคารและบริษัทต่าง ๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการเพื่อขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการ การศึกษาสังคมและศาสนาให้สมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย แสดงดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2550)

การจำแนกเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ระดับข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่เริ่มต้นจากหลักของการพึ่งตนเอง โดยเปลี่ยนจากการพึ่งตนเองไม่ได้หรือต้องคอยอาศัยผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา (Dependent)

เป็นการพัฒนาตนเองให้ความเข้มแข็งเป็นอิสระ (Independent) แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันจนนำไปสู่การพึ่งพิงกัน (Interdependent) สงเคราะห์เกื้อกูล ร่วมมือกันและประสานกับโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่า คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” มีความหมายในทางกว้างที่รวมเอาความพอเพียงพื้นฐานกับความพอเพียงระดับก้าวหน้าเข้ามาไว้รวมกัน ได้แก่ การที่บุคคล ครอบครัว หรือชุมชนมีความสามารถเลี้ยงตัวเองพึ่งตัวเองได้ ความเป็นอยู่พอกินพออยู่ มีจิตใจที่ดีงาม สามารถใช้เทคโนโลยีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการความเป็นอยู่ให้อยู่ในระดับพื้นฐานที่ไม่เดือดร้อน มีภูมิคุ้มกันในตัวเองกับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายนอกด้วยความมีเหตุผล มีสติปัญญาระลึกรู้อยู่ตลอด สามารถแก้ปัญหาได้ มีทุนทางวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดถึง ความเจริญงอกงามในจิตใจ เกิดความรักสามัคคีในหมู่ชนที่มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความก้าวหน้าเป็นชุมชนที่น่าอยู่สำหรับความพอเพียงในระดับก้าวหน้า ได้แก่ การดำเนินธุรกิจตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์และเพื่อให้พร้อมต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างปี พ.ศ.2549-2558 ในฐานข้อมูลงานวิจัยโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลของ Miles and Huberman (1984) ที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยจำแนกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การย่อข้อมูล (Data reduction) เป็นกระบวนการจัดการข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลมีความเป็นระเบียบ โดยจัดระบบและเชื่อมโยงข้อมูลตามกรอบแนวคิดของเรื่องที่ศึกษา อาจใช้วิธีการที่ทำให้ข้อมูลน้อยลง ด้วยการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาออก เหลือไว้เฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษา เพื่อให้สามารถนำเสนอข้อมูลเหล่านั้นได้อย่างเป็นระบบ และเข้าใจง่าย

2. การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลที่ได้จัดระเบียบไว้แล้วอย่างเป็นหมวดหมู่ด้วยวิธีการพรรณนา

3. การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของการวิจัย (Conclusions, drawing and verifying) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความข้อสรุปหรือข้อค้นพบที่ได้นำมาทั้งการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อให้ได้ประเด็นหลักของการศึกษา

พร้อมทั้งการยืนยันผลด้วยการตรวจสอบสามเส้าความน่าเชื่อถือของข้อสรุป ซึ่งสิ่งที่ได้จากการตีความอาจแสดงในรูปของคำอธิบาย แนวคิด หรือทฤษฎี และทำการตรวจสอบข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความหลากหลายด้านข้อมูลในเชิงเวลาและสถานที่เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง (นิทรา กิจธีระวุฒิมังษ์, 2555)

ผลการศึกษา

จากฐานข้อมูลงานวิจัยโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปรากฏข้อมูล ดังนี้

1. จากการใช้คำสำคัญจำนวน 7 คำ ค้นหาข้อมูล พบว่า 1) ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง มีงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 รายการ 2) เศรษฐกิจพอเพียง มีงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 1,199 รายการ 3) ชุมชนพอเพียง มีงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 รายการ 4) ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 รายการ 5) รายงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง มีงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 167 รายการ 6) พอเพียง มีงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 1,357 รายการ และ 7) รายงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่าง พ.ศ.2549-2558 มีงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 162 รายการ

2. ลักษณะของงานวิจัยที่ศึกษา มุ่งเน้นศึกษาเรื่องต่อไปนี้ 1) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ระดับบุคคล เช่น อาจารย์ ประชาชน นักศึกษา 2) การดำรงอยู่ของชุมชนในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ กลุ่มหัตถกรรมผ้า กลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ 3) การจัดการหนี้สิน พฤติกรรมการใช้จ่ายของปัจเจกบุคคล เช่น อาจารย์ ประชาชน นักศึกษา 4) การจัดการความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) นำเสนอชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

3. เหตุผลของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ พบว่า มีปัญหาเรื่องการบริโภคนิยม การใช้จ่ายเกินตัว ความฟุ่มเฟือยและการยึดติดกับวัตถุนิยม และการไม่ออมเงิน

4. หลักการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน พบว่า 1) การวางแผนการใช้จ่ายด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เช่น การลดต้นทุนการผลิต การลดรายจ่าย การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน

5. องค์ความรู้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ชี้ให้เห็นว่า การดำรงอยู่ของชุมชนคือการไม่เบียดเบียนแต่เป็นการใช้ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต ตลอดจนการมีเป้าหมายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมการดำเนินการ 4 ด้าน คือ 1) สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) การพัฒนาแนวคิดขององค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ระดับชุมชน และ 4) การเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนพอเพียงของภาคประชาสังคม ทั้งนี้การดำเนินการทั้งสี่ด้านจะต้องมีความเชื่อมโยงอย่างบูรณาการ

และการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องมีฐานความรู้กำกับ ซึ่งจะต้องเป็นความรู้ที่สร้างโดยชุมชนเองซึ่งปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “โครงการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง” ของปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, สุวัจนรา เปี่ยมญาติ และจิตติพร พันธเสน (อภิชัย พันธเสน, 2549) และงานวิจัยเรื่อง “สังเคราะห์งานวิจัย ข้อเขียน และบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง” ของ อภิชัย พันธเสน, ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ, มนัส โกมลทา, กนกรัตน์ ยศไกร, ปณิศา ลาภชุ่มศรี, สกฤติ อีสริยานนท์, และมณีนรัตน์ จริยธรรมวดี (2550) โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในมิติเศรษฐกิจสังคม และสะท้อนให้เห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีอยู่เดิมแล้วในสังคมไทย ซึ่งมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มาจาก ศาสนธรรมต่าง ๆ ได้มีความพยายามที่จะเปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจกระแสหลักหรือบางที่เรียกว่าระบบทุนนิยม มีความพยายามที่จะอธิบายปัญหาเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่จากมุมมองของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาจากเศรษฐกิจมหภาค การเกษตรและชนบท อุตสาหกรรม และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้มีการณศึกษาของกลุ่มที่มีการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนธุรกิจเอกชน รวมทั้งมีความพยายามในการสร้างตัวชี้วัดเพื่อวัดความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ

อภิปรายผลและสรุปผล

จากผลการศึกษาข้างต้นสรุป ดังนี้ 1) มีรายงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่าง พ.ศ.2549-2558 จำนวน 162 รายการ 2) ลักษณะของงานวิจัยที่ศึกษา มุ่งเน้นศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ระดับบุคคล การดำรงอยู่ของชุมชน การจัดการหนี้สิน พฤติกรรมการใช้จ่ายของปัจเจกบุคคล การจัดการความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการนำเสนอชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 3) เหตุผลของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ พบว่า มีปัญหาเรื่องการบริโภคนิยม การใช้จ่ายเกินตัว ความฟุ่มเฟือยและการยึดติดกับวัตถุนิยม และการไม่ออมเงิน 4) หลักการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่นำไปใช้ในการวางแผนการใช้จ่ายด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เช่น การลดต้นทุนการผลิต การลดรายจ่าย การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นต้น และ 5) องค์ความรู้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม การเปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแนวคิดขององค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ระดับชุมชน ตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนพอเพียงของภาคประชาสังคม

จากผลการศึกษาทำให้เห็นว่งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญไปที่การนำไปใช้ และความรู้ของบุคคลที่นำไปใช้ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น อตินันท์ พรหมพันธุ์ใจ (2550) ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชนเพื่อการจัดการทุนประเทศ

เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และงานของ ธนวุฒิ พิมพ์กี และจันทนา ฤทธิสมบุรณ์ (2557) ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรีชี้ให้เห็นว่าการ พัฒนาอย่างยั่งยืนคือการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของคน ในชุมชน ดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นกลไกสำคัญในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม โดยมยุรี เสือคำราม และสมศักดิ์ ลีลา (2555) สรุปลงถึงการพัฒนา คน ว่าหมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้คนมีโอกาสมากขึ้นสามารถปรับปรุงตนเองและพัฒนาศักยภาพให้มีชีวิต ที่มีคุณภาพสร้างสรรค์ มีเสรีภาพและมีศักดิ์ศรี การพัฒนาคนต้องมีความยั่งยืนเสมอภาค เคารพธรรมชาติ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความระมัดระวัง การศึกษาของ สมบัติ กุสุมาวลี (2549) เรื่อง ความ เข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนกับการพัฒนาตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มี 3 กลุ่มสำนักคิดสำคัญของไทยได้แก่ 1) กลุ่มสำนักคิดที่ให้ความสำคัญกับหลักศาสนาธรรม 2) กลุ่ม สำนักคิดที่ให้ความสำคัญกับการสร้างวิสาหกิจชุมชนและองค์กรชุมชน และ 3) กลุ่มสำนักคิดที่ให้ ความสำคัญกับรากเหง้าวัฒนธรรมชุมชน จากนั้นจึงได้นำเอาแก่นความคิดของทั้งสามสำนักมาบูรณา การหลอมรวมเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วพัฒนาขึ้นมาเป็น “วัฒนธรรมของชุมชนตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมความพอประมาณของชุมชน 2) วัฒนธรรมความมีเหตุมีผลของชุมชน 3) วัฒนธรรมการสร้างภูมิคุ้มกันในตนของชุมชน 4) วัฒนธรรม การมีความรู้คู่คุณธรรม และ 5) วัฒนธรรมของชุมชนที่สมดุลและยั่งยืน

ข้อสังเกตจากทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด 162 รายการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาข้อมูล ในลักษณะจำแนกตามพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อค้นหาคำตอบว่าใน ชุมชนมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มากน้อยเพียงใด ในขณะที่งานวิจัยของ นิภาพรณ เจนสันติกุล (2556) เรื่อง แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: เมืองโบราณและวัดญาณสังวรารามมหารวิหารนั้นได้ใช้แนวทางการวิจัยในเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ปรากฏ ข้อมูลว่าเมืองโบราณได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ และ การดำเนินชีวิตของผู้คนที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะของการบริหารเมืองโบราณนั้นจะเป็นไปในรูปแบบ ของการพึ่งพาอาศัย มีการเรียนรู้ในการใช้ประโยชน์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการไม่เอา รััดเอาเปรียบสังคม หรือมุ่งแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว เมืองโบราณจึงเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของ ชุมชนที่มีการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

หากพิจารณาในเชิงผลผลิต พบว่า จำนวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และสะท้อนถึงการนำไปใช้ในระดับปัจเจกบุคคล ระดับชุมชน และระดับประเทศ แต่การศึกษาส่วนใหญ่ยังเป็นข้อมูลเฉพาะพื้นที่ ในด้านผลลัพธ์ พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิง พฤติกรรมอันเป็นผลมาจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) ส่งผลให้หลายพื้นที่ หลายองค์การทั้งหน่วยงานภาครัฐบาลที่เป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดความรู้ การจัดโครงการพัฒนาต่าง ๆ ผ่านกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิตกองทุนหมู่บ้าน สนับสนุนระบบเศรษฐกิจชุมชน การพึ่งพาตนเอง การให้ความสำคัญกับบริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนการเปลี่ยนมุมมอง ทศนคติของประชาชนต่อรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นอยู่โดยมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มคน เช่น การทำบัญชีครัวเรือน ในส่วนของสถาบันการศึกษา พบว่า มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน โดยการถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมให้นักศึกษามีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดหลักทางสายกลาง เช่น การจัดทำคู่มือการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศที่มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองเพื่อพัฒนาระดับองค์การ ระดับชุมชน ระดับประเทศ ส่งผลกระทบทางบวกให้ประชาชนทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) พบว่า แนวทางการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นความทันสมัยและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจแต่ผลของการพัฒนากลับไม่ทั่วถึงส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชนบท เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและขาดความสมดุลในการพัฒนา ดังนั้นหากประชาชนในประเทศขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อเผชิญกับสถานะที่ไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง และกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่มีลักษณะเป็นแบบระบบทุนนิยม ย่อมส่งผลกระทบต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างยั่งยืน เนื่องจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจไปประยุกต์จะต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติและควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยหลักการเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในเชิงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
2. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มขึ้นเพื่อทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้นมีลักษณะเป็นอย่างไรและมีวิธีการใดทำให้เกิดความยั่งยืนในการนำไปใช้ในระดับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธนวุฒิ พิมพ์กิติ, และจันทนา ฤทธิสมบุรณ์. (2557). การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัย มสด*, 10(1), 1-21.
- นิทรา กิจธีระวุฒิมงษ์. (2555). วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานสำหรับงานสาธารณสุข. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(2), 130-152.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2556). แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: เมืองโบราณและวัดญาณสังวรารามมหาวิหาร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 6(1), 14-22.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒนา.
- มยุรี เสือคำราม, และสมศักดิ์ ลีลา. (2555). เศรษฐกิจพอเพียง: ศาสตร์แห่งการพัฒนา. *วารสารนักบริหาร*, 32(3), 40-47.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2549). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนกับการพัฒนาตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อดิพันธ์ พรหมพันธ์ใจ. (2550). *การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการชุมชนเพื่อการจัดการทุนประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อภิชัย พันธเสน. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อภิชัย พันธเสน, ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ, มนัส โกมลทา, กนกรัตน์ ยศไกร, ปัทมา ลาภข่มศรี, สกฤติ อีสริยานนท์, และมณีนรัตน์ จริยธรรมวุฒิ. (2550). *โครงการสังเคราะห์งานวิจัยข้อเขียนและบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- อภิชัย พันธเสน. (2551). *การวิจัยและพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม(ศูนย์คุณธรรม).
- Miles, M., & Huberman, A. (1984). *Qualitative data analysis: A Sourcebook for new methods*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.

ความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC)
ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
THE QUALITY OF THE INFORMATION TECHNOLOGY COMPETENCY PROMOTING
ACTIVITIES (SSPC) ON SEMINARS IN COMPUTERS FOR EDUCATION SUBJECT
KALASIN UNIVERSITY

อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์ *

Unyaparn Sinlapaninman

(Received : October 10, 2018 , Accepted : January 2, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อหาความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์ จำนวน 10 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความเหมาะสมของกิจกรรม SSPC สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรม SSPC ประกอบด้วย ภารกิจ, กิจกรรมเลือกสรร, สืบค้น, สร้างชิ้นงาน และสื่อสาร ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.87$, $sd.=0.33$)

คำสำคัญ : กิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสัมมนา

Abstract

The purpose of this research was to evaluate the appropriateness of the Information Technology Competency Promoting Activities (SSPC) on Seminars in Computers Course at Kalasin University. The samples consisted of 10 computer lecturers, randomly selected by by ballot simple random sampling. The research instrument was an evaluation form. The research statistics used were mean and standard deviation. The result of the research revealed that of all four SSPC activities consisting of the tasks, the selection activities, the searching, the work creation and

* สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Instructor of Computer Branch, Faculty of Liberal Arts and Sciences, Kalasin University.

e-mail : unyaparn@gmail.com

the overall communication, the highest level of quality of SSPC was the overall communication. (\bar{x} = 4.87, sd.= 0.33).

Keywords : Promoting activities, Information technology competency, Seminars

บทนำ

ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้จัดการเรียนการสอนวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา แก่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 3 โดยออกแบบรายวิชาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) ซึ่งในด้านที่ 5 มุ่งให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ซึ่งเป็นความสำคัญที่สถาบันการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) เลือกสรร เป็นความสามารถในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ หรือ ความรู้ ให้ตรงกับงานที่ปฏิบัติ 2) สืบค้น เป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในแสวงหา ค้นหาข้อมูลข่าวสารความรู้ จากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ 3) สร้างงาน เป็นความสามารถในการสร้างผลงานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) สื่อสาร เป็นความสามารถในการเผยแพร่ หรือถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (อัญญาปาร์ย์ ศิลปนิลมาลย์ และคณะ, 2558) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ผู้เรียนในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนรายวิชาดังกล่าว ได้ทำการศึกษาพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) และนำกิจกรรม SSPC มาประยุกต์ใช้ในวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา เป็นกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเลือกสรร (Select), กิจกรรมสืบค้น (Search), กิจกรรมสร้างงาน (Produce) และ กิจกรรมสื่อสาร (Communicate) เรียกชื่อย่อว่า “กิจกรรม SSPC” (อัญญาปาร์ย์ ศิลปนิลมาลย์, 2559) ซึ่งกิจกรรม 4 กิจกรรมนั้น จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานจริง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเลือกวิธีการจัดสัมมนา เลือกเครื่องมือ/ช่องทางในการค้นหาข้อมูล ค้นหาปัญหาการศึกษาในท้องถิ่นด้วยตนเอง และอภิปรายร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในการศึกษาท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการสืบค้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย เกี่ยวกับประเด็นปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาในการใช้คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในท้องถิ่นของตนเอง ภายใต้การสัมมนา อีกทั้ง จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ

โรงเรียนขนาดใหญ่ จังหวัดนครนายก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 มีข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนควรสนับสนุนให้ครูมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (อนามิกา เศรษฐบุตร, 2559) และการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครูกลุ่มโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่าข้อเสนอแนะทางพัฒนาทักษะไอซีที มีด้านที่ครูต้องพัฒนามากที่สุด คือ ศาสตร์การสอนที่ครูต้องบูรณาการไอซีทีมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอน (ศราวุธ แจ่มสุข และสุทิดา ชองเหล็กนอก, 2560) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนซึ่งจะเป็นครูในอนาคตได้มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการไอซีทีมาใช้เป็นเครื่องมือ ด้วยกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) อันจะเกิดประโยชน์เมื่อออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และประกอบวิชาชีพครูในอนาคตต่อไป

จากความสำคัญข้างต้น และเพื่อเป็นการยืนยันในความเหมาะสมของกิจกรรม SSPC ที่นำมาจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงได้ทำการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วิธีการวิจัย

1. ขั้นตอนการวิจัยในดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษา สรุปเนื้อหา และจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2556 และ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 ของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เนื้อหา และจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

หน่วย การเรียนรู้	คำอธิบาย รายวิชา	จุดมุ่งหมายของวิชา	เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน
3 (2-2-5)	ประเด็นปัญหา การศึกษาใน ท ่อ ง ถึ น ก า ร ศึ ก ข า คั น ค ว ่า และ อภิปราย เพื่อหา แนวทางในการ นำเทคโนโลยี สารสนเทศและ การสื่อสาร มา ประยุกต์ใช้ใน การแก้ปัญหาใน ก า ร ศึ ก ข า ท ่อ ง ถึ น เน้น ปฏิบัติจริงใน การจัดสัมมนา หรือการประชุม ทางวิชาการ	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เกี่ยวกับการสืบค้น ประเด็นปัญหาในการใช้ คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยี สารสนเทศในการจัดการ เรียนการสอนของโรงเรียน ในท้องถิ่นของตนเอง 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ วิเคราะห์ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ อภิปรายเกี่ยวกับ ประเด็นปัญหา และ แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับ ในการใช้คอมพิวเตอร์/ เทคโนโลยีสารสนเทศใน การจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนในท้องถิ่น ของตนเอง 3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ เกี่ยวกับการจัดสัมมนา เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับ ในการใช้คอมพิวเตอร์/ เทคโนโลยีสารสนเทศใน การจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนในท้องถิ่น ของตนเอง	เรื่อง 1 การสัมมนาและประชุม วิชาการ 1. ความหมายของสัมมนา 2. วัตถุประสงค์ของการสัมมนา 3. ลักษณะที่สำคัญของการ สัมมนา 4. องค์ประกอบของการสัมมนา 5. การเขียนโครงการสัมมนา 6. ขั้นตอนในการจัดดำเนินการ สัมมนา 7. การดำเนินการประชุมกลุ่ม สัมมนา 8. หน้าที่บุคลากรภายในกลุ่ม สัมมนา 9. การนำการสัมมนามาใช้ใน ห้องเรียน 10. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการ ประชุมวิชาการ และขั้นตอนการ ดำเนินงาน 11. จัดสัมมนา ประเมินผลการ จัดสัมมนาและนำข้อมูลย้อนกลับมา ปรับปรุงการจัดสัมมนาในครั้งต่อไป เรื่อง 2 การสืบค้นข้อมูล 1. การอ่านเพื่อค้นคว้าข้อมูล 2. กลยุทธ์ในการสืบค้น (5W1H) 3. การสืบค้นสารสนเทศจาก ฐานข้อมูลออนไลน์

ตารางที่ 1 (ต่อ) เนื้อหา และจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

หน่วย การเรียนรู้	คำอธิบาย รายวิชา	จุดมุ่งหมายของวิชา	เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน
		4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ประยุกต์ใช้ความรู้ในการ จัดสัมมนาได้	4. การเลือกใช้ฐานข้อมูล 5. วิธีการสืบค้นสารสนเทศ 6. การประเมินสารสนเทศที่ได้ จากอินเทอร์เน็ต เรื่อง 3 การอ่านจับใจความสำคัญ และการอ่านเชิงวิเคราะห์ 1. การอ่านจับใจความสำคัญ 2. การอ่านเชิงวิเคราะห์ เรื่อง 4 การเขียนรายงานและการ เขียนสรุปความ 1. ความหมายของรายงาน 2. วัตถุประสงค์ของการรายงาน 3. ประเภทของรายงาน 4. ลักษณะของรายงานที่ดี 5. การใช้ภาษา 6. ส่วนประกอบของรายงาน 7. ขั้นตอนการเขียนรายงาน 8. การเขียนสรุปความ เรื่อง 5 การเขียนอ้างอิงและ บรรณานุกรม แบบ APA (American Psychological Association) 1. การเขียนอ้างอิง 2. การเขียนบรรณานุกรม

จากตารางที่ 1 แสดงหน่วยการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา จุดมุ่งหมาย และเนื้อหาที่สอดคล้อง
กัน จำนวน 5 บทเรียน ของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

2) สรุปกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) จากผลการวิจัยระดับปริญญาเอกของ อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์ (2558) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านการเลือกสรร เป็นความสามารถเลือกใช้ซอฟต์แวร์ หรือข้อมูลสารสนเทศให้เหมาะสมกับงาน

ด้านที่ 2 ด้านการสืบค้น เป็นความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแสวงหา ค้นคว้าความรู้ ข้อมูลสารสนเทศ จากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 3 ด้านการสร้างชิ้นงาน เป็นความสามารถในการนำซอฟต์แวร์ หรือ ความรู้ข้อมูลสารสนเทศจากการสืบค้นมาสร้างชิ้นงานตามที่ได้รับมอบหมายงาน

ด้านที่ 4 ด้านการสื่อสาร เป็นความสามารถในการเผยแพร่ หรือถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยน ชิ้นงานหรือความรู้ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้อื่น

ซึ่งจะทำการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ประกอบด้วย 1 ภารกิจ และ 4 กิจกรรม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC)

กิจกรรม	รายละเอียด
ภารกิจ	เริ่มต้นโดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกจากผู้สอน แล้วจึงเข้าสู่กิจกรรม SSPC
กิจกรรมที่ 1 เลือกสรร (S : Select)	ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือ/ซอฟต์แวร์/ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการตอบภารกิจ เมื่อได้เรียนรู้แล้ว ผู้เรียนจะได้รับการทดสอบให้เลือกเครื่องมือ/ซอฟต์แวร์/ข้อมูลสารสนเทศ ที่เหมาะสมกับภารกิจ หากตอบถูกต้องจะทำกิจกรรมต่อไป หากตอบผิดต้องกลับไปทำกิจกรรมเดิมจนกว่าจะตอบถูก
กิจกรรมที่ 2 สืบค้น (S : Search)	ผู้เรียนจะทำการค้นหาข้อมูลสารสนเทศ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ จากสภาพแวดล้อมที่ผู้สอนได้เตรียมไว้ให้ด้วยสื่อและช่องทางการสืบค้นที่หลากหลาย
กิจกรรมที่ 3 สร้างชิ้นงาน (P : Produce)	ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติงาน ตามใบงานจากผู้สอน ที่สอดคล้องกับภารกิจ โดยนำองค์ความรู้จากกิจกรรมเลือกสรรและกิจกรรมสืบค้นมาใช้สร้างชิ้นงาน
กิจกรรมที่ 4 สื่อสาร (C : Communicate)	ผู้เรียนจะทำการเผยแพร่ หรือถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนชิ้นงานหรือความรู้ ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้อื่น

3) ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา โดยมีกระบวนการตามบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

กิจกรรม	รายละเอียดการจัดกิจกรรม	
	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
ภารกิจ	<ol style="list-style-type: none"> กำหนดภารกิจ “ให้ผู้เรียนจัดสัมมนาเรื่อง ปัญหาและการแก้ปัญหาในการใช้คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในท้องถิ่นของตนเอง” ทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม SSPC ทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับชิ้นงานที่ผู้เรียนจะต้องทำระหว่างร่วมกิจกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> รับภารกิจ และทำความเข้าใจกับภารกิจ รับรู้กระบวนการในกิจกรรม SSPC รับรู้เกี่ยวกับการสร้างชิ้นงานในระหว่างร่วมกิจกรรม ได้แก่ 1) เขียนโครงการสัมมนา 2) เขียนรายงานสรุปปัญหา และแก้ปัญหาในการใช้คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในท้องถิ่นของตนเอง จากการสืบค้นและ3) จัดสัมมนา
กิจกรรมที่ 1 เลือกสรร (S : Select)	<ol style="list-style-type: none"> ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดสัมมนา และช่องทางการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการตอบภารกิจ มอบใบงานทดสอบการเลือกใช้วิธีการจัดสัมมนา และช่องทางการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการตอบภารกิจ 	<ol style="list-style-type: none"> ศึกษา และทำความเข้าใจวิธีการจัดสัมมนา และช่องทางการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการตอบภารกิจ ทำใบงาน โดยระบุวิธีการจัดสัมมนาที่ร่วมกันเลือก และช่องทางการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการตอบภารกิจ
กิจกรรมที่ 2 สืบค้น (S : Search)	<ol style="list-style-type: none"> จัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้ 5 เรื่องประกอบด้วย 1) การสัมมนาและประชุมวิชาการ 2) การสืบค้นข้อมูล 3) การอ่านจับใจความ 	<ol style="list-style-type: none"> สืบค้นความรู้ข้อมูลสารสนเทศจากองค์ความรู้ที่ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมให้ ตามความสนใจของผู้เรียน สืบค้นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ

ตารางที่ 3 (ต่อ) ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

กิจกรรม	รายละเอียดการจัดกิจกรรม	
	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
	สำคัญและการอ่านเชิงวิเคราะห์ 4) การเขียนรายงานและการเขียนสรุปความ และ 5) การเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรม ด้วยสื่อที่หลากหลาย ได้แก่ เอกสารดาวนโหลด สื่ออินโฟกราฟิกแอนิเมชัน ลิงค์ความรู้ เป็นต้น	4) ปัญหา และการแก้ปัญหาในการใช้คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ในท้องถิ่นของตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนความเห็นของตนในการสัมมนา
กิจกรรมที่ 3 สร้างชิ้นงาน (P : Produce)	1. กระตุ้น และแนะนำให้ผู้เรียนเขียนโครงการสัมมนา และเขียนรายงานสรุปปัญหาในการใช้คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในท้องถิ่นของตนเอง จากการสืบค้น 2. ตรวจสอบความถูกต้องของงาน	1. เขียนโครงการสัมมนา 2. เขียนรายงานสรุปปัญหา และแก้ปัญหาในการใช้คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในท้องถิ่นของตนเอง จากการสืบค้น
กิจกรรมที่ 4 สื่อสาร (C : Communicate)	1. ควบคุมการจัดสัมมนาของผู้เรียน	ตอบภารกิจ โดย 1. จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอรายงานสรุปปัญหา และแก้ปัญหาในการใช้คอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนของตน 2. ประชุมสรุปและประเมินผลการสัมมนา นำข้อมูล ข้อดี ข้อเสีย มาปรับปรุงและพัฒนาการจัดสัมมนาในครั้งต่อไป

จากตารางที่ 3 แสดงกระบวนการของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ที่ผู้วิจัยออกแบบให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนต้องศึกษาและทำความเข้าใจบทบาทของตนเองในแต่ละกิจกรรม

4) ออกแบบและจัดทำแบบสอบถามความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่นำมาใช้ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของกิจกรรม (SSPC) จำนวน 8 ข้อ และตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะอื่นๆ

5) หาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยหาความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ของแบบสอบถามความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่นำมาใช้ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล 3 ท่าน

6) นำแบบสอบถามที่หาคุณภาพแล้วมาใช้แบบสอบถามความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่นำมาใช้ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา กับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์ จำนวน 10 คน

7) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติพรรณนา โดยแสดง ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปผลการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์ ระดับปริญญาตรี จำนวน 19 คน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 4 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 15 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์ ระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 2 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 8 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.89 – 1.00

4. การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับอาจารย์ผู้สอนรายวิชา การสัมมนาคอมพิวเตอร์ ระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คนและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่นำมาใช้ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา จากการ

คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์การประเมิน (อัญญาปารย์ ศิลปนิลมาลย์, 2558)

คะแนน	4.50 – 5.00	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน	3.50 – 4.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
คะแนน	2.50 – 3.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน	1.50 – 2.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
คะแนน	1.00 – 1.49	หมายถึง	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

รายการ	ผลการประเมิน		ระดับความเหมาะสม
	\bar{x}	sd.	
1. ความเหมาะสมของภารกิจ			
1.1 ความเหมาะสมของกระบวนการในการนำเสนอภารกิจ	4.80	0.42	มากที่สุด
1.2 ภารกิจมีความเข้าใจง่าย	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 ภารกิจมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชา	4.60	0.52	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม ภารกิจ	4.80	0.41	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเลือกสรร (S : Select)			
2.1 ความเหมาะสมของกระบวนการในกิจกรรม	4.80	0.42	มากที่สุด
2.2 กิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนเลือกใช้ความรู้ข้อมูลสารสนเทศในการทำภารกิจได้	4.80	0.42	มากที่สุด
2.3 ความเหมาะสมของการทดสอบการเลือกสรรด้วยใบงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม กิจกรรมเลือกสรร	4.87	0.35	มากที่สุด

ตารางที่ 4 (ต่อ) ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

รายการ	ผลการประเมิน		ระดับความ เหมาะสม
	\bar{x}	sd.	
3. ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมสืบค้น (S : Search)			
3.1 ความเหมาะสมของกระบวนการในกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 กิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้ในการทำภารกิจได้	4.60	0.52	มากที่สุด
3.3 องค์ความรู้ในกิจกรรมสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม กิจกรรมสืบค้น	4.87	0.35	มากที่สุด
4. ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมสร้างงาน (P : Produce)			
4.1 ความเหมาะสมของกระบวนการในกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 กิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนสร้างชิ้นงานที่สอดคล้องกับ ภารกิจได้	4.80	0.42	มากที่สุด
4.3 ชิ้นงานที่ได้ในกิจกรรมสามารถทำให้ภารกิจสำเร็จ	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม กิจกรรมสร้างงาน	4.93	0.25	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมสื่อสาร (C : Communicate)			
5.1 ความเหมาะสมของกระบวนการในกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 กิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอ ข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับภารกิจได้	4.80	0.42	มากที่สุด
5.3 กิจกรรมมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชา	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม กิจกรรมสื่อสาร	4.93	0.25	มากที่สุด
6. กิจกรรม SSPC มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชา	4.90	0.32	มากที่สุด
7. กิจกรรม SSPC ทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายของ รายวิชา	4.70	0.48	มากที่สุด
8. กิจกรรม SSPC มีความเหมาะสมที่นำมาใช้ในรายวิชา	4.90	0.32	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.87	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่นำมาใช้ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.87$, $sd. = 0.33$) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมสร้างงาน (P : Produce) และกิจกรรมที่ 4

กิจกรรมสื่อสาร (C : Communicate) (\bar{x} = 4.93, sd. = 0.25) รองลงมา คือ กิจกรรม SSPC มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชา (\bar{x} = 4.90, sd. = 0.32) กิจกรรม SSPC มีความเหมาะสมที่นำมาใช้ในรายวิชา (\bar{x} = 4.90, sd. = 0.32) และ สุดท้ายคือ ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเลือกสรร (S : Select) (\bar{x} = 4.90, sd. = 0.32) ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมสืบค้น (S : Search) (\bar{x} = 4.87, sd. = 0.35)

การอภิปรายผลและสรุป

การวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ความเหมาะสมของกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ในรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย ภารกิจ, กิจกรรมที่ 1 เลือกสรร, กิจกรรมที่ 2 สืบค้น, กิจกรรมที่ 3 สร้างชิ้นงาน และกิจกรรมที่ 4 สื่อสาร ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์ (2559) เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ พบว่า กิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับมินตรา แสงสุดตา (2560) วิจัย เรื่อง การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย เรื่อง การสร้างแผ่นพับด้วยโปรแกรม Microsoft Publisher ตามกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้ประยุกต์กิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และจุดมุ่งหมายของรายวิชาการสัมมนาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา และในการจัดการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี 5 ด้าน นั้น กิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC) ก็ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ด้านที่ 5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วย จึงทำให้ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- มินตรา แสงสุดตา. (2560). *การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย เรื่อง การสร้างแผ่นพับด้วยโปรแกรม Microsoft Publisher ตามกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (SSPC).* กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- ศราวุธ แจ่มสุข, และสุทิศา ชองเหล็กนอก. (2560). *แนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ไอซีทีของครู กลุ่มโรงเรียนตีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์, 4(1), 74-86.*

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐาน
คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อนามิกา เศรษฐบุตร. (2559). สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน
ขนาดใหญ่ จังหวัดนครนายก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7.
วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก, 2(1), 29-42.
- อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์. (2558). *การพัฒนาซอฟต์แวร์ทางการศึกษาตามรูปแบบ ADDIE*. ขอนแก่น:
โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.
- อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์, ธรัช อารีราษฎร์, สายชล จินโจ, และเผด็จ พรหมสาขา ณ สกลนคร.
(2558). ผลการศึกษารูปแบบการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน การประชุมวิชาการ
ระดับชาติ, *การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์, ธรัช อารีราษฎร์, สายชล จินโจ, และเผด็จ พรหมสาขา ณ สกลนคร.
(2559). ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(2), 61-69.

การสร้างตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้
แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม
THE DEVELOPMENT OF AWARENESS TOWARD ENVIROMENT OF PRE-SERVICE
TEACHERS BY USING SCIENCE, TECHNOLOGY, SOCIETY AND ENVIROMENT
LEARNING

รุ่งทิwa กองสอน *

Rungtiwa kongson

(Received : October 31, 2018, Accepted : January 2, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม 2) เปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครูก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม และแบบประเมินความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตามแผนการจัดเรียนรู้ตามแบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบ ก่อน-หลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า 1) นิสิตวิชาชีพครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมก่อนเรียนอยู่ในระดับมากหลังเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 2) นิสิตวิชาชีพครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 87.89 ระดับคะแนนคุณภาพระดับมาก

คำสำคัญ : ความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม วิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม นิสิตวิชาชีพครู

Abstract

The research aims to 1) study the awareness level of learning arrangement according to the Science-Technology-Society and Environment Learning that develop

* วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา

Instructor of School of Education, University of Phayao, Phayao Province.

e-mail : rungtiwa05.s.ppk@gmail.com

the Pre-service Teachers' awareness toward environment 2) compare the awareness level of learning arrangement according to the Science-Technology-Society and Environment Learning that develop the Pre-service Teachers' awareness toward environment. The tools used in the research included awareness toward environment assessment and evaluation form of awareness toward environment. Learning arrangement plan was carried on according to the single group research method with pre-test and post-test. Data analysis was conducted using mean, standard deviation, percentage, and t-test 1) The students' scores were significantly higher that before teaching at the statistical level of .05. 2) Their awareness toward environment before the study was at high level and it was at highest level after the study. About evaluation form of awareness toward environment during learning arrangement proceeding, the level awareness toward environment was at high level, or 87.89 percent.

Keywords : Awareness toward environment, Science-Technology-Society and environment learning, Pre-service teachers

บทนำ

สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศ การบริหารจัดการทรัพยากรขาดกระบวนการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจก่อนดำเนินการอย่างเป็นระบบ การเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติไม่เป็นธรรม จึงเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้งและข้อพิพาทในระดับพื้นที่ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ปัญหามลพิษส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจทำให้เกิดรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 – 2564 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) เป้าหมายดังนี้ 1. รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ 2. สร้างความมั่นคงด้านน้ำและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินให้มีประสิทธิภาพ 3. สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีลดมลพิษและลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ 4. เพิ่มประสิทธิภาพการลดก๊าซเรือนกระจกและขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 5. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัยลดลง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

การดำรงชีวิตจำเป็นต้องอาศัยทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพ การกระทำของมนุษย์แม้จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นแต่ผลกระทบที่ตามมาอาจไม่ตรงกับแนวคิดและหลักการที่ได้ตั้งไว้ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตมนุษย์ได้กลายเป็นปัญหาเชิงซ้อนที่มีผลกระทบต่อประเทศชาติและประชาชนทางด้าน 1) เศรษฐกิจ 2) เทคโนโลยี 3) สิ่งแวดล้อม 4) สังคม และ 5) รูปแบบการบริโภคที่หลากหลาย จะเห็นได้ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุดเพราะตั้งแต่เกิดจนตายเราต้องยอมรับว่า “สิ่งแวดล้อมคือชีวิตและชีวิตก็คือสิ่งแวดล้อม” ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีอยู่ 2 ลักษณะคือ 1) ความร่อยหรอ หมายถึง การที่ทรัพยากรธรรมชาติมีปริมาณลดลงและอาจหมดไปในที่สุดเนื่องมาจากมนุษย์ 2) ภาวะมลพิษ หมายถึง การมีสิ่งแปลกปลอมเจือปนอยู่ในสิ่งแวดล้อมจนถึงระดับอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ต่อทรัพยากรที่มีชีวิต ต่อระบบนิเวศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมของไทยมาจากสาเหตุการเพิ่มของประชากร ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผลให้เกิดกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุนำมาเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตเป็นจำนวนมากเกิดมลพิษจากกระบวนการผลิตถูกปลดปล่อยออกมาสู่สิ่งแวดล้อม การสร้างลักษณะนิสัยให้เกิด “ความตระหนักในสิ่งแวดล้อม” คือ การรู้ประจักษ์ชัดหรือรู้ชัดเจนในเรื่องสิ่งแวดล้อม การมีจิตใต้สำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมตลอดเวลาที่ฝึกและถูกต้องไม่เปลี่ยนแปลง การรู้ชัดเจน แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) มีความรู้ที่ชัดเจนและซาบซึ้ง หมายถึง เข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม รู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี สิ่งใดก่อให้เกิดประโยชน์สิ่งใดก่อให้เกิดโทษ สิ่งใดก่อให้เกิดผลดีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม 2) มีความรักและความห่วงใย หมายถึง รักและความห่วงใยในสิ่งที่เข้าใจอย่างถ่องแท้สำหรับเรื่องราวต่างๆ ของสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งที่ถูก สิ่งที่ดี สิ่งที่มีประโยชน์และก่อให้เกิดผลดีต่อมนุษยชาติและโลก 3) มีความวิตกกังวล หมายถึง รู้สึกเป็นห่วงและกังวลถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม เช่น เป็นห่วงและกังวลต่อลักษณะนิสัยที่เห็นแก่ตัวไม่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม ตักตวงผลประโยชน์จากธรรมชาติปราศจากความพอเพียง 4) การปฏิบัติอย่างจริงจัง เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพื่อให้เกิดความตระหนักในสิ่งแวดล้อม (กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, 2559)

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการทั้งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันเน้นให้เกิดการคิดแบบปลายเปิด (Divergent thinking) การทำงานเป็นกลุ่มย่อยขนาดเล็ก การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวิพากษ์วิจารณ์การเห็นแย้ง การโต้เถียงกันด้วยเหตุผล (Aikenhead, 1988; Kim and Roth, 2008; Erminia et al., 2008; Yoruk et al., 2009) ช่วยพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นจริงในชีวิต ดำเนินการปฏิบัติหรือแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมเป็นความสัมพันธ์ทั้งด้านการส่งเสริมพัฒนาในทางที่ดีต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม (Positive) และการทำลายให้โทษต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม (Negative) รวมถึงให้คุณประโยชน์พอๆ กับให้โทษ (Bencze, 2011) การจัดการศึกษา

ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม จุดหมายคือ 1) สร้างความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ความสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของวิทยาศาสตร์ต่อชีวิตประจำวัน ภายใต้จริยธรรมและคุณธรรมและ 3) มีความรู้ ทักษะและความมั่นใจ การแสดงความคิดเห็น ความรับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากวิทยาศาสตร์ ในโลกของความจริง (Solomon & Aikenhead, 1994; Pedretti, 2005) ดังนั้นจึงได้จัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวแก่นิสิตเพื่อการสร้างความรู้ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมบูรณาการผ่านรายวิชาการพัฒนาสื่อการสอนเคมี มี 6 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นสืบค้น (Search) 2) ขั้นแก้ปัญหา (Solve) (3) ขั้นสะท้อนคิด (Reflect) 4) ขั้นสร้างสรรค์ (Create) 5) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share) และ 6) ขั้นนำไปปฏิบัติจริง (Act) (รุ่งทิพา กองสอน และ พงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว, 2556) มุ่งเน้นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมใกล้ตัวของผู้เรียนหรือเกิดขึ้นจากชีวิตจริงของสังคมที่อาศัยอยู่เชื่อมโยงไปสู่ระดับโลกภายใต้หลักการ ทฤษฎี กระบวนการและทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ เปิดมุมมองแนวคิด สะท้อนคิดองค์ความรู้ ทักษะอย่างลึกซึ้ง ผ่านการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกชั้นเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งเนื้อหาอย่างถ่องแท้ ได้คิดเชิงลึกของการเชื่อมโยงสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี สังคมว่าแท้จริงแล้วมีทั้งความก่อให้เกิดความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมด้วยตัวผู้เรียนเอง เห็นคุณค่าทั้งต่อตนเองและสรรพสิ่ง (Solomon, 1993; Aikenhead, 1994) กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะช่วยพัฒนาให้นิสิตวิชาชีพครู เกิดคุณลักษณะความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน อยากจะแก้ไข อยากเรียนรู้ อย่างลึกซึ้งด้วยการลงมือทำ ค้นคว้า สร้างสรรค์ด้วยความรัก ความห่วงใยและห่วงแหนในสิ่งที่เขาสร้างสรรค์ขึ้น พฤติกรรมสะท้อนความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ประการ คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนลึกซึ้งและซาบซึ้ง 2) มีความรักและห่วงแหนต่อสิ่งแวดล้อม 3) มีความวิตกกังวลและห่วงใยและ 4) สามารถลงมือทำหรือปฏิบัติการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติการแก้ไขปัญหาสีสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลายด้วยความเต็มใจแล้วยังส่งผลโดยตรงต่อวิชาชีพครูที่จะจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ให้เกิดแก่เยาวชนที่มีจุดเน้นเรื่องการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ช่วยพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มีคุณค่าทั้งด้านวิชาการ และสังคมให้ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลปรากฏในเป้าหมายของการเรียนวิทยาศาสตร์ข้อ 4 เพื่อให้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มวลมนุษย์และสภาพแวดล้อมในเชิงที่มีอิทธิพลและผลกระทบซึ่งกันและกัน ข้อ 5 เพื่อนำความรู้ ความเข้าใจในวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิต และข้อ 7 เพื่อให้เป็นผู้ที่มีจิตวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครูก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานการวิจัย

นิสิตที่เรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม มีระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 3 สาขาเคมี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา242462 การพัฒนาสื่อการสอนทางเคมี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน รวม 37 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการศึกษา ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม
2. ตัวแปรตาม คือ ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 ชั่วโมง

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ดำเนินการทดลองตามแบบ The One-Group Pretest-Posttest Design (Fraenkel & Wallen, 2006; ศักดิ์ศรี สุภาพร, 2553) ดังนี้

ทดสอบก่อน	ให้สิ่งทดลอง	ทดสอบหลัง
O ₁	X	O ₂

เมื่อ X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเคมี ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

O₁ แทน การประเมินก่อนเรียน

O₂ แทน การประเมินหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้สร้างความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 5 แผนกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.80

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1) แบบวัดความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นข้อคำถามจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ชนิดมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Content Validity) ภาษาที่ใช้และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ประเมินความเหมาะสม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.80 เมื่อนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินเท่ากับ 0.77 โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

5 หมายถึง ความตระหนักมากที่สุด	ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	4.51 – 5.00
4 หมายถึง ความตระหนักมาก	ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	3.51 – 4.50
3 หมายถึง ความตระหนักปานกลาง	ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	2.51 – 3.50
2 หมายถึง ความตระหนักน้อย	ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	1.51 – 2.50
1 หมายถึง ความตระหนักน้อยที่สุด	ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ	1.00 – 1.50

2) แบบประเมินความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นแบบประเมินระดับพฤติกรรมความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมที่มี 4 ลักษณะ คือ (1) มีความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนลึกซึ้งและซาบซึ้ง (2) รักและหวงแหนต่อสิ่งแวดล้อม (3) ความวิตกกังวลและห่วงใย และ (4) ลงมือทำหรือปฏิบัติการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลายด้วยตนเอง มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงจำนวน 5 สถานการณ์ แล้วให้นิสิตเขียนแสดงคำตอบหรือแสดงผลงานตามเรื่องที่กำหนดให้ กำหนดเกณฑ์แบบ Rubric Score ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

4.51- 5.00	หมายถึง	ความตระหนักมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	ความตระหนักมาก
2.51-3.50	หมายถึง	ความตระหนักปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	ความตระหนักน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	ความตระหนักน้อยที่สุด

การหาคุณภาพเครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.80 เมื่อนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินเท่ากับ 0.85

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

ข้อมูลการวิจัยเก็บรวบรวม 2 ลักษณะ ตามรูปแบบของเครื่องมือที่กำหนด คือ แบบวัดความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสังคมและสิ่งแวดล้อมทำการประเมินก่อนและหลังเรียนโดยใช้เครื่องมือชุดเดียวกัน จากนั้นแปลผลคะแนนตามเกณฑ์คุณภาพมาตราส่วน 5 ระดับ และในระหว่างดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะประเมินผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครูจากสถานการณ์หรือปัญหาที่กำหนดให้ จากนั้นประเมินผลการเขียนและประเมินผลการปฏิบัติการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่แสดงความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู กำหนดเกณฑ์แบบ Rubric Score ตามเกณฑ์คุณภาพมาตราส่วน 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้ค่าสถิติมีดังนี้

- 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (sd.)
- 2) สถิติในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค
- 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test for dependent sample) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครูก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 คุณลักษณะ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระดับความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของนิสิต ก่อนและหลังเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม (n = 37)

กลุ่มทดลอง	n	\bar{x}	sd.	t	p
ก่อนเรียน	37	18.25	3.14	29.01*	0.000
หลังเรียน	37	40.07	3.54		

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของนิสิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อม ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้จากประเด็น รายการตามคุณลักษณะ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมระหว่างการจัดการเรียนรู้

คุณลักษณะ	รายการ	\bar{x}	sd.	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
1. มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน ลึกซึ้งและซาบซึ้ง	1. มีความรู้ความเข้าใจชัดเจน ถูกต้องเรื่องสิ่งแวดล้อม 2. แสดงคำตอบที่ซับซ้อนและ ถูกต้องเรื่องสิ่งแวดล้อม 3. แสดงคำตอบที่สะท้อนถึง คุณค่าและประโยชน์ของ สิ่งแวดล้อม	4.14	0.59	85.05	มาก
2. รักและหวงแหนต่อสิ่งแวดล้อม	1. บอกถึงประโยชน์ของ สิ่งแวดล้อม ต่อสิ่งมีชีวิต 2. แสดง แนว คิด ปกป้อง สิ่งแวดล้อม	4.20	0.57	85.76	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ) ผลการประเมินความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมระหว่างการจัดการเรียนรู้

คุณลักษณะ	รายการ	\bar{x}	sd.	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
3. ความวิตกกังวลและห่วงใย	1. แสดงความคิดเห็นและบอกถึงผลเสียการทำลายสิ่งแวดล้อม 2. แสดงแนวความคิดการแก้ไขปัญหาสีเขียว 3. ระบุถึงวิธีแก้ปัญหหรือวิธีรักษาสิ่งแวดล้อม	4.59	0.45	88.97	มากที่สุด
4. ลงมือทำหรือปฏิบัติการผลิตสื่อการสอนเคมีเพื่อแก้ปัญหาสีเขียวอย่างหลากหลายด้วยตนเองและกลุ่มทำงาน	1. การวิเคราะห์ปัญหาจริงด้านสิ่งแวดล้อมรายบุคคลและกลุ่มทำงาน 2. การออกแบบและวางแผนลงมือแก้ปัญหาสีเขียวรายบุคคลและกลุ่มทำงาน 3. การปฏิบัติผลิตสื่อการสอนเคมีเพื่อแก้ไขปัญหาสีเขียว 4. ทำงานร่วมกันอย่างตั้งใจเต็มใจจนสำเร็จ	4.65	0.51	91.78	มากที่สุด
สรุปรวม		4.40	0.53	87.89	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าในภาพรวมของการประเมิน มีคะแนนประเมินระดับความตระหนักมากที่สุดเป็นร้อยละ 87.89 เมื่อจำแนกตามประเด็นที่ประเมิน พบว่า คุณลักษณะข้อ (1) มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนลึกซึ้งและซาบซึ้ง และคุณลักษณะข้อที่ (2) รักและหวงแหนต่อสิ่งแวดล้อม นิสิตมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับคุณภาพมาก คิดเป็นร้อยละ 85.05 และร้อยละ 85.76 ตามลำดับ ส่วนคุณลักษณะข้อที่ (3) ความวิตกกังวลและห่วงใย และคุณลักษณะข้อที่ (4) ลงมือทำหรือปฏิบัติการผลิตสื่อการสอนเคมีเพื่อแก้ปัญหาสีเขียวอย่างหลากหลายด้วยตนเองและกลุ่มทำงาน นิสิตมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุดเป็นร้อยละ 88.97 และคิดเป็น ร้อยละ 91.78 ตามลำดับ

การอภิปรายผลและสรุป

จากผลการวิจัยแบ่งประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) ระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครูก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม และ 2) ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมระหว่างการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. นิสิตมีระดับความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติชัดเจนตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมชัดเจน จึงเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจริง มีความห่วงหาอาว ความวิตกกังวลในปัญหา จึงคิดหาวิธีการรักษาหรือลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมนั้นผ่านการเรียนรู้จากสื่อการสอนเคมี ด้วยการคิดหาแนวทางสร้างหรือผลิตสื่อเคมีและลงมือปฏิบัติจริงผลิตสื่อการสอนเคมีจากวัสดุธรรมชาติ วัสดุเหลือใช้อย่างเป็นรูปธรรมที่มีอยู่รอบตัวนำมาคิดประดิษฐ์ ประยุกต์ ออกแบบให้เหมาะสมจัดทำผ่านการคิด การปฏิบัติ ทดลอง ตรวจสอบ ขยายผลสู่สังคมอย่างมีคุณค่า มีความหมายว่าเพราะอะไรจึงเลือกทำสื่อดังกล่าวที่จะส่งผลดีต่อผู้เรียนต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญด้วยตัวนิสิตเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์ (2558) การใช้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิติทางสังคมของผู้เรียนเอง เช่น ประเด็นปัญหา“เขื่อนแม่วงก์ เดินหน้าหรือคัดค้าน” เพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ที่นำไปวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment หรือ EIA) ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญหรือตระหนักมากขึ้น และผลการวิจัยของ ศรัณย์ อัมระนันท์ (2558) พบว่าการช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้ด้วยตนเองมุ่งให้ผู้เรียน ได้คิด ได้แก้ปัญหา วิเคราะห์ หาแนวทางเลือกปฏิบัติที่เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคงทนต่อการเรียนรู้และเห็นคุณค่าการเรียนรู้

2. การประเมินผลความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ระหว่างดำเนินการศึกษาด้วยการเขียน แสดงความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติการผลิตสื่อการสอนเคมีสำหรับนิสิตวิชาชีพครู ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม ภาพรวมพบว่ามีคะแนนประเมินความตระหนักอยู่ในระดับมากร้อยละ 87.89 แสดงว่า ผลจากการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้นิสิตมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นในทุกคุณลักษณะ อาจเป็นเพราะได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีการออกแบบการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน เหมาะสม คำนึงถึงจุดประสงค์ที่ต้องการพัฒนา เครื่องมือมีคุณภาพที่เหมาะสมเพราะได้รับคำแนะนำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ เทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การกำหนดสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงแล้วมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนสื่อการสอนเคมี ได้แก่ ขยะพลาสติกพอลิเมอร์ น้ำมัน สร้างคุณค่า ผักตบชวาแก้วานพะเยาเคมีอินทรีย์สังเคราะห์ได้ โครงสร้างอะตอมเจ้าปัญญาจากวัสดุ

ไร้การรอบตัว เป็นต้น การนำเสนอตัวอย่างสื่อการสอนเคมีหลากหลายรูปแบบผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ STSE ทั้งสื่อของจริง สื่อวิดีโอ ช่วยให้มนิสิตได้เกิดแนวคิดต่อยอด เกิดความรู้ ความเข้าใจที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นตามแนวคิดของ Poonam and Suman (2014) สอดคล้องกับงานวิจัย เพชรรัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2554) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมที่มีต่อจิตตานุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน และพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่แสดงถึงการมีจิตตานุรักษ์อยู่ในระดับสูงขึ้นหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้เป็นไปทางเดียวกับงานวิจัยของ สุริยาดี นีกรักษ์และคณะ (2559) โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม (STSE) พบว่า สมรรถนะการใช้ประจักษ์พยานทางวิทยาศาสตร์ (USE) มีคะแนนการพัฒนาการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์มากที่สุด เพราะการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด (STSE) ที่เป็นการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการสอนโดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Solomon (1993) and Aikenhead (1988) และผลการวิจัยของ สุวิชา รัชศรี (2558) กล่าวว่าเทคนิคการวิพากษ์ช่วยให้ผู้เรียนมองลึกถึงปัญหาบนฐานชีวิตที่ดำเนินอยู่จริง ผู้เรียนได้รู้ถึงความหมายของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสได้รู้ถึงผลกระทบและการพัฒนาวิทยาศาสตร์ที่เกิดจากการวิเคราะห์ความเป็นจริงในชีวิตของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ และหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะสร้างความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น จนเกิดความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมจากพลังภายในจิตสำนึก ที่สะท้อนถึงความหมายในชีวิตของผู้เรียนหรือสังคมนั้น ๆ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะไม่แปลกแยก เพราะผู้เรียนได้รับรู้ถึงแง่มุมด้านอารมณ์สุนทรียศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ วิธีการที่ศึกษาธรรมชาติและมีความรับผิดชอบที่ควรมีต่อธรรมชาติร่วมกันอย่างมีคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์. (2558). ประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 26(2), 6-7.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. (2559). *สร้างความตระหนักในสิ่งแวดล้อมเพื่อหยุดมรดกแห่งมลพิษ*. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637550>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- เพชรรัตน์ ศรีสวัสดิ์. (2554). จิตอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- รุ่งทิวา กองสอน, และพงษ์ศักดิ์ แป้นแก้ว. (2556). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเคมี ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 6(2), 50-64.
- ศรัณย์ อัมระนันท์, กิตติมา พันธุ์พุกษา, ภัทรกร ชัยประเสริฐ, และธนาวุฒิ ลาตวงษ์. (2558). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้โดยเน้นการใช้คำถามระดับสูง เรื่อง พันธะโคเวเลนต์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 26(2), 76-78.
- ศักดิ์ศรี สุภาพร. (2552). การออกแบบการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ศึกษา. อุบลราชธานี: เครือข่ายพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. สืบค้น 4 กันยายน 2561, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. สืบค้น 4 กันยายน 2561, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สุริยาดี นีกรักษ์, อัญชลี สิริกุลขจร, และสิรินภา กิจเกื้อกูล. (2559). การพัฒนาการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม (STSE) เรื่อง สารประกอบไฮโดรคาร์บอน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 9(2), 1329-1331.
- สุวิชา รักษศรี. (2558). การพัฒนาความตระหนักทางสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมนันทนาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(1), 1231-1242.
- Aikenhead, G. S. (1994). *What is STS science teaching?*. New York: Teacher's College Press.
- Aikenhead, G. S. (1988). *Teaching science through a science-technology-society - environment approach: An instruction guide*. Saskatchewan: Open University Press.
- Bencze, J. L. (2011). *STSE education*. Retrieved November 2, 2017, from <http://webspace.oise.utoronto.ca/~benczela /STSEEd.html>

- Erminia, G., Larry, B., Jim, H., Lisa, R. & Ashifa, J. (2008). Promoting issues-based STSE perspectives in science teacher education: Problems of identity and ideology. *Science & Education*, 17(8-9), 941-960.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. Boston: McGraw-Hill.
- Kim, M., & Roth, W-M. (2008). Rethinking the ethics of scientific knowledge: a case study of teaching the environment in science classrooms. *Asia Pacific Education Review*, 9(4), 516-528.
- Pedretti, E. (2005). *STSE education: Principles and practices*. in Aslop S., Bencze L., & Pedretti E. (eds.), *Analysing exemplary science teaching: Theoretical lenses and a spectrum of possibilities for practice*. Open University Press: McGraw-Hill Education.
- Poonam, S., & Suman, S. (2014). A study of awareness towards environmental education among the students at secondary level in Gurgaon District. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4(1), 493-493. Retrieved from <http://www.ijsrp.org>
- Solomon, J. (1993). *Teaching science, technology and society*. Buckingham: Open University Press.
- Solomon, J., & Aikenhead, G. (1994). *STS education: international perspectives on reform*. New York: Teacher college Press.
- Yoruk, N., Morgil I., & Secken N. (2009). The effects of science, technology, society and environment (STSE) education on students' career planning. *US-China Education Review*, 6(8), 68-74.

การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต : กรณีศึกษาวงคาราบาว

A STUDY OF TERM FOR WOMEN IN THE SONGS FOR LIFE : THE CASE STUDY OF THE CARABAO BAND

ปิยะพันธุ์ วาชรานุกุล *

Piyapan Vacharanukul

(Received : November 13, 2018, Accepted : January 2, 2019)

บทคัดย่อ

การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต กรณีศึกษาวงคาราบาว มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิง และวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ คำเรียกผู้หญิงทั้งหมด 23 คำ ที่คัดเลือกจากอัลบั้มชุดที่ 1 ถึงชุดที่ 8 ที่วางจำหน่ายในปี พ.ศ.2524 ถึง พ.ศ.2530 จำนวน 80 เพลง สรุปผลการศึกษา ดังนี้ ผลการศึกษาด้านความหมายของคำเรียกผู้หญิง พบคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรงคิดเป็นร้อยละ 52.17 และคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงคิดเป็นร้อยละ 47.83 คำที่ใช้ในการเรียกผู้หญิงคนอื่น ๆ พบมากที่สุดคือร้อยละ 43.48 นอกจากนี้ยังพบว่าคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง เป็นที่รัก และคำเรียกผู้หญิงผู้มีค่า คิดเป็นร้อยละ 4.35 ผลการศึกษาด้านกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต พบกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำมากที่สุด โดยพบลักษณะคำไทยประสมคำไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.78 รองลงมาคือกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล โดยพบคำมูลที่เป็นคำไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.73 ส่วนกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงที่พบน้อยที่สุดคือ กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้ำคำ คิดเป็นร้อยละ 4.35

คำสำคัญ : คำเรียกผู้หญิง เพลงเพื่อชีวิต วงคาราบาว

Abstract

The study of women's terms in songs for life, the Carabao band case study was aimed to analyze the meaning and the creativity structure of the terms of woman appeared in 80 Carabao songs, and to analyze the strategies of creating a woman called in the songs for the life of Carabao. The samples were 23 female vocal selections selected from the first eight to eight albums of the Carabao band

* อาจารย์ประจำสำนักศึกษาทั่วไป วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพฯ

Instructor of General Education, Siam Technology College, Bangkok.

e-mail : piyapan.vach@gmail.com

released in 1981 to 1987, totally 80 songs. The results of the study were as follows. First, for the meaning of the term used for women, it is found that the explicit meaning is used more than the implicit meaning. The words with the explicit meaning are found 52.17 percent while the implicit meaning is 47.83 percent. Second, the term "woman" means "straight" was accounted for 4.35%. Third, the words used to call other women were mostly found with the percentage of 43.48 while the words used to call younger women, beloved women and valuable women are rarely found with the percentage of 4.35 percent. In accordance with the creativity structure for the terms of woman, the most used structure was compound word method. The compound words created from Thai and Thai word accounted for 34.78 percent. The other structure found used in the songs are morphemes representing 21.73 percent which are created by Thai words. The least known word formation technique was strategies to create words by women repeatedly, called repeating words, with the percentage of 4.35 percent.

Keywords : Words that called women, Song for life, Carabao

บทนำ

เพลงเป็นวรรณกรรมทางศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดให้ผู้อื่นได้ทราบ ในสังคมไทยโบราณแบ่งเพลงไทยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ลูกทุ่ง ลูกกรุง และเพื่อชีวิต และยังคงใช้มาถึงปัจจุบัน โดยเพลงเพื่อชีวิตเป็นวรรณกรรมเพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงชีวิตของคนในสังคม ดังที่ สมหญิง เมืองแมน (2537) ได้อธิบายถึงวรรณกรรมเพื่อชีวิตไว้ว่า

“วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ มีภารกิจสนองความต้องการสื่อประกอบทางสุนทรีย์จากผู้สร้างสู่ผู้เสพ ถึงแม้ว่าผู้ประพันธ์จะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้งานประพันธ์ของตนเป็นภาพสะท้อนโดยตรงของสภาพสังคมและการเมือง แต่วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่เป็นวัสดุและเนื้อหาของวรรณกรรมนั้นมีมาจากสังคม ภาพสะท้อนของสังคมจึงปรากฏอยู่ในวรรณกรรม”

วรรณกรรมเพื่อชีวิต เป็นกระบวนการทางวรรณกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต เสนอแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะเพื่อชีวิตว่าศิลปะมิใช่เรื่องความดีงามเท่านั้น หากเป็นเรื่องของการฉายสะท้อนความจริง สร้างสรรค์เพื่อให้อชีวิตที่ดีงาม ศิลปินที่แท้จริงจึงต้องฉายสะท้อนตัวละครทั้งที่อัปมงคลและดีงามให้ออกมาได้อย่างมีความสำเร็จทัดเทียมกัน

วงดนตรีของคาราบาว นับเป็นอีกกลุ่มศิลปินเพลงเพื่อชีวิตที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดวงหนึ่งในวงการเพลงไทยว่าสามารถถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของคนออกมาได้อย่างเสมือนจริงในทุกแง่มุมของสังคม โดยการใช้ภาษาที่เรียบง่ายและชัดเจน ใช้คำน้อยแต่มีความหมายมาก ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจเนื้อหาของบทเพลงได้ในทันที ตัวอย่างความสำเร็จแรกของวงดนตรีคาราบาว คือ เพลงวงเวียน ที่ทำให้เพลงเพื่อชีวิตกลายเป็นกระแสใหญ่อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน กล่าวได้ว่าความสำเร็จที่วงดนตรีคาราบาวได้รับนั้นไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เป็นเพราะนักดนตรีคาราบาวทำงานอย่างหนักและต่อเนื่อง โดยการจัดการแสดงดนตรีและนำเสนอแนวคิดผ่านการเรียงร้อยถ้อยคำให้เป็นบทเพลงที่สามารถเข้าถึงใจกลุ่มผู้ฟังได้ทั่วทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

ผลงานของวงคาราบาวเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 กระทั่งถึงปี พ.ศ.2559 รวมระยะเวลายาวนานกว่าสามทศวรรษ จำนวนเพลงมากกว่า 1,000 เพลง โดยงานประพันธ์ของวงดนตรีคาราบาวนอกจากจะให้ความบันเทิงตามคุณค่าของดนตรีแล้ว ยังนำเสนอทัศนะส่วนตัวที่มีต่อชีวิตต่อสังคมและต่อโลกไว้ในหลายแง่มุมที่น่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดความคิดและอารมณ์ของผู้ฟังไปพร้อม ๆ กัน เมื่อนำผลงานเพลงของวงคาราบาวมาวิเคราะห์แบ่งกลุ่ม ตามแนวความคิดของผู้ประพันธ์สามารถแบ่งได้เป็น 13 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเพลงสะท้อนสังคม 2) กลุ่มเพลงปรัชญา 3) กลุ่มเพลงรัก 4) กลุ่มเพลงเพื่อชนชั้นแรงงาน 5) กลุ่มเพลงแสดงนามบุคคล 6) กลุ่มเพลงแสดงมิติทางการเมือง 7) กลุ่มเพลงที่แสดงเรื่องราวของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ 8) กลุ่มเพลงเพื่อเด็กและเยาวชน 9) กลุ่มเพลงเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ 10) กลุ่มเพลงแสดงเอกลักษณ์และตัวตนของวงดนตรี 11) กลุ่มเพลงสงคราม อีสรภาพ และเสรีภาพ 12) กลุ่มเพลงเพื่อผู้หญิง และ 13) กลุ่มเพลงแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์ (วรรัตน์ อินทสระ, 2551)

จากกลุ่มผลงานเพลงของวงคาราบาวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าผู้ประพันธ์เพลงมีการสรรคำเพื่อใช้เรียกผู้หญิงได้แตกต่างกันออกไปในแต่ละบทเพลง คำเรียกผู้หญิงบางคำแสดงให้เห็นลักษณะของหญิงนั้นว่ามีรูปงาม เยาววัย หรือเป็นที่รัก บางคำอาจแสดงถึงลักษณะอุปนิสัยของชายผู้รำพันถึงหญิงนั้น อาทิ

“คิดฮอดบ้านนา คิดฮอด นวนนาง ที่จากไป อ้ายไม่ขอลาไกลจะเคียงกายช่วยเห็ดไรเห็ดนา”
จากเพลง ลุงขี้เมา คำว่า “นวนนาง” ที่ปรากฏในบทเพลงนั้นเป็นการกล่าวถึงผู้หญิงที่มีผิวงามผุดผ่อง อันเป็นที่รักของชายผู้ที่ยังคงพำเฝ้าถึงเธอ แม้เธอจะได้จากเขาไปแล้ว

ไม่นาน น้องยา ซาอุดิจะแล้งจะร้อนระอุปานใด อ้ายก็จะทน จะยอมอดเหล้าเอาเงินสะสม จะข่มจิตใจไม่เล่นไฮโลเชื่อพี่เถิดน้อง จาก เพลงซาอุดิ คำว่า “น้องยา” ที่ปรากฏในบทเพลงนั้นเป็นการกล่าวถึงนางผู้เป็นที่รักยิ่งของชายหนุ่มที่ยอมอดทนได้ทุกอย่างเพื่อหญิงที่ตนรัก

โดยการเลือกใช้ปรากฏการณ์คำหลากหลายเช่นนี้จะช่วยทำให้เนื้อเพลงมีสีสันน่าฟัง สอดคล้องกับที่ ฉัตรภา บุนนาค, สุวรรณ อุดมผล, และวรรณ พุทธเจริญทอง (2522) กล่าวเกี่ยวกับคำหลากหลายว่า “เพื่อให้ข้อความที่เราเขียนไม่น่าเบื่อหรือขบขัน เราควรรู้จักคำหลากหลาย คือ ไม่ใช่คำที่ไม่สำคัญซ้ำซาก

ควรรู้จักเปลี่ยนเป็นคำที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึง หรือเปลี่ยนการลำดับข้อความเพื่อให้ได้ความหมายคงเดิมโดยไม่ต้องใช้คำซ้ำซาก” เพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงที่มีคำร้องหรือเนื้อเพลงค่อนข้างยาว จึงต้องใช้การหลีกคำเพื่อเลี่ยงการกล่าวถึงคำเดิมซ้ำ ๆ ในเพลงเดียวกัน ดังคำที่มีความหมายว่า ผู้หญิง อาจใช้คำว่า แก้วตา ขวัญใจ นวลน่อง เป็นต้น นั่นก็เพื่อเน้นความหมายความรู้สึกให้หนักแน่นชัดเจน โดยไม่ให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อต้องกล่าวถึงคำที่มีความหมายเดียวกันหลายครั้งในบทเพลงนั้น ๆ

อนึ่ง คำเรียกผู้หญิงยังแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการสร้างคำที่ต่างกันออกไป อาทิ คำว่า “นวลนาง” เกิดจากการประสมกันระหว่างคำไทยกับคำเขมร ส่วนคำว่า “น้องยา” เกิดจากการนำคำไทย 2 คำมาประสมกัน ซึ่งกลวิธีในการสร้างคำนี้จะแสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ภาษาเพื่อให้มีคำที่สามารถนำมาใช้สื่อสารได้เพิ่มมากขึ้น นับเป็นอัจฉริยภาพในการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์เพลง

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่พบผู้ศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความหมายและกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิง โดยจะเก็บข้อมูลที่ปรากฏเฉพาะในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว เนื่องจากนักประพันธ์เพลงและสมาชิกในวงดนตรีคาราบาวทุกคนนั้นเป็นผู้ชาย จึงน่าจะมีการสรรคำเพื่อนำมาใช้เรียกผู้หญิงได้แตกต่างกันออกไปอย่างสร้างสรรค์ ผลการศึกษาคงทำให้ทราบถึงลักษณะทางความหมายของคำที่ใช้เรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต และทราบกลวิธีการสร้างคำขึ้นใช้เรียกผู้หญิงในบทเพลงเพื่อชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต

วิธีการวิจัย

1. ผู้วิจัยสำรวจและตรวจเอกสารจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความหมายของคำ กลวิธีการสร้างคำ จากนั้นจึงประมวลความรู้ทั้งหมดเพื่อนำมาสร้างเกณฑ์วิเคราะห์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1) เกณฑ์วิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิง ประมวลมาจากแนวคิดที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “คำเรียกผู้หญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยา” (ปริศนา พิมพ์, 2547) ซึ่งผลการวิจัย พบคำเรียกผู้หญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาที่มีความหมายแฝงทั้งหมด 6 ประเภท ได้แก่ คำเรียกผู้หญิงที่หมายถึงหญิงผู้มีความงาม หญิงผู้มีความอ่อนเยาว์ หญิงผู้มีความสดชื่นดังดอกไม้ หญิงผู้เป็นที่รัก และหญิงผู้มียศ และการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งของ สุรพล สมบัติเจริญ” (กนกวรรณ ศรีบุญธรรม, 2557) ซึ่งผลการวิจัยพบคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คำสรรพนามที่นำมาใช้เรียกผู้หญิง และคำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ ส่วนคำ

เรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้มีความงาม คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้มีความอ่อนเยาว์ คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้เป็นที่รัก คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่า ผู้มีความสดชื่นดังดอกไม้ คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้มีค่า และคำอื่น ๆ ที่มีความหมายแฝงนำมาใช้เป็นคำเรียกผู้หญิง

สรุปเกณฑ์การวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิง ได้เป็น 2 ประเภท คือ คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง และคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง แสดงรายละเอียดดังนี้

1.1) คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง หมายถึง คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายประจำรูปศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- (1) คำสรรพนามที่นำมาใช้เรียกผู้หญิง
- (2) คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ

1.2) คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง หมายถึง คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายอื่นนอกจากความหมายตรง มีมูลเหตุเกิดจากทัศนคติหรือประสบการณ์ของผู้พูด แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- (1) คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้มีความงาม
- (2) คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้มีความอ่อนเยาว์
- (3) คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้เป็นที่รัก
- (4) คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงว่าผู้มีค่า
- (5) คำอื่น ๆ ที่มีความหมายแฝงนำมาใช้เป็นคำเรียกผู้หญิง

2) เกณฑ์วิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิง ประมวลมาจากแนวคิดทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ดังนี้

กำชัย ทองหล่อ (2550) ให้ความหมายของคำมูล สรุปได้ว่า “คำมูล คือ คำคำเดียว จะมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ เช่น กา เป็นคำเดียวพยางค์เดียว กาแฟ เป็นคำเดียว 2 พยางค์ การเกิด เป็นคำเดียว 3 พยางค์ เป็นต้น”

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2545) อธิบายความรู้เกี่ยวกับคำมูลไว้ว่า “คำที่เราตั้งขึ้นเฉพาะคำเดียว ๆ จะเป็นคำที่มาจากภาษาไหนก็ดีหรือเป็นคำที่ตั้งขึ้นใหม่ในภาษาไทยเฉพาะคำหนึ่ง ๆ ก็ดีเรียกว่า คำมูล”

จากความรู้เรื่องคำมูลข้างต้น สรุปได้ว่า คำมูล คือ คำคำเดียว จะมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ และความหมายของคำเดียวไม่ได้จำกัดเฉพาะภาษาไทยเท่านั้น ยังหมายถึงภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย อาจเป็นคำยืมภาษาเขมร ภาษาบาลี-สันสกฤต เป็นต้น

กำชัย ทองหล่อ (2550) ให้คำจำกัดความของคำประสมไว้ว่า “คำประสม เกิดจากคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปรวมกัน แล้วเกิดมีความหมายขึ้นอีกอย่างหนึ่ง หรือมีความหมายคงเดิม แต่เน้นความหมาย

ให้กระชับขึ้น หรือกำหนดความหมายให้อยู่ในกรอบจำกัด” นอกจากนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมว่าคำมูลที่นำมารวมกันเป็นคำประสม จะใช้คำภาษาเดียวกันหรือต่างภาษาประสมกันก็ได้ คือ

ไทย + ไทย,	ไทย + สันสกฤต,	บาลี + บาลี,
ไทย + เขมร,	บาลี + เขมร,	สันสกฤต + สันสกฤต,
ไทย + บาลี,	บาลี + สันสกฤต ฯลฯ ก็ได้	

จากความรู้เรื่องคำประสมข้างต้น สรุปได้ว่า คำประสม คือ คำที่เกิดจากการนำคำมูลที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกัน เกิดคำใหม่ มีความหมายคงเค้าความหมายเดิม หรือมีความหมายเชิงอุปมาอุปไมย คำมูลที่นำมาประสมกัน อาจเป็นคำที่มาจากภาษาใดก็ได้ อาจเป็นคำไทยกับคำไทย คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น หรือเป็นคำที่มาจากภาษาอื่นทั้งหมด

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2531) กล่าวถึงคำซ้อน สรุปได้ดังนี้ “คำซ้อน เป็นการประสมอีกแบบหนึ่ง คือ นำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาคู่กัน ซึ่งการสร้างคำซ้อนนี้มีความมุ่งหมายเพื่อความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น เสื่อสาต ใหม่เอี่ยม ละเอียดลอ ทำให้เกิดความหมายใหม่ในเชิงอุปมาอุปไมย เช่น ตัดสิน เบิกบาน เกี่ยวข้อง”

สรุปเกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงได้เป็น 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำ และกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้อนคำ แสดงรายละเอียดดังนี้

2.1) กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล

คำมูล คือ คำคำเดียว จะมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ และความหมายของคำมูลไม่ได้จำกัดเฉพาะภาษาไทยเท่านั้น ยังหมายถึงภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย อาจเป็นคำยืมภาษาเขมร ภาษาบาลี-สันสกฤต เป็นต้น แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- (1) คำมูลที่เป็นคำไทย
- (2) คำมูลที่มาจากภาษาบาลี
- (3) คำมูลที่มาจากภาษาสันสกฤต
- (4) คำมูลที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต
- (5) คำมูลที่มาจากภาษาเขมร

2.2) กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำ

คำประสม คือ คำที่เกิดจากการนำคำมูลที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกัน เกิดคำใหม่ มีความหมายคงเค้าความหมายเดิม หรือมีความหมายเชิงอุปมาอุปไมย คำมูลที่นำมาประสมกัน อาจเป็นคำที่มาจากภาษาใดก็ได้ อาจเป็นคำไทยกับคำไทย คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น หรือเป็นคำที่มาจากภาษาอื่นทั้งหมด แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- (1) คำไทยประสมคำไทย
- (2) คำไทยประสมคำบาลี
- (3) คำไทยประสมคำสันสกฤต
- (4) คำไทยประสมคำบาลี-สันสกฤต
- (5) คำไทยประสมคำเขมร

2.3) กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้อนคำ

คำซ้อน คือคำที่เกิดจากคำมูล 2 คำขึ้นไปซึ่งมีความหมายเหมือนกันหรือเป็นไปในทำนองเดียวกันหรือมีความหมายต่างกัน มารวมกันทำให้เกิดคำใหม่ที่คงเค้าความหมายเดิม โดยคำที่นำมาซ้อนกันนั้น อาจเป็นคำไทยซ้อนกับคำไทย คำไทยซ้อนกับคำต่างประเทศ หรือคำต่างประเทศซ้อนกับคำต่างประเทศก็ได้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- (1) คำซ้อนเพื่อความหมาย
- (2) คำซ้อนเพื่อเสียง

2. ผู้วิจัยรวบรวมบทเพลงเพื่อชีวิตจากอัลบั้มของวงคาราบาวที่วางจำหน่ายในปี พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ.2530 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่วงดนตรีคาราบาวกำลังได้รับความนิยมจากสังคมไทย โดยมีรายชื่อเพลงทั้งหมด 80 เพลง

3. ผู้วิจัยกำหนดที่จะศึกษาคำเรียกผู้หญิงทุกคำที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาวจากจำนวน 80 เพลงที่ได้คัดเลือกมา พบคำเรียกผู้หญิงมีจำนวน 23 คำที่ปรากฏซ้ำกันจะไม่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล จึงใช้ 23 คำ เป็นกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่

4. สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive study) และหาค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ดังสูตรต่อไปนี้

$$P = \frac{F \times 100}{n}$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลค่าให้เป็นร้อยละ

n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

ผลการวิจัย

การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลการวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต และผลการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต

การวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว พบว่าความหมายของคำเรียกผู้หญิงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง หมายถึง คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายประจำศัพท์ที่ได้ถูกบัญญัติไว้ในพจนานุกรมและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ซึ่งคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรงที่พบในเพลงเพื่อชีวิตนี้ ผู้ประพันธ์เพลงสรรคำมาใช้โดยตรงเพื่อให้ผู้ฟังเพลงเข้าใจได้ทันทีว่า หมายถึง เพศผู้หญิง พบทั้งหมด 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 52.17 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คำสรรพนามที่นำมาใช้เรียกผู้หญิง และคำเรียกผู้หญิงอื่นๆ แสดงรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และค่าร้อยละของคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง

ประเภทของคำเรียกผู้หญิง	คำเรียกผู้หญิง	ความถี่	ร้อยละ
1.1 คำสรรพนามที่นำมาใช้เรียกผู้หญิง	เธอ น้อง	2	8.69
1.2 คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ	เด็กหญิง ลูกสาว สาว ๆ สตรี เมีย แม่ แม่บ้าน นาง น้องนาง ยาย	10	43.48
รวม		12	52.17

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าประเภทของคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรงที่พบมากที่สุด คือ คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ รองลงมาคือคำสรรพนามที่ใช้เรียกผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 43.48 และร้อยละ 8.69 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมดตามลำดับ แสดงตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 จาก เพลงหนุ่มสุพรรณ

“สมมุติว่ามีนะ สาว ๆ มานึกเห็นใจนะ เวลาไปไหนมาไหนก็ให้เธอพูดว่าเรากี่มา”

คำว่า สาว หมายถึง หญิงมีวัยต่อจากรุ่นขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (เปลื้อง ณ นคร, 2549) ส่วนคำว่า สาว ๆ ก็มีความหมายทำนองเดียวกัน เป็นการนำคำว่า สาว มาใช้ในลักษณะของคำซ้ำ ดังนั้น คำว่า “สาว ๆ” ในบทเพลงข้างต้นจึงเป็นคำที่นำไปใช้เรียกผู้หญิงที่มีอายุยังไม่มากนัก

ตัวอย่างที่ 2 จากเพลงหนุ่มสุพรรณ

“วันเด็กให้เด็กเดินตามใคร แม่ ตั้งวงไฟ พ่อตั้งวงเหล้า ชกกันเหมือนมวยตัววันเสาร์ ดีศอกโยนเข้า เอาให้ตายให้ตาย”

คำว่า แม่ หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก คำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน คำที่ใหญ่เรียกผู้หญิงที่มีอายุน้อยกว่าด้วยความสนิทสนมหรือรักใคร่ เป็นต้นว่า แม่นั่น แม่นี้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ดังนั้น คำว่า “แม่” ในบทเพลงข้างต้นหมายถึง ผู้หญิงที่มีสามีและลูกแล้ว แต่ไม่ได้ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก

ตัวอย่างที่ 3 จาก เพลงดอกจาน

“ท้องทุ่งนาข้าวดนา น่องนาหนีบางเข้าสู่เมืองกรุงสวรรค์ ทั้งทุ่งนาเปลี่ยวร้างลงกลางคัน
มุ่งไปด้วยจิตใฝ่ฝัน หาเงินหาทองเลี้ยงกาย”

คำว่า นาง หมายถึง คำประกอบหน้าคำเพื่อแสดงว่าเป็นเพศหญิง เช่น นางฟ้า นางบำเรอ
นางละคร นางพระกำนัล คำแทนชื่อหญิง เช่น นางกักร้อยพวงมาลัย เป็นต้น คำว่า “นาง” อ่านว่า
“เนียง” เป็นคำยืมจากภาษาเขมร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ส่วนคำว่า น่องนาง ก็มีความหมาย
ทำนองเดียวกัน ดังนั้น คำว่า “นาง” ในบทเพลงข้างต้นจึงหมายถึง ผู้หญิงคนหนึ่งที่เป็นที่รักและ
ถิ่นฐานบ้านเกิดไปอยู่ในเมืองกรุงเพื่อหาเงินเลี้ยงชีพ

2. คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง หมายถึง คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายรองจากความหมาย
ตรง เกิดจากทัศนคติหรือประสบการณ์ของผู้พูด ซึ่งคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงที่พบในเพลงเพื่อ
ชีวิตนี้ พบทั้งหมด 11 คำ คิดเป็นร้อยละ 47.83 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด แบ่งออกเป็น 5 ประเภท
ได้แก่ คำเรียกผู้หญิงผู้มีความงาม คำเรียกผู้หญิงผู้มีความอ่อนเยาว์ คำเรียกผู้หญิงผู้เป็นที่รัก คำเรียก
ผู้หญิงผู้มีค่า และคำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความถี่และค่าร้อยละของคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง

ประเภทของคำเรียกผู้หญิง	คำเรียกผู้หญิง	ความถี่	ร้อยละ
2.1 คำเรียกผู้หญิงผู้มีความงาม	นวลนาง เนื่อนวล น่องนางเนื่อนิม	3	13.04
2.2 คำเรียกผู้หญิงผู้มีความอ่อนเยาว์	สาวน้อย	1	4.35
2.3 คำเรียกผู้หญิงผู้เป็นที่รัก	น้องยา	1	4.35
2.4 คำเรียกผู้หญิงผู้มีค่า	น้องแก้ว	1	4.35
2.5 คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ	น่องนา น่องนางบ้านนา แม่น้องนางบ้านนา แม่มูลขุนโคลน นางงามตุ๊กกระจก	5	21.74
รวม		11	47.83

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่าประเภทของคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงที่พบมากที่สุด
คือ คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ รองลงมาคือคำเรียกผู้หญิงผู้มีความงาม คิดเป็นร้อยละ 21.74 และร้อยละ
13.04 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมดตามลำดับ แสดงตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4 จากเพลงลูกขี้เฒ่า

“บ่ไปไสรศรีแพรเนื่อนวลของพี่ ข้าวกล้าคงดีปีนี้มีน้ำทำนา สองมืออ้าย หัวใจยังปรารถนา
ด้วยศรัทธาจากหนุ่มนาหล่มแม่น้ำมูล”

คำว่า นวลเนื้อ เกิดจากการประสมคำ “เนื้อ” กับคำ “นวล” เมื่อพิจารณาตามความหมายของคำเรียกผู้หญิง นวลเนื้อ หมายถึงหญิงผู้มีผิวกายงามผุดผ่อง ดังนั้น คำว่า “นวลเนื้อ” ในบทเพลงข้างต้นจึงหมายถึง ผู้หญิงที่มีผิวกายงามอันเป็นที่รักของชายหนุ่มในบทเพลง

ตัวอย่างที่ 5 จาก เพลงซาอุดร

“ไม่นาน น้องยา ซาอุดิจะแล้งจะร้อนระอุปานใดอายก็จะทน จะยอมอดเหล้าเอาเงินสะสม จะขมจิตใจไม่เล่นไฮโลเชื่อพี่เถิดน้อง”

คำว่า น้องยา เกิดจากการประกอบคำ “น้อง” กับคำ “ยา” ซึ่งกร่อนมาจากคำว่า “ยาใจ” หมายถึง เป็นที่ชื่นใจ เมื่อนำมาใช้เป็นคำเรียกผู้หญิง จึงหมายถึงผู้หญิงซึ่งเป็นที่รัก ทำให้ชื่นใจ ฟังใจเวลาพบเห็นหรืออยู่ใกล้ ดังนั้น คำว่า “น้องยา” ในบทเพลงข้างต้นหมายถึงนางผู้เป็นที่รักยิ่งของชายหนุ่มที่ยอมอดทนได้ทุกอย่างเพื่อหญิงที่ตนรัก

ตัวอย่างที่ 6 จาก เพลงหนุ่มสุพรรณ

“แต่นี้ต่อไป เห็นทีจะไม่เหนอแล้ว เมื่อมี น้องแก้ว คอยสอนให้เจรจา”

คำว่า น้องแก้ว เกิดจากการประสมคำ “น้อง” กับคำ “แก้ว” ซึ่งหมายถึงสิ่งนั้นมีค่ามากเป็นที่รัก หรือดีเยี่ยม เช่น นางแก้ว ช่างแก้ว ลูกแก้ว เมื่อพิจารณาจากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่า คำ “แก้ว” ให้ความหมายถึงสิ่งที่มีค่ามากที่สุด ดังนั้น คำว่า “แก้ว” ในคำเรียกผู้หญิงจึงหมายถึงหญิงผู้ได้รับการยกย่องจากชายผู้เป็นคนรักของตนว่าเป็นหญิงผู้ซึ่งมีค่าดังแก้ว

จากผลการวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาวข้างต้น พบคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด 23 คำ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง และคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง สรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าความถี่และค่าร้อยละของประเภททางความหมายของคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต

ประเภททางความหมายของคำเรียกผู้หญิง		ความถี่	ร้อยละ
1. คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง	1.1 คำสรรพนามที่นำมาใช้เรียกผู้หญิง	2	8.69
	1.2 คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ	10	43.48
2. คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง	2.1 คำเรียกผู้หญิงผู้มีความงาม	3	13.04
	2.2 คำเรียกผู้หญิงผู้มีความอ่อนเยาว์	1	4.35
	2.3 คำเรียกผู้หญิงผู้เป็นที่รัก	1	4.35
	2.4 คำเรียกผู้หญิงผู้มีความ	1	4.35
	2.5 คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ	5	21.74
รวม		23	100

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ประพันธ์เพลงเพื่อชีวิตนิยมสรรคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรงมาใช้มากกว่าคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง โดยคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง คิดเป็นร้อยละ 52.17

ส่วนคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝง คิดเป็นร้อยละ 47.83 คำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง ประเภทที่พบมากที่สุด คือ คำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 43.48 ส่วนประเภททางความหมายของคำเรียกผู้หญิงที่พบน้อยที่สุด มี 3 ประเภทเท่ากัน คือ คำเรียกผู้หญิงผู้มีความอ่อนเยาว์ คำเรียก ผู้หญิงผู้เป็นที่รัก และคำเรียกผู้หญิงผู้มีค่า คิดเป็นร้อยละ 4.35

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิต

การวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิง ที่ปรากฏในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว จำนวนทั้งสิ้น 23 คำ วิเคราะห์ตามเกณฑ์การสร้างคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด 3 กลวิธี ดังนี้

1. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล

คำมูล คือ คำคำเดียว จะมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ และความหมายของคำมูลไม่ได้จำกัดเฉพาะภาษาไทยเท่านั้น ยังหมายถึงภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย อาจเป็นคำยืมภาษาเขมร ภาษาบาลี-สันสกฤต เป็นต้น ผลการศึกษา รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าความถี่และค่าร้อยละของกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล

กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล	คำเรียกผู้หญิง	ความถี่	ร้อยละ
(1) คำมูลที่เป็นคำไทย	เธอ น้อง เมีย แม่ ยาย	5	21.73
(2) คำมูลที่มาจากภาษาบาลี	-	0	0
(3) คำมูลที่มาจากภาษาสันสกฤต	สตรี	1	4.35
(4) คำมูลที่มาจากภาษาบาลี - สันสกฤต	-	0	0
(5) คำมูลที่มาจากภาษาเขมร	นาง	1	4.35
รวม		7	30.43

จากตารางที่ 4 คำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว พบกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูลทั้งหมด 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 30.43 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด แบ่งออกเป็นคำมูลจากภาษาต่าง ๆ ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ได้ 5 ประเภท ได้แก่ คำมูลที่เป็นคำไทย คำมูลที่มาจากภาษาบาลี คำมูลที่มาจากภาษาสันสกฤต คำมูลที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต และคำมูลที่มาจากภาษาเขมร สรุปได้ว่ากลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูลที่พบมากที่สุด ได้แก่ คำมูลที่เป็นคำไทย รองลงมาคือคำมูลที่มาจากภาษาสันสกฤตและภาษาเขมร คิดเป็นร้อยละ 21.73 และร้อยละ 4.35 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมดตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) คำมูลที่เป็นคำไทย พบทั้งหมด 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.73 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด ได้แก่คำว่า เธอ น้อง เมีย แม่ และนาง

(2) คำมูลที่มาจากภาษาบาลี ไม่พบ

(3) คำมูลที่มาจากภาษาสันสกฤต พบทั้งหมด 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.35 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด ได้แก่คำว่า สตรี ซึ่งเดิมที่เป็นภาษาสันสกฤต ว่า สตรี นำมาเป็นคำมูลที่ใช้ในภาษาไทยว่า สตรี เช่นกัน

(4) คำมูลที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ไม่พบ

(5) คำมูลที่มาจากภาษาเขมร พบทั้งหมด 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.35 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด ได้แก่คำว่า นาง ซึ่งคำเดิมที่เป็นภาษาเขมร ว่า นาง นำมาเป็นคำมูลที่ใช้ในภาษาไทยว่า นาง เช่นกัน

2. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำ

คำประสม คือ คำที่เกิดจากการนำคำมูลที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกัน เกิดคำใหม่ มีความหมายคงเค้าความหมายเดิม หรือมีความหมายเชิงอุปมาอุปไมย คำมูลที่นำมาประสมกัน อาจเป็นคำที่มาจากภาษาใดก็ได้ อาจเป็นคำไทยกับคำไทย คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น หรือ เป็นคำที่มาจากภาษาอื่นทั้งหมด ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าความถี่และค่าร้อยละของกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำ

กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำ	คำเรียกผู้หญิง	ความถี่	ร้อยละ
(1) คำไทยประสมคำไทย	คำไทย 2 คำประสมกัน เด็กหญิง ลูกสาว แม่บ้าน เนื่อนวล สาว น้อย น้อยยา น้องแก้ว น้องนา	8	34.78
(2) คำไทยประสมคำบาลี	คำไทย 3 คำ ประสมคำบาลี 1 คำ แม่มูลขุนโคลน	1	4.35
(3) คำไทยประสมคำสันสกฤต	-	0	0
(4) คำไทยประสมคำบาลี- สันสกฤต	-	0	0
(5) คำไทยประสมคำเขมร	(5.1) คำไทย 1 คำประสม กับคำเขมร 1 คำ น้องนาง นวลนาง (5.2) คำไทย 3 คำ ประสมคำเขมร 1 คำ น้องนางเนื่อนิม น้องนางบ้านนา นางงามตุ้กระจก (5.3) คำไทย 4 คำ แม่ น้องนางบ้านนา ประสมคำเขมร 1 คำ	2 3 1	8.70 13.04 4.35
รวม		15	65.22

จากตารางที่ 5 คำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว พบกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำทั้งหมด 15 คำ คิดเป็นร้อยละ 65.22 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด แบ่งตามเกณฑ์การวิเคราะห์ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ คำไทยประสมคำไทย คำไทยประสมคำบาลี คำไทยประสมคำสันสกฤต คำไทยประสมคำบาลี-สันสกฤต และคำไทยประสมคำเขมร

สรุปได้ว่ากลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำที่พบมากที่สุด ได้แก่ คำไทยประสมคำไทย รองลงมาคือคำไทยประสมคำเขมร คิดเป็นร้อยละ 34.78 และร้อยละ 26.09 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมดตามลำดับ โดยพบเพียงลักษณะเดียวคือคำไทย 2 คำประสมกัน ดังนี้

(1) คำไทยประสมคำไทย พบทั้งหมด 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.78 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมดเป็นคำไทย 2 คำประสมกัน พบทั้งหมด 8 คำ ได้แก่คำว่า เด็กหญิง ลูกสาว แม่บ้าน เนื่อนวล สาวน้อย น้อยยา น้อยแก้ว และน้อยนา แสดงรายละเอียดดังนี้

คำมูล		คำมูล		คำประสม
เด็ก	+	หญิง	=	เด็กหญิง
ลูก	+	สาว	=	ลูกสาว
แม่	+	บ้าน	=	แม่บ้าน
เนื่อ	+	นวล	=	เนื่อนวล
สาว	+	น้อย	=	สาวน้อย
น้อย	+	ยา	=	น้อยยา
น้อย	+	แก้ว	=	น้อยแก้ว
น้อย	+	นา	=	น้อยนา

(2) คำไทยประสมคำบาลี พบทั้งหมด 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.35 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด พบเพียงลักษณะเดียวคือคำไทย 3 คำประสมคำบาลี 1 คำ ได้แก่คำว่าแม่มูลขุนโคลน แสดงรายละเอียดดังนี้

คำมูล		คำมูล		คำมูล		คำมูล		คำประสม
แม่ (ท.)	+	มูล (บ. มูล)	+	ขุน (ท.)	+	โคลน (ท.)	=	แม่มูลขุนโคลน

(3) คำไทยประสมคำสันสกฤต ไม่พบ

(4) คำไทยประสมคำบาลี-สันสกฤต ไม่พบ

(5) คำไทยประสมคำเขมร พบทั้งหมด 6 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.09 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

(5.1) คำไทย 1 คำประสมกับคำเขมร 1 คำ พบทั้งหมด 2 คำ ได้แก่คำว่า น้อยนาง และนวนนาง แสดงรายละเอียดดังนี้

คำมูล		คำมูล		คำประสม
น้อง (ท.)	+	นาง (ข.นาง)	=	น้องนาง
นวล (ท.)	+	นาง (ข.นาง)	=	นวลนาง

(5.2) คำไทย 3 คำประสมกับคำเขมร 1 คำ พบทั้งหมด 3 คำ ได้แก่คำว่า น้องนางเนียน น้องนางบ้านนา นางงามตุ้กระจก แสดงรายละเอียดดังนี้

คำมูล		คำมูล		คำมูล		คำมูล		คำประสม
น้อง (ท.)	+	นาง (ข. นาง)	+	เนียน (ท.)	+	นึ่ม (ท.)	=	น้องนางเนียนนึ่ม
น้อง (ท.)	+	นาง (ข. นาง)	+	บ้าน (ท.)	+	นา (ท.)	=	น้องนางบ้านนา
นาง (ข. นาง)	+	งาม (ท.)	+	ตุ้ (ท.)	+	กระจก (ท.)	=	นางงามตุ้กระจก

(5.3) คำไทย 4 คำประสมกับคำเขมร 1 คำ พบทั้งหมด 1 คำ ได้แก่คำว่า แม่น้องนางบ้านนา แสดงรายละเอียดดังนี้

คำมูล		คำมูล		คำมูล		คำมูล		คำมูล		คำประสม
แม่ (ท.)	+	น้อง (ท.)	+	นาง (ข. นาง)	+	บ้าน (ท.)	+	นา (ท.)	=	แม่น้องนางบ้านนา

3. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้ำคำ

คำซ้ำ คือคำที่เกิดจากคำมูลซึ่งเป็นคำ ๆ เดียวกันนำมาซ้อนกัน โดยใช้เครื่องหมายไม้มกแทนคำท้ายที่ซ้ำกับคำต้น

คำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว พบกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้ำคำทั้งหมด 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.45 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมดได้แก่คำว่า สาว ๆ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าความถี่และค่าร้อยละของกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้ำคำ

กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิง โดยวิธีซ้ำคำ	คำเรียกผู้หญิง	ความถี่	ร้อยละ
1. คำซ้ำ	สาว ๆ	1	4.35
รวม		1	4.35

จากตารางที่ 6 สรุปได้ว่ากลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้ำคำ พบเพียง 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.45 ของคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด

ตารางที่ 7 ค่าความถี่และค่าร้อยละของกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต

กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิง		ความถี่	ร้อยละ
1. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล	1.1 คำมูลที่เป็นคำไทย	5	21.73
	1.2 คำมูลที่มาจากภาษาบาลี	0	0
	1.3 คำมูลที่มาจากภาษาสันสกฤต	1	4.35
	1.4 คำมูลที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต	0	0
	1.5 คำมูลที่มาจากภาษาเขมร	1	4.35
2. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำ	2.1 คำไทยประสมคำไทย	8	34.78
	2.2 คำไทยประสมคำบาลี	1	4.35
	2.3 คำไทยประสมคำสันสกฤต	0	0
	2.4 คำไทยประสมคำบาลี-สันสกฤต	0	0
	2.5 คำไทยประสมคำเขมร	6	26.09
3. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้อนคำ	3.1 คำซ้อนเพื่อความหมาย	0	0
	3.2 คำซ้อนเพื่อเสียง	0	0
4. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้ำคำ	4.1 คำซ้ำ	1	4.35
รวม		23	100

จากตารางที่ 7 พบว่าผู้ประพันธ์เพลงเพื่อชีวิตนิยมสร้างคำเรียกผู้หญิง โดยวิธีประสมคำมากที่สุด ซึ่งพบคำไทยประสมคำไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.78 รองลงมาคือ กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยใช้คำมูล ซึ่งพบคำมูลที่เป็นคำไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.73 ส่วนกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงที่พบน้อยที่สุด คือ กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้ำคำ คิดเป็นร้อยละ 4.35 และกลวิธีการสร้างคำที่ไม่พบ คือ กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีซ้อนคำ

การอภิปรายผลและสรุป

1. ความหมายของคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง มีมากกว่าคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงจำนวนไม่มาก อาจเนื่องมาจากผู้ประพันธ์เพลงเพื่อชีวิตต้องการสื่อความหมายกับผู้ฟังโดยตรงไปตรงมา หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องการประสมคำเพื่อให้มีความสละสลวยในการใช้ภาษา หรือการออกเสียง เพื่อความไพเราะในการขับร้องบทเพลง และให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้น เช่น เด็กหญิง ลูกสาว สาว ๆ สตรี แม่ แม่บ้าน นาง น้องนาง ฯลฯ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริศนา พิมพ์ (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “คำเรียกผู้หญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยา” ผลการศึกษา พบคำที่ใช้เรียกผู้หญิงที่มี

ความหมายแฝง มากกว่าคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายตรง โดยพบคำเรียกผู้หญิงผู้ที่มีความงามจำนวนมากที่สุด คือ 86 คำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกวีในสมัยอยุธยาใช้นิยมแต่งคำประพันธ์ในลักษณะของอุปมาโวหาร จึงทำให้ในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาเกิดคำเรียกผู้หญิงที่มีความหมายแฝงเป็นจำนวนมากเพื่อให้ผู้อ่านตีความต่อ เป็นการสร้างอรรถรสในการอ่านคำประพันธ์

อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ หากสังเกตจากประเภทย่อยในประเภททางความหมายของคำเรียกผู้หญิง จะพบกลุ่มคำเรียกผู้หญิงอื่น ๆ เป็นจำนวนมากที่สุด ซึ่งคำกลุ่มนี้เรียกว่าคำหลากหลาย มีความหมายเป็นไปในทำนองเดียวกันว่าหมายถึงผู้หญิง แสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยมีคำที่ใช้เรียกผู้หญิงอยู่เป็นจำนวนมาก พอที่จะสรุปได้ว่าผู้หญิงเป็นเพศที่มีความสำคัญในสังคม ดังที่งานวิจัยของ นววรรณ พันธุเมธ (2553) ได้กล่าวแสดงความคิดเห็นไว้ว่า “มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าในภาษาหนึ่ง ๆ มีคำเกี่ยวกับสิ่งใดมาก ก็แสดงว่าสิ่งนั้นสำคัญ ในภาษาไทยมีคำใช้เรียกผู้หญิงเป็นอันมาก ทั้งที่เป็นคำของเราเองและทั้งที่ขอยืมมาจากภาษาอื่น ถ้าถือตามข้อสังเกตข้างต้นก็น่าจะถือได้ว่าผู้หญิงนั้นสำคัญมิใช่น้อย”

2. กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า กลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำนั้นพบมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ ศรีบุญธรรม (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งของ สุรพล สมบัติเจริญ” ที่พบกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้หญิงโดยวิธีประสมคำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.11 แสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว มีความสามารถทั้งในการสรรคำและการสร้างคำมาใช้เรียกผู้หญิงในบทเพลงเป็นอย่างมาก เห็นได้ว่าคำประสมส่วนใหญ่เกิดจากคำไทยประสมกับคำไทย อาจเป็นเพราะเนื้อหาในเพลงเพื่อชีวิตต้องเน้นคำที่สื่อความหมายง่ายและชัดเจน เพื่อที่จะเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกชนชั้น ทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะผู้ฟังระดับรากหญ้า ดังนั้น คำเรียกผู้หญิงที่สร้างขึ้นจากคำไทยจึงเหมาะสมที่สุด ที่จะนำมาใช้ในบทเพลงชีวิต เพราะเป็นคำทั่วไปที่คนไทยเข้าใจความหมายได้ดี

อย่างไรก็ตาม ยังพบคำภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้สร้างเป็นคำเรียกผู้หญิงด้วย แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถในการปรับเปลี่ยนคำยืมจากภาษาต่างประเทศ ให้เป็นคำเรียกผู้หญิงของผู้ประพันธ์เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว โดยคำยืมภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้ส่วนใหญ่นั้นเป็นคำที่คนไทยคุ้นเคยอยู่แล้ว

3. ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว ทั้งหมด 80 เพลง พบคำเรียกผู้หญิงทั้งหมด 23 คำ เป็นจำนวนที่มีไม่มาก หากเปรียบเทียบกับประเภทเพลงลูกทุ่ง ในงานวิจัยของ กนกวรรณ ศรีบุญธรรม (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งของ สุรพล สมบัติเจริญ” ซึ่งพบคำเรียกผู้หญิงจำนวน 85 คำ จากเพลงที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 50 เพลง ทำให้เห็นว่า เพลงลูกทุ่งของสุรพล สมบัติเจริญ จะมีลักษณะเนื้อหาในการเกี่ยวพาราสิ จึงทำให้มีคำเรียกผู้หญิงปรากฏเป็นจำนวนมากในลักษณะที่หลากหลาย เช่น โฉมยง

โฉมตรู โฉมฉิน แม่คุณทูนหัว นงราม จอมขวัญ ยอดรัก เนื้อเย็น ทรามวัย กานดา นิรมล นารี ยุพิน
ช่อราตรี ยอดหญิง ขวัญใจ ขวัญตา ดวงใจ นางเยาว์ ทรามเชย แจ่มจันทร์ แม่เนื้อหอม ฯลฯ ส่วนใน
เพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาวจะมีคำเรียกผู้หญิงเป็นจำนวนน้อย เนื่องจากเนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต
มักจะสะท้อนสภาพสังคม ความเป็นอยู่ของคนในชนชั้นกลางถึงชั้นรากหญ้า เช่น เพลงวณิพก ลุงขี้เมา
กัญชา จับกัง มหาลัย คนจนผู้ยิ่งใหญ่ ฯลฯ

อนึ่ง การวิเคราะห์คำเรียกผู้หญิงในเพลงเพื่อชีวิต ยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ประพันธ์
เพลงมีต่อผู้หญิงในฐานะตัวแทนของผู้ชายที่มองผู้หญิงในลักษณะต่าง ๆ อีกด้วย อันจะช่วยให้ผู้ฟัง
เพลง ได้มองเห็นภาพของผู้หญิงในสังคมไทยที่ถ่ายทอดผ่านทางภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ศรีบุญธรรม. (2557). *การศึกษาคำเรียกผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งของ สุรพล สมบัติเจริญ*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- กำชัย ทองหล่อ. (2550). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- ฉัตร บุนนาค, สุวรรณ อุดมผล, และวรรณ พุทธเจริญทอง. (2522). *ศิลปะการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันและธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ประกายพรึก.
- นววรรณ พันธุมธา. (2553). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริศนา พิมพ์ดี. (2547). *คำเรียกผู้หญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- เปลื้อง ณ นคร. (2544). *พจนานุกรม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระยาอุปกิตศิลปสาร. (2545). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่น.
- วรัตน์ อินทสระ. (2551). *วิเคราะห์การออกแบบปกเทปและซีดีของวงดนตรีคาราบาว*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมหญิง เมืองแมน. (2537). *คุณค่าทางวรรณศิลป์ในบทเพลงของพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ*. (วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2531). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ความเชื่อด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด
ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู
HEALTH BELIEF RELATED TO BLOOD GLUCOSE CONTROL AMONG PATIENTS WITH
DIABETES MELLITUS TYPE II IN KUT CHIK SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT,
NONGBUA LAMPHU PROVINCE

สุวัฒน์ ศิริแก่นทราย *

Suwat Sirikaensine

(Received : October 11, 2018, Accepted : January 2, 2019)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นการศึกษาระบบพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการคลินิกเบาหวาน ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านยางหลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 53 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพกับการควบคุมระดับน้ำตาล ในเลือดของผู้ป่วยซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบ ในระดับต่ำ กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.275$, $p\text{-value} = 0.047$) และปัจจัยความเชื่อในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางลบ ในระดับปานกลางกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.410$, $p\text{-value} = 0.002$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับปานกลางกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.494$, $p\text{-value} \leq 0.001$) การรับรู้ประโยชน์ของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด มีความสัมพันธ์ทางลบ ในระดับปานกลางกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.389$, $p\text{-value} = 0.004$) การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน มีความสัมพันธ์ทางลบ

* อาจารย์สาขาการจัดการสถานพยาบาล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

Instructor, Department of Hospital Management, Public Health Faculty, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage. email : Suwat101_kku@windowslive.com

ในระดับต่ำ กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย ($r = -0.308$, $p\text{-value} = 0.025$) ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วย ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีความสัมพันธ์ทางลบ ในระดับปานกลางกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.358$, $p\text{-value} = 0.008$)

คำสำคัญ : ความเชื่อด้านสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วย เบาหวาน

Abstract

This study aimed to study the health beliefs associated with glycemic control in patients with diabetes Mellitus type II in Kut Chik subdistrict, Mueang district, Nongbua Lamphu Province. The research was a cross-sectional descriptive study. The subjects were 53 type 2 diabetic patients who were treated at the diabetes clinic at Ban Yang Luang Health Promotion Hospital, Kut Chik subdistrict, Mueang district, Nongbua Lamphu Province. The data were analyzed by means of descriptive statistics and inferential statistics. That is, to analyze the relationship between health beliefs to control sugar levels in the patient's blood samples by Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The results of the study revealed that the factors of personal characteristics, age, had a low level of significantly negative correlation with the control of blood glucose level in type 2 diabetic patients ($r = -0.275$, $p\text{-value} = 0.047$). In addition, overall in terms of health beliefs, there was a moderate level of significantly negative correlation with patients' blood glucose control ($r = -0.410$, $p\text{-value} = 0.002$). Perceived risk of complications of diabetes had a moderate level of significant correlation with the patient's blood glucose control ($r = -0.494$, $p\text{-value} \leq 0.001$). Perceived benefits of glycemic control had a moderate level of significantly negative relationship with patients' blood glucose control ($r = -0.389$, $p\text{-value} = 0.004$). Perceptions of the severity of diabetes had low negative correlation with patients' blood glucose control ($r = -0.308$, $p\text{-value} = 0.025$). Finally, there was also a significantly moderate negative relationship between health behaviors and behavior of food consumption of patients relationship with patients' blood glucose control. ($r = -0.358$, $p\text{-value} = 0.008$)

Keywords : Health beliefs model, Health behavior, Glycemic control among diabetes mellitus type II diabetes

บทนำ

โรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาของสาธารณสุขทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย เนื่องจากมีความชุกและอุบัติการณ์ของโรคเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการประเมินสถานการณ์ผู้ป่วยเบาหวานของ สหพันธ์เบาหวานนานาชาติ พบว่า มีผู้ป่วยเบาหวานทั่วโลกในปี พ.ศ.2553 จำนวน 366 ล้านคน หรือประมาณ ร้อยละ 8.3 ของประชากรวัยผู้ใหญ่ทั่วโลก มีผู้เสียชีวิตจากโรคเบาหวานถึง 4.6 ล้านคน และคาดว่าจะมีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเป็น 552 ล้านคนในปี พ.ศ.2573 ซึ่งหมายถึง มีมากกว่า 3 คน ที่ถูกวินิจฉัยว่า เป็นโรคเบาหวานในทุก ๆ 10 วินาที สำหรับประเทศไทย พบว่า อัตราป่วยด้วยโรคเบาหวานได้เพิ่มขึ้นจาก 277.7 ต่อประชากรแสนคนในปี พ.ศ.2544 และเป็น 954.2 ต่อประชากรแสนคนในปี พ.ศ.2553 หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 3.4 เท่า (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2558) การรักษาโรคเบาหวานมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ที่มีร่วมอยู่ได้ตามกำหนด เพื่อไม่ให้เกิดโรคแทรกซ้อนตามมา และผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดี การรักษาโรคเบาหวานประกอบด้วยโภชนาบำบัดและการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ร่วมกับการใช้ยาอย่างเหมาะสม และที่สำคัญคือการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานแก่ผู้ป่วยเพื่อการดูแลตนเอง ให้เกิดความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการรักษาโรค (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2557) ผู้เป็นเบาหวานสามารถดูแลตนเองได้ด้วย การควบคุมอาหารหมวดแป้งและของหวาน ออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอ ควบคุมน้ำหนักให้ใกล้เคียงปกติ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา กินยาหรือฉีดอินซูลินรักษาเบาหวานตามแผนการรักษาอย่างสม่ำเสมอ รักษาโรคอื่น ๆ ที่พบร่วมด้วย เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดผิดปกติ รวมทั้งภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน พบแพทย์ตามนัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินและปรับเปลี่ยนแผนการรักษาให้เหมาะสม รวมทั้งตรวจตากับจักษุแพทย์เป็นประจำและตรวจการทำงานของไตปีละครั้ง ตรวจน้ำตาลในเลือดเพื่อประเมินผลการควบคุมเบาหวานด้วยตนเองที่บ้าน หมั่นดูแลสุขภาพตนเอง ได้แก่ สุขภาพทั่วไปและสุขภาพเท้า เรียนรู้เรื่องโรคเบาหวานและการดูแลรักษาตนเองในภาวะทั่วไปและในภาวะพิเศษ เช่น เมื่อเจ็บป่วย เมื่อเดินทางหรือในงานเลี้ยง นอนพักผ่อนให้เพียงพอ (ศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายภาพผู้ป่วยโรคเบาหวาน, 2553)

สำหรับปัญหาในเขตพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภูนั้น จากข้อมูลที่ได้รวบรวมผลการดำเนินงานของเครือข่ายบริการสุขภาพครั้งที่ 8 จำนวน 7 จังหวัด (สกลนคร นครพนม อุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย เลย บึงกาฬ) ในปี 2556 พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ร้อยละ 35.30 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลงานในปี 2555 พบว่า ผู้ป่วยควบคุมระดับน้ำตาลได้น้อยกว่าปี 2555 (ปี 2555 ร้อยละ 39.39) สำหรับจังหวัดหนองบัวลำภู จากข้อมูล ณ เดือน ต.ค. 2555 – ก.ย. 2556 พบว่า มีผู้ป่วยเบาหวานจำนวน 17,977 ราย ได้รับการตรวจ HbA1C จำนวน

8,300 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.17 ผู้ป่วยเบาหวานที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ดี ($HbA1C < 7\%$) จำนวน 2,511 ราย คิดเป็น ร้อยละ 30.25 ซึ่งไม่บรรลุเป้าหมายของการดำเนินการ (สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 8, 2557) หากผู้ป่วยเบาหวานไม่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ดี น้ำตาลที่สูงในเลือดจะทำให้หลอดเลือดแดงเล็กทั่วป็นาตัว เช่น หลอดเลือดแดงเล็กที่ไปจอตา (retina) ที่หัวใจ ที่สมองและที่ไต ทำให้เลือดไหลไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ น้อยลง การทำงานจะเสื่อมลงและเกิดพยาธิสภาพของอวัยวะที่เสียไป ซึ่งผู้ป่วยที่เป็นเบาหวานมานานหลายสิบปี หรือผู้ที่ควบคุมเบาหวานไม่ดี จะทำให้เนื้อไตถูกทำลายไปเรื่อย ๆ เห็นได้จากการตรวจพบมีโปรตีนรั่วออกมาในปัสสาวะนอกจากนี้แล้วเบาหวานยังทำให้เกิดความดันโลหิตสูง กระเพาะปัสสาวะทำงานไม่สมบูรณ์เกิดภาวะติดเชื้ออีกเสบในทางเดินปัสสาวะได้บ่อยอีกด้วย เบาหวานจัดเป็นโรคสำคัญอันดับต้น ๆ ที่ทำให้ไตวายเรื้อรังทั้งในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และทั่วโลก (ธัญญารัตน์ อธิพรเลิศรัฐ, 2556)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในทุกกระบบของร่างกาย ผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 มีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนทั้งแบบเฉียบพลันและภาวะแทรกซ้อนเรื้อรัง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้เป็นเบาหวานและครอบครัว เกิดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ทั้งในระดับครอบครัวและประเทศชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งการรักษาโรคเบาหวานมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ เพื่อไม่ให้เกิดโรคแทรกซ้อนตามมา ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ตำบลกุดจิก อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบริการคลินิกเบาหวานและช่วยส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ(Health belief model) เพื่ออธิบายและทำนายการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน และพฤติกรรมสุขภาพ ที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตำบลกุดจิก อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการคลินิกเบาหวานทั้งหมด ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านยางหลวงเหนือ

ตำบลกุดจิก อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 53 คน โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดแบบความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model : HBM) (Becker, 1975) เพื่อนำมาใช้อธิบายและทำนายการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 โดยเพิ่มปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากการรับรู้ของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติในการป้องกันโรค ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ตัวแปรตาม คือ การควบคุมน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน Pearson's Product Moment Correlation Coefficient โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการคลินิกเบาหวาน ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านยางหลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 53 คน

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรทั้งหมด เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย จำนวน 53 คน ซึ่งเป็นผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการคลินิกเบาหวาน ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านยางหลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถาม (Questionnaire) มีทั้งหมด 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิดให้เลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ดัชนีมวลกาย ระยะเวลาที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 การเจ็บป่วยด้วยโรคอย่างอื่น ระดับน้ำตาลในเลือดขณะอดอาหารของผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนที่ 2 ความเชื่อด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ ส่วนที่ 3 พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรในตำบลหนองกุงชุม อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะสภาวะแวดล้อมและวิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.83

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขออนุญาตในการทำวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านยางหลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยในพื้นที่และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบตามจำนวน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนาใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ดัชนีมวลกาย ระยะเวลาที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 การเจ็บป่วยด้วยโรคอย่างอื่น ระดับน้ำตาลในเลือดขณะอดอาหารของผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ความเชื่อด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แบ่งช่วงคะแนนออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามเกณฑ์ของ Best (Best, 1977) ดังนี้

ความหมาย	ช่วงคะแนนเฉลี่ย
ระดับมาก	ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.36 - 3.00
ระดับปานกลาง	ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.68 - 2.35
ระดับน้อย	ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.67

3. พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แบ่งช่วงคะแนนออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามเกณฑ์ของ Best (Best, 1977) ดังนี้

ความหมาย	ช่วงคะแนนเฉลี่ย
ระดับการปฏิบัติดี	ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.36 - 3.00
ระดับการปฏิบัติปานกลาง	ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.68 - 2.35
ระดับการปฏิบัติน้อย	ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.67

สถิติเชิงอนุมาน ใช้สถิติ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะส่วนบุคคล ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระทุกตัวที่ต้องการวิเคราะห์จับคู่กับตัวแปรตามทีละตัวโดยการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติแบบสองทาง

(Two-tailed) โดยกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แบ่งระดับคะแนนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตามเกณฑ์ของ อีลิฟสัน (Elifson, 1990) มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 โดยแบ่งระดับดังนี้

มีความสัมพันธ์สูงมาก(Perfect Relationship)	หมายถึง	$r = \pm 1$
มีความสัมพันธ์สูง(Strong Relationship)	หมายถึง	$r = \pm 0.71$ ถึง ± 0.99
มีความสัมพันธ์ปานกลาง(Moderate Relationship)	หมายถึง	$r = \pm 0.31$ ถึง ± 0.70
มีความสัมพันธ์ต่ำ (Weak Relationship)	หมายถึง	$r = \pm 0.01$ ถึง ± 0.30
ไม่มีความสัมพันธ์ (No Relationship)	หมายถึง	$r = 0$

ผลการวิจัย

1. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ 84.9 มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี คิดเป็น ร้อยละ 41.5 อายุเฉลี่ย 63.41 ปี อายุต่ำสุด 37 ปี อายุสูงสุด 85 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษา ชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 92.5 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 66.0 ดัชนีมวลกายส่วนใหญ่ สูงกว่า 22.9 กก./ม.² ร้อยละ 77.4 ดัชนีมวลกายเฉลี่ย 25.05 กก./ม.² ต่ำสุด 18.08 กก./ม.² สูงสุด 33.33 กก./ม.² ส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 น้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 73.6 เฉลี่ย 8.64 ปี ต่ำสุด 6 เดือน สูงสุด 40 ปี ส่วนใหญ่เป็นโรคความดันโลหิตสูงร่วมด้วย ร้อยละ 66 ร้อยละเอ็ดดั่งตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านยางหลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู (n=53)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	8	15.1
หญิง	45	84.9
อายุ (ปี)		
น้อยกว่า 40 ปี	2	3.8
40 - 49 ปี	3	5.7
50 - 59 ปี	11	20.8
60 - 69 ปี	22	41.5
70 ปีขึ้นไป	15	28.3

Mean = 63.41 ปี sd. = 10.49 ปี

Minimum = 37 ปี Maximum = 85 ปี

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านยางหลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู (n=53)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	3	5.7
ประถมศึกษา	49	92.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	1	1.9
อาชีพ		
ไม่ได้ทำงาน หรือ ทำงานบ้าน	13	24.5
เกษตรกร	35	66.0
ค้าขาย	2	3.8
รับจ้าง	3	5.7
ดัชนีมวลกาย		
ต่ำกว่า 18.5 กก./ม. ²	1	1.9
18.5-22.9 กก./ม. ²	11	20.8
สูงกว่า 22.9 กก./ม. ²	41	77.4
Mean = 25.05 กก./ม. ² sd. = 3.56 กก./ม. ²		
Minimum = 18.08 กก./ม. ² Maximum=33.33 กก./ม. ²		
ระยะเวลาการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2		
น้อยกว่า 10 ปี	39	73.6
10 – 19 ปี	9	17.0
20 ปี ขึ้นไป	5	9.4
Mean = 8.64 ปี sd. = 7.40 ปี		
Minimum = 6 เดือน Maximum= 40 ปี		
การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังอย่างอื่น		
ไม่มี	18	34.0
ความดัน	35	66.0

การศึกษาการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ให้อยู่ใกล้เคียงกับค่าเป้าหมายของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ร้อยละ 64.2 (ค่าระดับน้ำตาลในเลือด สูงกว่า 130 มก./ดล) และกลุ่มตัวอย่างที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ให้อยู่ใกล้เคียงกับค่าเป้าหมายของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้มีเพียง ร้อยละ 35.8 (ค่าเป้าหมายในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดขณะ

อดอาหาร 90 - < 130 มก./ดล) โดยกลุ่มตัวค่าระดับน้ำตาลในเลือดเฉลี่ย = 141.96 มก./ดล. ต่ำสุด = 91 มก./ดล. สูงสุด = 225 มก./ดล. รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านยาง หลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู (n=53)

การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2	จำนวน	ร้อยละ
ระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 (มก./ดล.)		
ต่ำกว่า 90 มก./ดล.	0	0
ระหว่าง 90 – 130 มก./ดล.	19	35.8
สูงกว่า 130 มก./ดล.	34	64.2
Mean = 141.96 มก./ดล. sd. = 33.00 มก./ดล.		
Minimum = 91 มก./ดล. Maximum = 225 มก./ดล.		

2. ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 พบว่า ความเชื่อด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในภาพรวม ค่าเฉลี่ย = 2.24 sd. = 0.23 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน ค่าเฉลี่ย = 2.53 sd. = 0.34 การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน ค่าเฉลี่ย = 2.57 sd. = 0.43 การรับรู้ประโยชน์ของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ค่าเฉลี่ย = 2.75 sd. = 0.37 และการรับรู้อุปสรรคต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ค่าเฉลี่ย = 1.27 sd. = 0.20) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2

ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2	Mean	sd.	การแปลผล
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน	2.53	0.34	มาก
การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน	2.57	0.43	มาก
การรับรู้ประโยชน์ของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด	2.75	0.37	มาก
การรับรู้อุปสรรคต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด	1.27	0.37	น้อย
รวม	2.24	0.23	ปานกลาง

3. พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 พบว่า พฤติกรรมการควบคุมน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.62 sd. = 0.12 พิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหาร อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.30 sd. = 0.22 พฤติกรรมการออกกำลังกาย อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.43 sd. = 0.45 พฤติกรรมการใช้ยา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.64 sd.= 0.23 และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.62 sd.= 0.29 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2

พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2	Mean	sd.	การแปลผล
พฤติกรรมการบริโภคอาหาร	2.30	0.22	ปานกลาง
พฤติกรรมการออกกำลังกาย	2.43	0.45	มาก
พฤติกรรมการใช้ยา	2.64	0.23	มาก
พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ	2.62	0.29	มาก
รวม	2.50	0.16	มาก

4. ความเชื่อด้านสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านยางหลวงเหนือ ตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับน้ำตาลในเลือด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.275$, $p\text{-value} = 0.047$) ปัจจัยความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.410$, $p\text{-value} = 0.002$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน มีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.494$, $p\text{-value} = \leq 0.001$) การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน มีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.308$, $p\text{-value} = 0.025$) การรับรู้ประโยชน์ของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด มีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.389$, $p\text{-value} = 0.004$) ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีความสัมพันธ์ทางลบระดับน้ำตาลในเลือด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.358$, $p\text{-value} = 0.008$) ส่วน เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ดัชนีมวลกาย ระยะเวลาที่เป็นเบาหวาน ชนิดที่ 2 และการเจ็บป่วยด้วยโรคอย่างอื่น การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตัวเพื่อควบคุมโรคเบาหวาน พฤติกรรมการออกกำลังกาย พฤติกรรมการใช้ยา พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับน้ำตาลในเลือดของผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่าง คุณลักษณะส่วนบุคคล ความเชื่อด้านสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

ตัวแปรต้น	การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ของผู้เป็นเบาหวาน ชนิดที่ 2		
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน (r)	p-value	การแปลผล
คุณลักษณะส่วนบุคคล			
- เพศ (หญิง)	-0.002	0.988	ไม่มีความสัมพันธ์
- อายุ (ปี)	-0.275*	0.047	มีความสัมพันธ์ต่ำ
- ระดับการศึกษา (ประถมศึกษา)	0.054	0.699	ไม่มีความสัมพันธ์
- อาชีพ (เกษตรกร)	0.030	0.833	ไม่มีความสัมพันธ์
- ดัชนีมวลกาย (กก./ม. ²)	0.076	0.588	ไม่มีความสัมพันธ์
- ระยะเวลาที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 1 (ปี)	-0.074	0.600	ไม่มีความสัมพันธ์
- การเจ็บป่วยด้วยโรคอย่างอื่น (ความดันโลหิตสูง)	-0.013	0.96	ไม่มีความสัมพันธ์
ความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับ โรคเบาหวาน ชนิดที่ 2	-0.410**	0.002	มีความสัมพันธ์ ปานกลาง
- การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค	-0.494**	0.000	มีความสัมพันธ์ ปานกลาง
- การรับรู้ความรุนแรงของโรค	-0.308*	0.025	มีความสัมพันธ์ต่ำ
- การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตัว เพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด	-0.389**	0.004	มีความสัมพันธ์ ปานกลาง
- การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตัว เพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด	0.145	0.301	ไม่มีความสัมพันธ์
พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2	-0.129	0.356	ไม่มีความสัมพันธ์
- พฤติกรรมการบริโภคอาหาร	-0.358**	0.008	มีความสัมพันธ์ ปานกลาง
- พฤติกรรมการออกกำลังกาย	0.009	0.950	ไม่มีความสัมพันธ์
- พฤติกรรมการใช้ยา	-0.179	0.200	ไม่มีความสัมพันธ์
- พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ	0.014	0.919	ไม่มีความสัมพันธ์

สรุปและอภิปรายผล

อายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้เป็นเบาหวาน ชนิดที่ 2 โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า อายุมีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้เป็นเบาหวาน ชนิดที่ 2 (กุสุมา กังหลี, 2557) อาจเป็นไปได้ว่าผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีอายุมากจะเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพและสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ลดลงใกล้เคียงกับค่าปกติ ส่วนปัจจัยความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเบาหวานในภาพรวม การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน การรับรู้ประโยชน์ของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดระดับน้ำตาลในเลือด อาจเป็นไปได้ว่าผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวม การรับรู้ประโยชน์ในการป้องกันโรค และการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับการรับรู้อุปสรรค ในการป้องกันโรค (อัจฉรา จินดาวงศ์, นพวรรณ เปียชื่อ, และพัชรินทร์ นินทจันทร์, 2555) สอดคล้องกับการศึกษาผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลอุบลรัตน์ อำเภอบุขารัตน์ จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านความรู้ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรงของการมีภาวะแทรกซ้อน การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติ เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนและ พฤติกรรมการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงค่าน้ำตาลสะสมในเม็ดเลือดแดง (HbA1C) ลดลง และลดลงต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ (ศรีณยา เพิ่มศิลป์ และรุจิรา ดวงสงค์, 2554) สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเอง พฤติกรรมการดูแลตนเองและการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในหน่วยบริการปฐมภูมิ ประเทศมาเลเซีย ที่พบว่า ความสามารถในการรับรู้ที่สูงขึ้นมีความสัมพันธ์กับค่า HbA1c ที่ต่ำกว่า (Tharek et al., 2018) พฤติกรรมการบริโภคอาหารมีความสัมพันธ์กับระดับน้ำตาลในเลือด ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมดูแลตนเองในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า การดูแลพฤติกรรมสุขภาพของตนเองมีความสัมพันธ์กับระดับ ค่าระดับน้ำตาลในเลือด HbA1C ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 (Mohebi et al., 2018) อาจเป็นไปได้ว่าหากผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 มีการรับรู้ที่ถูกต้อง ได้รับการดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่จากคนรอบข้าง และมี พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ถูกต้อง ก็จะสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ลดลงใกล้เคียงกับค่าปกติ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้ผู้ป่วยเบาหวานมีการรับรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องซึ่งจะส่งผลให้ผู้เป็นเบาหวานเห็นความสำคัญของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและส่งเสริมให้ความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นโดยเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีอยู่ประจำถิ่นเพื่อผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 นำไปประยุกต์ใช้ในการควบคุมระดับน้ำตาลได้
2. ควรส่งเสริมให้ญาติผู้ป่วยเบาหวาน และผู้ใกล้ชิดมีความรู้ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานอย่างถูกต้องโดยเน้นเรื่องประเภทของอาหารที่เหมาะสมกับผู้ป่วยเบาหวาน กิจกรรมที่ส่งผลต่อการควบคุมน้ำตาลในเลือดและการสนับสนุนให้ผู้ป่วยเบาหวานควบคุมระดับน้ำตาลเพื่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติ
3. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา กังหลี. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(3), 256-268.
- จุฬารณณ์ โสตะ (2552). *แนวคิด ทฤษฎี และกลยุทธ์การพัฒนาสุขภาพ*. คณะสาธารณสุขศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธัญญารัตน์ อีรพรเลิศรัฐ. (บรรณาธิการ). (2556). *ความรู้เรื่องโรคไตสำหรับประชาชน*. ม.ป.ท.: เฮลท์ เวิร์ค.
- พรศรี ศรีอัมพร. (2553). หลักการและแนวปฏิบัติการให้ความรู้เบาหวาน ใน สมเกียรติ โพธิ์สัตย์ (บรรณาธิการ), *การให้ความรู้เพื่อจัดการโรคเบาหวานด้วยตนเอง*. (น. 3-18). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ศรัณยา เพิ่มศิลป์, และรุจิรา ดวงสงค์. (2554). ผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลอุบลรัตน์ อำเภอบุณฑลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัย มข.* (บศ.), 11(4), 89-100.
- ศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายภาพผู้ป่วยโรคเบาหวาน. (2553). *คู่มือการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2557). *แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 8. (2557). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาสุขภาพ เขตบริการสุขภาพที่ 8*.
ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2558). *คู่มือปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมใน
คลินิก NCD คุณภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อัจฉรา จินดาวัฒนวงศ์, นพวรรณ เปี้ยเชื้อ, และพัชรินทร์ นินทจันทร์. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่าง
การรับรู้ความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย. *รามาริบดีพยาบาลสาร*, 18(1), 58-69.

Becker, M. H. (1975). *The health model and sick role behavior. The health belief
model and personal health behavior*. New Jersey: Charles, B. Slack.

Best, J. W. (1977). *Research in Education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice hall Inc.

Elifson, K. W. (1990). *Fundamental of social statistics international edition*. Singapore:
McGraw-Hill.

Mohebi, S., Parham, M., Sharifirad, G., Gharlipour, Z., Mohammadbeigi, A., & Rajati, F.
(2018). Relationship between perceived social support and self-care
behavior in type 2 diabetics: A cross-sectional study. *Journal of Education
and Health Promotion*, 7(April), 1-6.

Tharek, Z., Ramli, A. S., Whitford, D. L., Ismail, Z., Zulkifli, M. M., Sharoni S. K. A., ...
Jayaraman, T. (2018). *Relationship between self-efficacy, self-care behavior
and glycemic control among patients with type 2 diabetes mellitus in the
Malaysian primary care setting*. BMC Family Practice. Past and Present(March),
1-10.

ประสบการณ์ความเจ็บป่วยและตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่าน
การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ

ILLNESS EXPERIENCE AND SELF IN PATIENTS UNDERGOING CORONARY ARTERY
BYPASS GRAFTING SURGERY

กิงแก้ว ขวัญข้าว *

Kingkeaw Kwankhao

(Received : December 3, 2018, Accepted : January 2, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ รวมทั้งการสร้างตัวตนและการจัดการกับความเจ็บป่วยของผู้ป่วยแต่ละคนที่แตกต่างกัน พื้นที่ศึกษาเป็นโรงพยาบาลศูนย์แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2555 ถึงเดือนมิถุนายน 2556 ข้อมูลหลักได้จากการสัมภาษณ์แบบเล่าเรื่องของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ จำนวน 7 ราย ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ความน่าเชื่อถือของข้อมูลมีการตรวจสอบสามเส้า ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ป่วย สัมภาษณ์เชิงลึก ศัลยแพทย์ทรวงอกและพยาบาลอาวุโสประจำแผนกตรวจโรคผู้ป่วยศัลยกรรม และการทบทวนเวชระเบียนผู้ป่วย ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายสุขภาพใช้งบประมาณจำนวนมากในการรักษาประชาชน การพัฒนาศูนย์โรคหัวใจมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูงที่เป็นไปตามระบบทุนนิยม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยที่ผ่าตัดกับศัลยแพทย์ เป็นความสัมพันธ์ที่ผู้ป่วยและญาติต้องลงนามยินยอมให้ศัลยแพทย์ผ่าตัดตัวตนของผู้ป่วยก่อนเข้ารับการผ่าตัดมีดังนี้ 1) ผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับความตาย 2) ผู้ที่มีเคราะห์กรรมตัวตนของผู้ป่วยหลังผ่าตัดมีดังนี้ 1) ผู้ที่เป็นอมนุษย์ 2) ผู้ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีทางการแพทย์อย่างไม่วันจบสิ้น และ 3) ผู้ที่มีร่างกายไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีทางการแพทย์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย การพัฒนาคุณภาพการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจโดยพิจารณาเฉพาะความปลอดภัยของผู้ป่วยหลังการผ่าตัดจึงไม่เพียงพอ การให้ความสำคัญกับมิติทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อด้านศาสนา และการให้ความสำคัญกับคำบอกเล่าของผู้ป่วย

* อาจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Instructor of Hospital Management Branch , Public Health, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage. e-mail : kkritsakorn@yahoo.com

เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของร่างกายหลังการผ่าตัดจะช่วยเยียวยาสุขภาพแบบองค์รวมให้แก่ผู้ป่วย และผู้ป่วยหลังการผ่าตัด ให้ฟื้นฟูสุขภาพหลังการผ่าตัดได้เร็วขึ้น

คำสำคัญ : ประสบการณ์ความเจ็บป่วย ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ตัวตน

Abstract

This research is a qualitative research which was aimed to investigate the illness experiences and identity and illness management of individual patients with coronary artery bypass surgery under varied circumstances. The study site was a regional hospital in the eastern region of Thailand. The participants of the study were seven patients with coronary artery bypass from January 2012 to June 2013. Primary data were obtained from a narrative interview of 7 patients with coronary artery bypass. The data were collected from different sources through in-depth interviews with cardiovascular surgeons and senior nurses of medical cardiology department in the studied hospital, and medical chart record reviews. To establish the validity of data obtained from different sources were triangulated. The findings that health policy implementation uses a large budget to treat the population. The cardiac excellent center development focuses on the use of advanced medical and currently operated on capitalist principles. In terms of relationship between surgical patients and surgeons, it is a relationship that patients and relatives had to sign consent form for the coronary artery bypass to the surgeon. The patient's identity before surgery is as follows: he patient's identity before surgery is as follows: 1) the person who encountered the death; 2) the person who has the fate. The patient's postoperative status was as follows. 1) non - human, 2) being endless depended on medical technology; and 3) being inconsistent with medical technology.

The recommendations from this research were: the development of quality of coronary artery bypass surgery is not sufficient; the importance of the cultural dimension in relation to the religious beliefs appeared in the narratives of all patients interviewed; and the importance of telling the patient about the change of the body after surgery will help to heal the health of the patients experiencing surgery moving onto the rehabilitation more rapidly.

Keywords : Illness experience, Coronary artery bypass surgery, Identity

บทนำ

เรื่องเล่าจากประสบการณ์เป็นเรื่องราวที่เป็นนามธรรม สะท้อนให้เห็นมิติทางจิตวิญญาณ และอุดมคติของชีวิตมนุษย์ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทุกสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว (นภาพรณ ะหวานนท์, 2554) เรื่องเล่าแสดงให้เห็นความเจ็บป่วยที่เต็มไปด้วยความรู้สึกอันซับซ้อน ตั้งแต่อาการของการเจ็บหน้าอกที่เชื่อมโยงไปถึงการอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวด (Good, Brodwin, Good & Kleinman, 1992) เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในชีวิตทั้งที่สะสมมาในอดีตและปัจจุบัน ทำให้เกิดความเครียด และความกดดันที่มีผลต่อสุขภาพกายและจิต ได้แก่ เหตุการณ์การตายของบุคคลอันเป็นที่รักซึ่งจากไปก่อนวัยอันควร นอกจากนี้เรื่องเล่าจากประสบการณ์ความเจ็บป่วยยังสะท้อนความคิด อารมณ์หรือความรู้สึก และการปฏิบัติตัวต่อการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ซึ่งเป็นการผ่าตัดใหญ่ภายใต้การดมยาสลบที่ผู้ป่วยต้องหมดสติไป เปรียบเสมือนการอยู่ระหว่างพรมแดนของชีวิตและความตาย (Lock, 2000) ผู้ป่วยอาจจะไม่สามารถก้าวผ่านพรมแดนนี้และไม่ฟื้นสติกลับมา หากอธิบายตามความเชื่อทางโหราศาสตร์ในสังคมไทยเกี่ยวกับการเข้ารับการผ่าตัดเพราะชะตาขาด (ไสยเวทย์ เทวภูมิ, 2545) และคนทั่วไปก็มองว่า การผ่าตัดเหมือนการถูกเชือดหรือฆ่าและบนเตียง (Portor, 2006) จากความคิดความเชื่อเหล่านี้ส่งผลในทางปฏิบัติให้ผู้ป่วยพยายามหลีกเลี่ยงการผ่าตัดให้มากที่สุด

องค์ความรู้ทางชีวการแพทย์อธิบายโรคหลอดเลือดหัวใจ ว่าเกิดจากการตีบแคบของหลอดเลือดแดงที่มาเลี้ยงหัวใจ ทำให้ปริมาณเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจลดลง ส่งผลให้เกิดภาวะกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด (สมชาติ โลจายะ, บุญชอบ พงษ์พานิชย์, และพันธุ์พิชญ์ สาครพันธุ์, 2536) จะมีอาการที่เรียกว่า angina pectoris โดยมีลักษณะของการเจ็บหน้าอกและอาการร่วม เช่น ผู้ป่วยอาจบรรยายว่า รู้สึกเจ็บแน่นในอก ปวดหนักๆเหมือนมีอะไรมาบีบรัด หายใจลำบาก หรือรู้สึกแน่นท้อง นอกจากเกิดอาการเจ็บหน้าอกแล้วยังอาจรู้สึกเจ็บที่คอ ไหล่ แขน หลัง หรือขากรรไกรร่วมด้วย การเจ็บหน้าอกอาจมีการเจ็บร้าวไปตามแขนซ้ายด้านในคอหรือรักแร้ก็ได้ อาการดังกล่าวทำให้ผู้ป่วยทุกข์ทรมาน แต่แพทย์ผู้เชี่ยวชาญบอกว่า การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะทำให้ผู้ป่วยพ้นจากความทุกข์ทรมาน ซึ่งผู้ป่วยต้องเลือกระหว่างชีวิตกับความตายซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้นเท่ากัน แพทย์เท่านั้นที่จะช่วยให้ผู้ป่วยมีชีวิตรอดต่อไปในสถานการณ์ของการผ่าตัด ชีวิตของผู้ป่วยจึงอยู่ในกำมือแพทย์ แพทย์เป็นเสมือนเทพเจ้าที่จะกำหนดชีวิตของผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดหัวใจ ชุดประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยต่อการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา เพราะผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจทุกคนต้องข้ามผ่านท่ามกลางการผ่าตัดหัวใจที่มีอันตรายสูง

การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจอยู่ภายใต้การดมยาสลบ ซึ่งฤทธิ์ของยาสลบมีผลต่อความทรงจำในระยะยาวของผู้ป่วย ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ซับซ้อนทั้งการทำให้หัวใจหยุดเต้นและกลับมาเต้นใหม่อีกครั้ง (นพรัตน์ ธนะชัยพันธ์, 2543) ก่อนการใช้เครื่องปอดหัวใจเทียมที่

ทำหน้าที่ฟอกเลือดแทนหัวใจมนุษย์ ต้องทำให้หัวใจมนุษย์ที่กำลังผ่าตัดหยุดเต้น ชีวิตผู้ป่วยจะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการแพทย์ ซึ่งไม่ใช่ลักษณะชีวิตมนุษย์แบบเดิมอีกต่อไป การนำพาสิ่งประดิษฐ์เข้าสู่ร่างกายของผู้ป่วย เกิดขึ้นท่ามกลางการแทรกแซงของเวชปฏิบัติในสถานพยาบาลทางการแพทย์ระดับตติยภูมิที่มีกิจกรรมยืดความตายและการรักษาแบบฉุกเฉิน (Krakauer, 2007)

เรื่องเล่าความเจ็บป่วยถูกสร้างโดยอำนาจของสถาบันและโครงสร้างทางสังคม (Lapum, Angus, Peter & Watt-Watson, 2010) รวมทั้งเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มักกระทำต่อปัจเจกบุคคล (Biehl, Good & Kleinman, 2007) แม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจสำรวจผลลัพธ์ทางสุขภาพได้แก่ อัตราตาย อัตราป่วย และการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Rujirawat, Ratttanachotphanit, Samkeaw, Cheawchanwattana, Johns Pratheepawanit, Limwattananon & Sakolchai, 2008) แต่เรื่องเล่าความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจกลับถูกละเลย การเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยเล่าเรื่องราวตามแนวความคิดการบำบัดผ่านเรื่องเล่าที่มองว่า แต่ละบุคคลคือผู้เชี่ยวชาญในชีวิตของตนเอง มีศักยภาพที่จะลดอิทธิพลของปัญหาที่มีต่อตนเอง เป็นการมองปัญหาต่างๆอย่างรู้เท่าทัน และพยายามรับมือกับปัญหาด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้ป่วยเกิดกำลังใจ พลัง และมีความเคารพในตนเอง เป็นการเรียกคืนตัวตนที่ถูกกลดทอนให้กลับคืนมา การเข้าถึงประสบการณ์ชีวิตของผู้คนด้วยวิธีวิทยาแบบเรื่องเล่า เป็นการเปิดพื้นที่ของความรู้ที่มาจากเสียงของผู้ที่เคยถูกทำให้เป็นเสียงเงียบ (นภาพรณ หะวานนท์, 2554) แสดงถึงความเป็นเจ้าขององค์ความรู้และอำนาจซึ่งไม่อำนาจของเงินตราและอิทธิพล แต่เป็นอำนาจของอุดมการณ์และจินตนาการ (Biehl, Good & Kleinman, 2007)

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ จัดรูปแบบการวิเคราะห์ 4 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับปัจเจกบุคคลวิเคราะห์ประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ 2) ระดับจุลภาควิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ 3) ระดับกลางวิเคราะห์สถาบันทางสังคม ได้แก่ โรงพยาบาลอันเป็นสถานพยาบาลที่ทำการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ และ 4) ระดับมหภาควิเคราะห์ประเด็นสุขภาพในระบบทุนนิยมโลก ซึ่งระบบทุนนิยมโลกส่งผลต่อความรู้ด้านชีวการแพทย์ มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ และการรักษาที่ซับซ้อนมากขึ้น (Bear, Singer & Susser, 1997) นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังใช้แนวคิดมานุษยวิทยาไซเบอร์ก ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องยนต์กลไกกับมนุษย์ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม (Krakauer, 2007) ซึ่งการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจมีการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์หลายประเภท

การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นสภาวะวิกฤตของชีวิต ซึ่งร่างกายมนุษย์ถูกชำแหละบริเวณหน้าอกอันเป็นที่ตั้งของหัวใจซึ่งเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกาย หมายถึงความตาย กำลังมาเยือน การทุกข์ทรมาน การเป็นห่วงว่าใครจะดูแลลูกและคนในครอบครัวต่อไป (Johnson, 1991)

ตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเกี่ยวข้องกับสิ่งประดิษฐ์เช่น เส้นลวด ท่อช่วยหายใจ เครื่องช่วยหายใจ และเครื่องปอดหัวใจเทียม มีลักษณะเป็นประสบการณ์ร่วมที่เป็นปฏิบัติการการต่อรองหรือต่อต้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเป็นองค์ประธานที่ถูกระงับของผู้ป่วย เรื่องเล่าของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ เป็นจินตนาการทางการแพทย์ที่เคลือบแคลงสงสัยต่อเทคโนโลยีทางการแพทย์ถึงความไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย หรือความมหัศจรรย์ในการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งโอกาสที่ไม่แน่นอนที่จะประสบความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ และความคลุมเครือต่อเหตุการณ์ที่ต้องประสบในอนาคต เช่น ความตาย ความพิการ การเสียโฉม (Good, 2007) เป็นต้น นอกจากนี้ประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลยังสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสถาบันทางการแพทย์ แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ให้คุณค่ากับชีวิต ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง มีความสัมพันธ์กับสรรพสิ่ง และมีพฤติกรรมที่แสดงออกในสิ่งที่นึกคิด เป็นการมองร่างกายที่เต็มไปด้วยความคิด อารมณ์ และความรู้สึกที่เป็นความจริงแบบนามธรรม (Biehl, Good & Kleinman, 2007)

ผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเต็มไปด้วยความคิดเรื่องการสูญเสียเลือดเนื้อ ความตายหรือความเศร้าโศก ผู้ที่ต้องเข้ารับการผ่าตัดจินตนาการถึงโรงศพหรือการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ที่ถูกเปลี่ยนแปลงสภาพโดยใช้กลไกอิเล็กทรอนิกส์มาควบคุม ที่มีทั้งด้านลบและความมหัศจรรย์ของการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ สะท้อนให้เห็นตัวตนของผู้ป่วยที่มีทั้งความกระตือรือร้นในการใช้เทคโนโลยี ความผิดหวังและการไม่ยอมรับเมื่อพบความล้มเหลวในการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ (Good, 2007) การอ้างความจริงของการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ต่อผู้ป่วยด้วยวิธีการทางชีวิตวิถีที่ถูกยอมรับตามกฎหมาย (Clarke, Shim, Mamo, Fosket & Fishman, 2003) ซึ่งการรักษาด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์รูปแบบใหม่ๆ ยังเต็มไปด้วยความสงสัยต่อการรักษา และเทคโนโลยีทางการแพทย์บางอย่างก็อยู่ในขั้นของการทดลองทางคลินิก และหลังการใช้เทคโนโลยี ผู้ป่วยก็ยังไม่มีความสุขที่ดีขึ้น (Good, 2007) การศึกษาเรื่องราวของมนุษย์และโรคของมนุษย์ที่แท้จริงนั้นควรสังเกตการณ์มนุษย์ในสถานการณ์จริงไม่ใช่เพียงข้อมูลทางชีวิตวิถี

การศึกษาเรื่องเล่าของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ เป็นการปลดปล่อยผู้คนให้เป็นอิสระจากการถูกเอาเปรียบจากสภาพทางสังคมและระบบบริการสุขภาพ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากระบบบริการสุขภาพแบบเดิมที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ มาสู่ระบบบริการสุขภาพแบบใหม่ที่คุ้มครองผู้รับบริการ รวมทั้งเป็นการเปิดพื้นที่ของการคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าที่เป็นเทคโนโลยีทางการแพทย์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดระบบบริการสุขภาพใหม่ที่สร้างประโยชน์ให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม จากความสำคัญของปัญหา แนวคิดมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ และแนวคิดมานุษยวิทยาไซเบอร์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน การครอบงำทางการแพทย์ทำให้ผู้คนต้องแก้ปัญหา

สุขภาพด้วยการพิจารณาว่าเป็นโรคและแก้ไขด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์เพียงอย่างเดียว การตั้งคำถามในเชิงวิพากษ์ต่อเทคโนโลยีทางการแพทย์อาจนำไปสู่การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ต่อผู้ป่วยที่ก่อให้เกิดสุขภาวะทั้งทางร่างกายและจิตใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ที่ดำรงอยู่ภายใต้นโยบายสุขภาพ การพัฒนาศูนย์โรคหัวใจ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับ ศัลยแพทย์ รวมทั้งการสร้างตัวตนและการจัดการกับความเจ็บป่วยของผู้ป่วยแต่ละคนที่แตกต่างกัน

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเล่าเรื่องของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ จำนวน 7 ราย ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ความน่าเชื่อถือของข้อมูลมีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ป่วย การสัมภาษณ์เชิงลึกศัลยแพทย์ทรวงอกและพยาบาลอาวุโสประจำแผนกตรวจโรคผู้ป่วยศัลยกรรม และการทบทวนเวชระเบียนผู้ป่วย ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงตามแนวคิดมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ที่วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการแพทย์แผนปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ และมารับยารักษาโรคหลอดเลือดหัวใจที่โรงพยาบาลที่ศึกษา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมกราคม 2555 ถึงเดือนมิถุนายน 2556

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การใช้วิธีวิทยาแบบเล่าเรื่องของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจใช้แนวคิดมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ พิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียของเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่กระทำต่อร่างกายมนุษย์ จึงคัดเลือกผู้ป่วยที่มีผลการผ่าตัดสมบูรณ์สามารถแก้ไขภาวะหลอดเลือดหัวใจอุดตันได้สำเร็จ ผู้ป่วยที่มีผลการผ่าตัดไม่สำเร็จ ผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อหลังการผ่าตัด และผู้ป่วยที่ผ่านการขยายหลอดเลือดหัวใจด้วยเทคนิคบอลลูนก่อนการผ่าตัด รวมทั้งเป็นผู้ป่วยที่มีโรคเรื้อรังประจำตัวด้วย ซึ่งมีทั้งการผ่าตัดแบบฉุกเฉินและนัดหมาย ซึ่งโรงพยาบาลที่ศึกษาไม่สามารถผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจแบบฉุกเฉินได้เนื่องจากไม่มีความพร้อมของเครื่องมือและบุคลากร ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจจากโรงพยาบาลที่ศึกษาหรือสถานพยาบาลอื่น และมารับยารักษาโรคหลอดเลือดหัวใจที่โรงพยาบาลที่ศึกษา ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการรักษาที่แตกต่างกันทั้งการจ่ายค่ารักษาเอง ใช้สวัสดิการข้าราชการ และเป็นผู้ป่วยในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นผู้ป่วยที่อยู่ร่วมกับคู่สมรส แยกกันอยู่กับคู่สมรส เป็นหม้าย และเป็น

ผู้ป่วยที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น นักบวช หลังการผ่าตัดไม่ประกอบอาชีพและประกอบอาชีพ

2. เป็นผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจในระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปและไม่เกิน 10 ปี เพราะผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดในระยะเวลาน้อยกว่า 6 เดือนอยู่ในระยะพักฟื้นร่างกาย และผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดเกิน 10 ปีขึ้นไปอาจลืมเหตุการณ์หรือความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการผ่าตัด

3. เป็นผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจทั้งกรณีนัดหมายมาผ่าตัด และกรณีผ่าตัดฉุกเฉิน ทั้งกรณีผ่าตัดจากโรงพยาบาลที่ศึกษาและจากสถานพยาบาลอื่นทั้งรัฐและเอกชน เนื่องจากโรงพยาบาลที่ศึกษาไม่มีศักยภาพในการผ่าตัดหัวใจแบบฉุกเฉิน เพราะบริบทของผู้ป่วยในการผ่าตัดหัวใจแบบฉุกเฉินและนัดหมายมาผ่าตัดมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้โรงพยาบาลเพ็งเปิดศูนย์โรคหัวใจและมีศักยภาพในการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดหน้าอกเมื่อ พ.ศ.2551

4. เป็นผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจทั้งในกรณีที่ผ่าตัดแก้ไขการอุดตันของหลอดเลือดได้สมบูรณ์ กรณีที่ผ่าตัดแก้ไขการอุดตันของหลอดเลือดไม่สมบูรณ์ และกรณีติดเชื้อที่แผลหลังการผ่าตัด

5. เป็นผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจและเคยผ่านการขยายหลอดเลือดหัวใจด้วยเทคนิคบอลลูนก่อนผ่าตัด

6. เป็นผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ และก่อนการผ่าตัดปฏิเสธการขยายหลอดเลือดหัวใจด้วยเทคนิคบอลลูน จนมีอาการของโรคหลอดเลือดหัวใจรุนแรงจนต้องผ่าตัดในภายหลัง

7. ผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจและมีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดสมอง โรคเกาต์ ฯลฯ

งานวิจัยนี้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิต พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยเลือกผู้ป่วยที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมืองและอำเภออื่นในจังหวัดที่โรงพยาบาลที่ศึกษาตั้งอยู่ มีความเหมือนและความต่างในการเปรียบเทียบระหว่างราย ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 ราย ดังนี้

รายที่ 1 พระภิกษุ อายุ 69 ปี กรณีผ่าตัดแบบนัดหมาย ก่อนหน้าผ่าตัดเคยทำการขยายหลอดเลือดหัวใจด้วยเทคนิคบอลลูน และมีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ โรคหลอดเลือดสมอง เบาหวาน และโรคตับ ผ่านการผ่าตัดมา 5 ปี สถานภาพสมรสโสด จ่ายเงินค่าผ่าตัดเอง รวมทั้งจ่ายเงินค่ายาที่ใช้รักษาหลังการผ่าตัดเอง เพราะใช้นอกบัญชียาหลัก ปัจจุบันยังคงเผยแพร่ศาสนา อาศัยอยู่นอกเขตอำเภอเมือง

รายที่ 2 เพศหญิง อายุ 54 ปี กรณิผ่าตัดแบบฉุกเฉิน และมีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ เบาหวานและกระดูกเสื่อม ผ่านการผ่าตัดมา 2 ปี สถานภาพสมรสแยกกันอยู่กับสามี ค่าใช้จ่ายในการผ่าตัด รวมทั้งค่ายาที่ใช้รักษาหลังการผ่าตัดเป็นผู้ป่วยในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปัจจุบันเลิกประกอบอาชีพเกษตรกร อาศัยอยู่นอกเขตอำเภอเมือง

รายที่ 3 เพศชาย อายุ 45 ปี กรณิผ่าตัดแบบฉุกเฉินโดยมีอาการหัวใจล้มเหลวร่วมด้วย มีการติดเชื้อที่แผลหลังการผ่าตัด ผ่านการผ่าตัดมา 6 เดือน มีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ เบาหวาน สถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส จ่ายเงินค่าผ่าตัดเอง ส่วนค่ายาที่ใช้รักษาหลังการผ่าตัดเป็นผู้ป่วยในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปัจจุบันยังคงทำงาน รับเหมาจัดโต๊ะจีนอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง

รายที่ 4 เพศชาย อายุ 57 ปี กรณิผ่าตัดแบบนัดหมาย ผลการผ่าตัดแก้ไขการอุดตันของหลอดเลือดไม่สมบูรณ์ ก่อนการผ่าตัดปฏิเสธการขยายหลอดเลือดหัวใจด้วยเทคนิคบอลลูนจนอาการของโรคหลอดเลือดหัวใจรุนแรงจนเข้ารับการผ่าตัด ผ่านการผ่าตัดมา 1 ปี มีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ เบาหวาน สถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส ค่าผ่าตัดและค่ายาที่ใช้รักษาหลังการผ่าตัดใช้สวัสดิการข้าราชการ ปัจจุบันยังคงทำงานเป็นตัวแทนรับซื้อกุ้งส่งต่างประเทศ มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตอำเภอเมือง

รายที่ 5 เพศชาย อายุ 65 ปี กรณิผ่าตัดแบบฉุกเฉิน มีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ เบาหวาน ผ่านการผ่าตัดมา 1 ปี สถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส จ่ายเงินค่าผ่าตัดเอง รวมทั้งจ่ายเงินค่ายาที่ใช้รักษาหลังการผ่าตัดเอง เพราะใช้นอกบัญชีหลัก ปัจจุบันเลิกประกอบอาชีพ เพราะปลดเกษียณจากการทำงานในบริษัทข้ามชาติ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง

รายที่ 6 เพศชาย อายุ 50 ปี กรณินัดหมายมาผ่าตัด มีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ โรคถุงลมโป่งพอง ผ่านการผ่าตัดมา 4 ปี สถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส ค่าใช้จ่ายในการผ่าตัดและค่ายาที่ใช้รักษาหลังการผ่าตัดใช้สวัสดิการข้าราชการ ปัจจุบันเลิกประกอบอาชีพโดยลาออกจากการรับราชการทหาร อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง

รายที่ 7 เพศชาย อายุ 59 ปี กรณินัดหมายมาผ่าตัด มีโรคทางระบบอื่นร่วมด้วย ได้แก่ โรคหลอดเลือดสมองและเบาหวาน ผ่านการผ่าตัดมา 9 ปี สถานภาพสมรสเป็นหม้าย จ่ายเงินค่าผ่าตัดเอง รวมทั้งจ่ายเงินค่ายาที่ใช้รักษาหลังการผ่าตัดเอง เพราะใช้นอกบัญชีหลัก ปัจจุบันเลิกประกอบอาชีพเพราะเข้าโครงการเกษียณก่อนกำหนดจากการรับราชการครู พักอาศัยอยู่นอกเขตอำเภอเมือง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ตัวผู้วิจัย แนวทางที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเล่าเรื่อง เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และบันทึกข้อมูล ดังนี้

1. นักวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ชาย โพธิ์สิตา, 2550) โดยผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในการเก็บข้อมูล ด้วยการทบทวนความรู้ด้านเนื้อหาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการแพทย์และประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ในเชิงเนื้อหาในการเก็บข้อมูลให้ได้ครบถ้วนและรวดเร็ว

2. แนวทางการสัมภาษณ์แบบเล่าเรื่อง ผู้วิจัยสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการเล่าเรื่อง บนพื้นฐานความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการแพทย์ และประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจท่ามกลางเทคโนโลยีทางการแพทย์ รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรทางการแพทย์กับผู้ป่วย และการรักษาในโรงพยาบาล ซึ่งมีบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของผู้ป่วยที่ผ่าตัดและบุคลากรทางการแพทย์

3. แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ด้วยการเฝ้าสังเกตและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องทั้งโรงพยาบาลและที่พักของผู้ป่วย เน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์ กิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้ป่วย การทำงาน การพักผ่อน พฤติกรรมการรับประทานอาหาร การรับประทานยา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อทางวัฒนธรรมต่างๆ

4. การทบทวนเวชระเบียนผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ทั้งนี้ในช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยเป็นทันตแพทย์ในโครงการติดตามผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดหัวใจแบบเปิดหน้าอก ดังนั้นเมื่อผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยว่าต้องเข้ารับการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ศัลยแพทย์ทรวงอกจะส่งผู้ป่วยมารับการรักษาทางทันตกรรมให้เรียบร้อย จึงจะให้ผู้ป่วยเข้าสู่ขั้นตอนการผ่าตัด รวมทั้งผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดหัวใจต้องได้รับการตรวจทันตสุขภาพ เพื่อเฝ้าระวังโรคฟันผุและปริทันต์ที่นำไปสู่การถอนฟัน เนื่องจากผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดหัวใจต้องรับประทานยาละลายลิ่มเลือดเพื่อป้องกันการอุดตันของหลอดเลือด ซึ่งการทำศัลยกรรมต่างๆ ต้องให้ผู้ป่วยต้องงดยาละลายลิ่มเลือดเป็นระยะเวลา 3-7 วันโดยอยู่ในดุลยพินิจของแพทย์ที่รักษา

5. การสัมภาษณ์เชิงลึกศัลยแพทย์ทรวงอก อายุรแพทย์หัวใจ และพยาบาลที่ทำงานในศูนย์โรคหัวใจด้วยแนวคำถามที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ด้านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่ใช้ในโรงพยาบาลศูนย์

ผลการวิจัย

ประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจสะท้อนให้เห็นนโยบายด้านสุขภาพของประเทศ การพัฒนาศูนย์โรคหัวใจ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับศัลยแพทย์ และตัวตนของผู้ป่วย ซึ่งจะนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. นโยบายด้านสุขภาพของประเทศ

การดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในโครงการบริหารจัดการโรคที่มีค่าใช้จ่ายสูง โดยเฉพาะโรคหัวใจ ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ปัญหาการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานพยาบาลภาครัฐ โดยการคำนวณอัตราเหมาจ่ายรายหัวต่ำกว่าต้นทุนที่แท้จริง ทำให้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไม่เพียงพอ สถานพยาบาลขนาดใหญ่ของรัฐจำนวนมากอยู่ในสภาพมีหนี้สิน และขาดสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งเป็นภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขของรัฐต่อไปในอนาคต (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2554) ซึ่งพยาบาลในแผนกตรวจโรคผู้ป่วยศัลยกรรมเล่าว่า “รายได้ของโรงพยาบาลลดลง จ่ายแบบรายหัว จะรักษายังไงก็แล้วแต่ รัฐให้เงินแค่ปีละประมาณ 800-900 บาทต่อคนต่อปี การจ่ายแบบรายหัวมันดีสำหรับผู้จ่าย เพราะไม่ต้องยุ่งยากอะไรมาก แล้วก็ประชาชนสัมพันธ์ว่า ไปเถอะไปใช้บริการ โรคอะไรก็ได้ ใช้ได้หมดเลย ดังนั้นคนไข้แต่ละคนมาโรงพยาบาลด้วยความคาดหวังสูงส่ง แต่โยนภาระทางการเงินทั้งหมดให้กับโรงพยาบาล”

ส่วนศัลยแพทย์ทรวงอกเล่าถึงทัศนคติที่มีต่อนโยบายของประเทศต่อการทำงานว่า “ปัญหาบุคลากรลาออกเยอะ เพื่อบรรเทาภาระ ทำให้แต่ละแผนกขาดคน แพทย์ไม่ครบ ปริมาณไม่พอ จะทำให้มีคุณภาพเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว แผนกหนึ่งมีหมอสามหรือสี่คนจะให้บริการแบบมีหมอ 10 คนเป็นไปไม่ได้ ทุกคนต้องไปทำงานที่ไม่ถนัด เพราะไม่มีคนทำ แต่จำเป็นต้องทำ ยิ่งนโยบายมาอะไรเยอะแยะที่เราต้องทำซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของเรา เช่น การออกตรวจตามโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ไปนั่งแจกยา ทำให้งานประจำไม่มีคนทำ แต่ต้องทำ ถึงแม้เป็นแพทย์เฉพาะทาง ต้องออก GP มากขึ้น หมอน้อยลง specialist อย่างเราก็น้อยลง จะไปทำให้ดีก็คงเป็นไปไม่ได้ งานใน ward ก็รัดตัว คนไม่พอ งบก็ไม่มีจะจ้างคนให้มากขึ้น ค่าตอบแทนต่ำถ้าเทียบกับเอกชน เอกชนให้ค่าตอบแทนสูงกว่าคนก็ไปอยู่เอกชน ค่าตอบแทนต่างกันถึง 10 เท่า”

2. การพัฒนาศูนย์โรคหัวใจ

อายุรแพทย์โรคหัวใจเล่าว่า “โรงพยาบาลนี้ทำการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจให้แก่ผู้ป่วยรายแรกในปี 2547 โดยใช้เทคนิค on pump คือใช้เครื่องปอดหัวใจเทียมและทำให้หัวใจหยุดเต้น ต่อมาในปี 2549 ศัลยแพทย์ทรวงอกเริ่มการผ่าตัดแบบ off pump ซึ่งตอนที่โรงพยาบาลยังไม่เปิดเป็นศูนย์โรคหัวใจ หมอจบเฉพาะทางมาใหม่ๆ พอมีคนไข้ที่ต้องฉีดสีสวนหลอดเลือดหัวใจ หมอก็นั่งรถ refer ไปกับคนไข้ หมอก็ไปสวนหลอดเลือดหัวใจที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยรัฐในกรุงเทพ พอฉีดสีสวนหัวใจเสร็จก็พาคนไข้กลับ เวลาโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยรัฐนัดผ่าตัดหัวใจก็ส่งคนไข้ไปใหม่อีก หมอก็ไปดูไปทำ จนในที่สุดโรงพยาบาลก็ได้จัดตั้งศูนย์โรคหัวใจ พอมีเครื่องมือ ก็โทรพยาบาลขึ้นมาช่วยผ่าตัด จัดทีมศัลยแพทย์ขึ้นมาผ่าตัดหัวใจ ขนาดหมอโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยรัฐยังบอกคนไข้ที่ผ่าตัดหัวใจแบบฉุกเฉินว่ากลับไปกินยาที่โรงพยาบาลเก่านะ ยาคือว่าโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยรัฐอีก เมื่อปีที่แล้วโรงพยาบาลก็ได้รางวัลเครือข่ายบริการเป็นเลิศของศูนย์โรคหัวใจ”

นอกจากนั้น ศัลยแพทย์ทรวงอกเล่าว่า “ปี 2550 ศัลยแพทย์ทรวงอกก็สามารถผ่าตัดหัวใจในผู้ป่วยที่มีการทำงานของหัวใจห้องล่างซ้ายต่ำกว่าปกติ ซึ่งเป็นผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมาก่อน การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ถือเป็นผู้ป่วยที่มีความรุนแรงของโรคหลอดเลือดหัวใจ และในปี 2551 โรงพยาบาลก็ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์โรคหัวใจ มีศักยภาพในการใส่สายสวนหลอดเลือดหัวใจ การผ่าตัดหัวใจแบบเปิดหน้าอกทั้งการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจและการผ่าตัดเปลี่ยนลิ้นหัวใจ ในอนาคตมีแผนงานที่จะพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลให้ผ่าตัดหัวใจแบบฉุกเฉินได้ด้วย”

พยาบาลในแผนกตรวจโรคผู้ป่วยศัลยกรรมเล่าว่า “ปัจจุบันโรงพยาบาลมีอายุรแพทย์หัวใจ 1 คน และศัลยแพทย์ทรวงอก 2 คน การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจในโรงพยาบาลใช้ทั้งเทคนิค on pump และ off pump จำนวนผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจจากโรงพยาบาลตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน มีจำนวน 134 คน เนื่องจากโรงพยาบาลมีปัญหาเรื่องห้อง ICU ที่รองรับผู้ป่วยหนักได้เพียงแค่ 3 เตียง และต้องใช้ร่วมกับการผ่าตัดชนิดอื่น ซึ่งมีมากในโรงพยาบาลศูนย์ต่างจังหวัด ที่โรงพยาบาลผ่าตัดหัวใจแบบเปิดหน้าอกได้สัปดาห์ละ 2 คน เพราะห้อง ICU รองรับผู้ป่วยได้ 3 คน พอผู้ป่วยผ่าตัดหัวใจออกจากห้องผ่าตัดก็ต้องอยู่ห้อง ICU 1 วัน จึงจะย้ายไปอยู่ห้องรวมหรือห้องพิเศษได้ แล้วโรงพยาบาลก็ไม่ได้มีแค่ผ่าตัดหัวใจอย่างเดียว ผ่าตัดอย่างอื่นด้วย คนไข้อุบัติเหตุฉุกเฉินด้วย คนไข้ก๊อตัวผ่าตัดหัวใจประมาณ 30-45 วัน ช่วงปีแรก ๆ ที่โรงพยาบาลเริ่มผ่าตัดหัวใจก็มีคนไข้มาเลื่อนการผ่าตัดบ้าง แต่ในปีหลังๆ คนไข้ที่มาเลื่อนการผ่าตัดก็ลดลง สาเหตุของการเลื่อนผ่าตัดหัวใจในช่วงแรกที่โรงพยาบาลเริ่มผ่าตัดหัวใจ เพราะผู้ป่วยและญาติไม่มั่นใจในความปลอดภัยของการผ่าตัดหัวใจ เมื่อเปิดศูนย์โรคหัวใจแล้ว โรงพยาบาลจึงลงทุนมากในเรื่องอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้ในการรักษาและวินิจฉัยโรคหัวใจ เพื่อให้คนเชื่อมั่นในการรักษา”

การพัฒนาของศูนย์โรคหัวใจตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งด้วยการผลักดันของแพทย์และพยาบาลในโรงพยาบาล ซึ่งข้อจำกัดของโรงพยาบาลที่ทำการผ่าตัดหัวใจแบบนัดหมายเพราะต้องกำหนดเฉพาะวันที่มีเตียงห้อง ICU วาง วัสดุอุปกรณ์แพทย์วาง ทำให้จำนวนผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดหัวใจจากโรงพยาบาลน้อยกว่าที่ควรจะได้ รวมทั้งข้อจำกัดเรื่องจำนวนบุคลากรอื่น ๆ เช่น ทีมดูแลหลังผ่าตัด พยาบาลและผู้ช่วยห้องผ่าตัด ทำให้ไม่สามารถผ่าตัดหัวใจผู้ป่วยแบบฉุกเฉินได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดกับศัลยแพทย์

การผ่าตัดหัวใจเป็นบริการทางสุขภาพที่มีลักษณะแตกต่างจากบริการอื่น ๆ เป็นบริการที่มีรายละเอียดเชิงเทคนิคทางการแพทย์สูง ซึ่งเป็นบริการที่ผู้ป่วย มักจะไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกบริการ การตัดสินใจถูกมอบหรือถูกกระทำแทนโดยบุคลากรทางการแพทย์ เนื่องจากผู้ป่วยขาดข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจผ่าตัด

ศัลยแพทย์ทรวงอกเล่าว่า “บนเตียงผ่าตัดมีความเสี่ยงเกิดขึ้นเสมอ ทุกกระบวนการเกิดความผิดพลาดได้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่วางยาสลบ การผ่าตัดเตรียมเส้นเลือด การผ่าเบาะอก ไปจนกระทั่ง

เย็บแผล การทำงานจริงไม่เหมือนในอุดมคติ ศัลยแพทย์เป็นหนึ่งในสาขาเฉพาะทางที่ถูกฟ้องร้องเป็นอันดับต้น ๆ ใกล้เคียงกับอายุรแพทย์และสูตินรีแพทย์ ศัลยแพทย์นอกจากจะต้องรับมือกับความเสี่ยงจากการติดเชื้อและเสียชีวิตของผู้ป่วยที่เกิดขึ้นในการผ่าตัดแล้ว ศัลยแพทย์ยังต้องแบกรับความเสี่ยงจากการถูกฟ้องจากคนไข้หรือญาติคนไข้ หมอก็ระวังอย่างเต็มที่ บางครั้งหมอก็ไม่รู้จริง ๆ ว่าเกิดจากอะไร ก็ทำตามขั้นตอนทุกอย่าง แต่บางทีญาติคนไข้ก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนเข้ามาโรงพยาบาล คนไข้เดินมา แต่ทำไมออกไปตาย จริง ๆ ความผิดพลาดไม่มีใครอยากให้เกิดขึ้นหรอก หมอทำเต็มที่อยู่แล้ว เพราะชีวิตคน ๆ หนึ่งคือร้อยเปอร์เซ็นต์ของครอบครัว”

นอกจากนี้ผู้ป่วยรายที่ 2 เล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดกับศัลยแพทย์ว่า “ตอนที่ปาไปถึงโรงพยาบาล ปาเกือบหมดสติแล้วนะ หมอมารูมล้อมเตียงปาเต็มไปหมด ถามว่าปาจะยินยอมให้หมอผ่าตัดไหม ปาบอกว่ายอม หมอก็ให้ปาเซ็นชื่อเกือบ 20 ชื่อ หมอบอกปาว่า ปาจะดีใจไม่ได้นะว่าผ่าตัดแล้ว ปาจะหาย ปาอาจจะตายก็ได้ ปาเป็นมากแล้ว หมอไม่ถนอมน้ำใจปาเลย หมอบอกต้องให้สามีเซ็นยินยอมด้วย ปาเลยบอกถ้าให้สามีเซ็น ปาตาย บ้านอยู่กลางทุ่ง ปาตัดสินใจคนเดียวได้ ตอนที่เซ็นชื่อ ปาก็นอนเซ็น ไม่รู้ถูกหรือผิด หมอยังถามปาว่าลูกมาโรงพยาบาลด้วยไหม พอปาบอกว่าลูกมาด้วย หมอบอกให้ลูกมาเซ็นชื่อยินยอมด้วย หมอก็ยังย้ำกับปาว่า ถ้าผ่าตัดหัวใจแล้วปาเป็นอะไรไป จะโทษหมอไม่ได้ เพราะอาการปา 50-50 แล้ว หมอพูดจนแต่เรื่องตาย ปาเลยบอกว่าปาเข้าใจแล้ว ถ้าปาตายก็จะไม่ฟ้องหมอ”

4. ตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ

ประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ระยะก่อนผ่าตัดและหลังผ่าตัดและนำไปสู่การสร้างตัวตนรวมทั้งวิธีการจัดการความเจ็บป่วยของผู้ป่วยแต่ละราย ส่วนขณะผ่าตัดซึ่งผู้ป่วยได้รับยาสลบทำให้จำเหตุการณ์และความรู้สึกในขณะนั้นไม่ได้

4.1 ตัวตนของผู้ป่วยในระยะก่อนผ่าตัด ผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจรู้สึกช็อค นึกถึงความตาย กลัวรักษาไม่หาย กลัวทรมาน กลัวพิการ กลัวถูกซ้ำเติม หรือต้องพึ่งพาบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลเหล่านี้มีผลกระทบต่อจิตใจและการสร้างตัวตนของผู้ป่วย ผู้ป่วยที่ต้องผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นบุคคลที่คาบเกี่ยวระหว่างความเป็นและความตาย ซึ่งตัวตนของผู้ป่วยก่อนเข้ารับการผ่าตัดมีดังนี้

1) ผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับความตาย ผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจมีความอ่อนแอทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ยิ่งเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ได้ฟังคำวินิจฉัยจากแพทย์ว่าต้องเข้ารับการผ่าตัด ซึ่งผู้ป่วยรายที่ 2 เล่าว่า “พอหมอบอกว่าต้องผ่าตัดหัวใจ ใจแทบจะขาด อยากจะทรุดลงกับพื้นตรงหน้าหมอเลย ถามหมอว่าถ้าผ่าตัดแล้วจะหายไหม หมอบอกว่ารรับรองไม่ได้ว่าจะหายหรือไม่หาย ปาเข้าขีดอันตรายแล้วนะ” ส่วนผู้ป่วยรายที่ 3 เล่าว่า “หัวใจผมหยุดเต้น

ชั่วคราวไป 2 วัน พยาบาลเขย่าตัวอย่างแรง 2 วัน ผมรู้สึกตัวว่า อ้าวมาปลุกผมทำไม ผมลืมตาขึ้นมา เห็นหมอและพยาบาลล้อมเตียงผมเต็มไปหมด คำก็บอกว่าไม่เป็นอะไร นอนต่อไปเถอะ เป็นอย่างนี้ อยู่ 2 ครั้ง” นอกจากนี้ผู้ป่วยรายที่ 5 ยังเล่าว่า “ระหว่างที่ผมนั่งในห้องตรวจกับหมอ ผมบอกหมอว่า ผมแน่นหน้าอก ตอนนั้นที่หน้าผมเหงื่อออกมาก ทั้งที่ในห้องตรวจโรคก็เปิดแอร์ หมอเรียกพยาบาลให้ มาวัดความดัน พอวัดความดันเสร็จ หมอบอกทำไมความดันสูงขนาดนี้ ผมก็หมดสติไป ตอนหลังหมอบอกว่าผมหยุดหายใจและหมอช่วยชีวิตไว้ทัน”

2) ผู้ที่มีเคราะห์กรรม คำอธิบายเหตุการณ์วิกฤตในชีวิตที่มีทั้งการเจ็บป่วยและต้องถูกผ่าตัดถูกกำหนดเคราะห์กรรม ซึ่งผู้ป่วยรายที่ 7 เล่าว่า “มันถึงคราวเคราะห์จริง ๆ ที่ผมเจ็บป่วยถึงกับผ่าตัดหัวใจ” และผู้ป่วยรายที่ 5 เล่าว่า “ก่อนจะผ่าตัด มีหมอดูดวงให้ผมว่าดวงจะไม่ตายแต่ต้องเสียเงินก้อนใหญ่เพื่อฟาดเคราะห์ ภายในวันเดียว ผมถูกส่งไปโรงพยาบาลถึง 3 โรงพยาบาล หมอก็กส่งต่อไปเรื่อย ๆ จนผ่าตัดหัวใจรอดตาย”

ส่วนผู้ป่วยรายที่ 4 เล่าถึงเคราะห์กรรมและบทเรียนชีวิตจากสายน้าว่า “ก่อนผ่าตัดหัวใจประมาณปี 2548 หมอที่โรงพยาบาลนี้แนะนำให้ผมไปทำบอลลูนขยายหลอดเลือดหัวใจ ที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยรัฐในกรุงเทพฯ โดยหมอจะตามไปทำบอลลูนให้ แต่ผมให้เหตุผลว่าผมยังไม่พร้อมขอรักษาด้วยการกินยา ที่ผมไม่ตัดสินใจทำบอลลูนเพราะในตัวอำเภอเมืองที่ผมตั้งบริษัทรับซื้อกุ้งส่งต่างประเทศ มีน้ำป่าไหลท่วม ลูกสาวตกใจที่น้ำท่วมบริษัท รีบเอาเรือออกไปกับคนงาน 3 คน จะพายเรือไปดูบริษัท น้ำเชี่ยวมาก ลูกสาวถูกน้ำซัดจมน้ำตาย คนโบราณว่าน้ำท่วมเพื่อมากินคน พอ น้ำกินคนคือมีคนตาย แล้วน้ำจะลด หลังจากลูกสาวผมเสียชีวิต น้ำก็ลด” เมื่อผู้วิจัยดูในเวชระเบียนของผู้ป่วย อายุรแพทย์หัวใจของโรงพยาบาลลงบันทึกว่า “ผู้ป่วยปฏิเสธการรักษาขยายหลอดเลือดด้วยเทคนิคบอลลูน”

4.2 ตัวตนของผู้ป่วยหลังการผ่าตัด การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นการรักษาที่ช่วยทุเลาอาการหรือลดความรุนแรงของโรค ผู้ป่วยมีโอกาสกลับมาเป็นโรคซ้ำ หลังการผ่าตัดผู้ป่วยยังคงต้องกินยา ซึ่งเป็นเทคโนโลยีทางการแพทย์ประเภทหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ผู้ป่วยมีความเจ็บป่วยในลักษณะเรื้อรัง และต้องเกี่ยวข้องกับสถาบันทางการแพทย์ในการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง ผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีทางการแพทย์ท่ามกลางบริบททางวัฒนธรรม ที่ส่งผลการสร้างตัวตนและการจัดการกับความเจ็บป่วยดังนี้

1) ผู้ที่เป็นอมมนุษย์ ผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจมีความรู้สึกต่อร่างกายที่ผ่านการผ่าตัด ว่ามีส่วนผสมระหว่างเครื่องยนต์กลไกและความเป็นมนุษย์ ผู้ป่วยรายที่ 1 เล่าว่า “หลังจากผ่าตัดประมาณ 6 เดือน หายปวดหัวใจเป็นปลิดทิ้ง ไม่เหนื่อย จากเดิมที่เดินขึ้นชั้นสองไม่ได้ แต่หลังจากผ่าหัวใจ เดินขึ้นตึก 4 ชั้นได้ ไม่ถึง 10 นาที แล้วขึ้นไปใหม่ 3 ครั้งติดกัน ก็ไม่เป็นไร แต่จะเหนื่อย ก็เหนื่อยตามวัย” ผู้ป่วยรู้สึกว่าการหายปวดหัวใจและรู้สึกร่างกายเป็นสุขสงบขึ้น

ร่างกายหลังการผ่าตัดเพิ่มศักยภาพให้กับชีวิตมนุษย์ ทำให้เดินขึ้นบันไดหลายชั้นได้ โดยไม่ต้องรู้สึกเหนื่อยจนหัวใจจะหยุดเต้น การสอดประสานกันระหว่างเทคโนโลยีทางการแพทย์กับร่างกายมนุษย์ทำให้มนุษย์ที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจมีหัวใจที่แข็งแรง ทนทานต่อการใช้งาน

นอกจากนี้ผู้ป่วยรายที่ 6 ยังเล่าว่า “ตอนที่ผ่าตัด ผมถูกแหวนหน้าอกเป็นหน้าอกหมูอยู่ตั้ง 8 ชั่วโมง แต่พอหายแล้วผมก็กลับมาทำงานได้เหมือนเดิม” ขั้นตอนการผ่าตัดหัวใจทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่ศัลยแพทย์ต้องใช้มีดผ่าตัดกรีดผ่านกระดูกบริเวณกลางหน้าอกและแบะหน้าอกทั้ง 2 ข้างออกจากกัน เพื่อให้เห็นหัวใจที่อยู่ภายใต้กล้ามเนื้อหน้าอกนั้น ส่งผลต่อตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่มีความคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นมนุษย์กับความเป็นสัตว์หรืออมมนุษย์ โดยผู้ป่วยระลึกถึงการแบะหน้าอกหมูบนเตียงขายหมูในตลาดสด

2) ผู้ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีทางการแพทย์อย่างไม่มีวันจบสิ้น ร่างกายมนุษย์ที่ใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์จากการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ ยังคงต้องใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์จำนวนมากขึ้นไป ผู้ป่วยรายที่ 1 เล่าว่า “หลังจากผ่าตัดหัวใจมาจนทุกวันนี้ ก็ไม่ใช่อาการจะดีขึ้น ถ้าไม่กินยาสักสองเวลาจะมีอาการจุกเลย ต้องกินยาสม่ำเสมอ บางทีอยู่ดีๆก็จุกหน้าอกเหมือนจะให้อมยาไต้ลั่น” หลังจากผ่าตัดมาแล้วก็ยังมีอาการจุกหน้าอก ร่างกายมนุษย์หลังการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจยังคงต้องใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้ป่วยรายที่ 7 ยังเล่าว่า “ตอนนี้น้ำหนักก็กินยา 21 เม็ด พุดง่ายๆกินยาอิมแทนซาว ก็เป็นตั้งหลายโรค โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง เกาต์ เบาหวาน เวลาไปไหนสะพายกระเป๋าใส่ยาไปด้วย คนอื่นก็คิดว่ารวย พกเงินไปเยอะ ไม่ใช่เลยมีแต่ยาทั้งนั้น ถ้าโจรมาวิ่งราวกระเป๋าไปก็คงตาย เพราะไม่มียากิน” การไม่กินยาเป็นการลดการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ ทำให้ร่างกายกลับสู่ความทุกข์ทรมานเช่นเดียวกับก่อนการผ่าตัดหรืออาจตายได้

3) ผู้ที่มีร่างกายไม่สอดประสานกับเทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีทางการแพทย์ไม่สามารถสอดประสานกับร่างกายผู้ป่วยบางรายในบางขั้นตอนของการรักษา ซึ่งผู้ป่วยรายที่ 6 เล่าว่า “หลังผ่าตัดประมาณ 1 อาทิตย์ ขณะที่ผมพยายามเดินตามที่หมอแนะนำ แต่พยาบาลกลับวิ่งมาหาผมและบอกว่ารีบกลับขึ้นไปบนเตียงเร็ว แล้วพยาบาลก็ใส่เครื่องช่วยหายใจใหม่ บอกว่าหัวใจผมเต้นผิดปกติมาก ผมก็งัวมื่ออะไรผิดปกติ ปกติออกจากห้องผ่าตัดสัก 7-8 วันก็กลับบ้านได้ หลังจากหัวใจเต้นผิดปกติ ผมก็อยู่โรงพยาบาลต่อจน 2 อาทิตย์กว่าหมอจะอนุญาตให้กลับบ้านได้” เมื่อทบทวนเวชระเบียนผู้ป่วยรายที่ 6 ศัลยแพทย์บันทึกประวัติว่า “หัวใจห้องล่างซ้ายทำงานน้อยกว่าปกติ มีภาวะอาการหัวใจล้มเหลวร่วมด้วย เป็นโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตันชนิดรุนแรง”

นอกจากนี้ผู้ป่วยรายที่ 3 เล่าว่า “เห็นรอยแผลที่ผ่าตัดเป็นหนอง พอดีเป็นช่วงที่หมอนัดไปดูอาการ หมอบอกว่าติดเชื้อ พยาบาลจึงนัดให้หมอผ่าตัด แผลเป็นหนอง เพราะไหมที่เย็บไม่เข้ากับเนื้อของคน” ส่วนผู้ป่วยรายที่ 6 เล่าว่า “ตอนที่ผ่าตัดหัวใจ ผมแพ้ยาจนขาทั้งสองข้างไหม้หมด ก่อนหน้า

นี้ผมก็ไม่เคยแพ้ยาชนิดไหน” การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ไม่ได้ช่วยให้ร่างกายมนุษย์ดีขึ้น เพราะเทคโนโลยีทางการแพทย์เป็นสารสังเคราะห์มิใช่เกิดจากธรรมชาติและส่งผลให้ร่างกายไม่ยอมรับสิ่งแปลกปลอม

เมื่อทบทวนเวชระเบียนผู้ป่วยรายที่ 4 ศัลยแพทย์ทรวงอกลงบันทึกว่า “uncompleted CABG surgery with OPCAB , mild AV sclerosis & mild MR” หมายถึงการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจไม่สมบูรณ์ การผ่าตัดใช้เทคนิค on pump คือทำให้หัวใจหยุดเต้นและใส่เครื่องปอดหัวใจเทียม นอกจากอาการของโรคหลอดเลือดหัวใจ ยังมีลิ้นหัวใจ AV หนาตัวร่วมด้วยเล็กน้อย และมีอาการ myocardial infarction หรือกล้ามเนื้อหัวใจตายบางส่วน ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของผู้ป่วยรายที่ 4 ว่า “มีเส้นเลือดหัวใจเส้นหนึ่งตีบและผ่าตัดไม่ได้มีขนาดเล็กมาก ถ้าตัดแล้วต่อใหม่ เส้นเลือดจะแตก อันตรายถึงชีวิต ทุกวันนี้ก็ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ งานที่หนักต้องใช้ความคิดเยอะก็ไม่ได้ทำแล้ว”

อภิปรายผลและสรุป

ข้อค้นพบหลักจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจสะท้อนให้เห็นนโยบายด้านสุขภาพของประเทศ การพัฒนาศูนย์โรคหัวใจ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับศัลยแพทย์ และตัวตนของผู้ป่วย ซึ่งนโยบายด้านสุขภาพของประเทศเน้นการแก้ปัญหาความเจ็บป่วยด้วยการรักษาและผ่าตัดบริเวณที่เป็นโรคให้หายจากโรค สอดคล้องกับแนวคิดมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ที่ว่า บริษัทค่าเวชภัณฑ์ข้ามชาติสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการบำบัดโรคด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ และปิดบังความล้มเหลวของการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ บางครั้งเทคโนโลยีก็มีข้อผิดพลาดในการรายงานผล และความไม่น่าเชื่อถือของเทคโนโลยีทางการแพทย์ก็เป็นสิ่งที่มียู่ (Fisher & Monahan, 2011) การรักษาหรือการผ่าตัดด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ทำให้ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ของประเทศสูงขึ้น และทำให้ผู้คนในสังคมละเลยต้นเหตุของโรคหลอดเลือดหัวใจที่มีสาเหตุมาจากโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลต่อการเกิดโรค ได้แก่ การลดความตึงเครียดในการทำงาน การออกกำลังกาย งดการสูบบุหรี่ รวมทั้งการลดเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และคาเฟอีน ยังมิได้ถูกนำมาจัดทำนโยบายสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม

ส่วนการพัฒนาศูนย์โรคหัวใจของโรงพยาบาล โรงพยาบาลต้องลงทุนมากในเรื่องอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้ในการรักษาและวินิจฉัยโรคหัวใจ เพื่อให้คนเชื่อมั่นในการรักษา เป็นไปตามแนวคิดมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ที่ว่าเทคโนโลยีทางการแพทย์กลายเป็นอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ผู้บริหารโรงพยาบาลต้องมาใช้ในการปฏิบัติงานตามปกติ การจัดการในโรงพยาบาลด้วยเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ควบคุมด้วยฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยการสัมผัสตัวผู้ป่วยน้อยที่สุดและส่งผู้ป่วยเข้า

สู่ขั้นตอนการรักษาต่างๆอย่างรวดเร็ว เพื่อยกระดับศักยภาพการทำงานของโรงพยาบาล ซึ่งระบบบริการทางการแพทย์ปรับตัวเข้าสู่ความเป็นอุตสาหกรรมทางการแพทย์ (Fisher & Monahan, 2011)

ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยที่ผ่าตัดกับศัลยแพทย์ เป็นความสัมพันธ์ที่ผู้ป่วยและญาติต้องลงนามยินยอมให้ศัลยแพทย์ผ่าตัด เพราะบนเตียงผ่าตัดมีความเสี่ยงเกิดขึ้นเสมอ ทุกกระบวนการเกิดความผิดพลาดได้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่วางยาสลบ การผ่าตัดเตรียมเส้นเลือด การผ่าเบาะออก ไปจนกระทั่งเย็บแผล การเสียชีวิตระหว่างการผ่าตัดเป็นเหตุสุดวิสัย ไม่ใช่ความผิดของศัลยแพทย์ เพราะศัลยแพทย์ไม่มีเจตนาให้ผู้ป่วยที่ตนเองผ่าตัดต้องตาย เป็นไปตามแนวคิดมานุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ที่กล่าวถึง การลงนามในใบยินยอมรับการรักษา ทำให้ผู้ป่วยมีทางเลือกในการรักษาลดลง ผู้ป่วยหลายคนไม่ได้รับการเสนอทางเลือกในการรักษาที่แท้จริง และรู้สึกจำใจที่จะยอมรับการรักษา ผู้ป่วยมีโอกาสน้อยในการตัดสินใจหรือแสดงความต้องการของตนเองออกมา (Doyal, 1994)

ตัวตนของผู้ป่วยที่ผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจก่อนเข้ารับการผ่าตัดมีดังนี้ 1) ผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับความตาย 2) ผู้ที่มีเคราะห์กรรม ส่วนตัวตนของผู้ป่วยหลังผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจมีดังนี้ 1) ผู้ที่เป็นอมุณุษย์ 2) ผู้ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีทางการแพทย์อย่างไม่มีวันจบสิ้น และ 3) ผู้ที่มีร่างกายไม่สอดคล้องประสานกับเทคโนโลยีทางการแพทย์

ตัวตนของผู้ป่วยก่อนเข้ารับการผ่าตัดเป็นผู้ที่ต้องเผชิญหน้ากับความตาย เนื่องจากผู้ป่วยเกือบทุกรายแสดงความไม่มั่นใจต่อการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ เหมือนตัวเองกำลังเผชิญหน้ากับความตาย มีความสอดคล้องกับแนวคิดมานุษยวิทยาไซเบอร์กที่อธิบายการมีชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยีท่ามกลางบริบททางวัฒนธรรม ซึ่งการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจเป็นการผ่าตัดใหญ่ที่มีการดมยาสลบ ทำให้ผู้ป่วยหมดสติไป เปรียบเสมือนการอยู่ระหว่างพรมแดนของชีวิตและความตาย (Lock, 2000)

ตัวตนของผู้ป่วยก่อนเข้ารับการผ่าตัดเป็นผู้ที่มีเคราะห์กรรม เนื่องจากก่อนผ่าตัดมีความคิดอาวรณ์ และความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความกลัว ความแปลกแยก ความเสี่ยง และความไม่แน่นอน การผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจถูกอธิบายด้วยองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งผู้ป่วยไม่อาจเข้าใจได้ จึงมองว่าการผ่าตัดเป็นสิ่งลึกลับที่ไม่อาจคาดเดาผลลัพธ์ การอ้างถึงดวงชะตาและเคราะห์กรรมที่ผู้ป่วยให้เหตุผลว่าเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาพุทธผสมโหราศาสตร์ ปรากฏการณ์ของการมีชีวิต ความตาย โรคภัย และความทรมานเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ การให้เหตุผลของผู้ป่วยเป็นตรรกะที่ตรงข้ามกับตรรกะทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยตามแนวคิดมานุษยวิทยาไซเบอร์กของ Haraway ที่กล่าวถึงการมีชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างเทคโนโลยีและมนุษย์ท่ามกลางบริบททางวัฒนธรรม (Das, 2000)

ตัวตนของผู้ป่วยหลังการผ่าตัดเป็นตัวตนของผู้ที่เป็นมนุษย์ เนื่องจากขั้นตอนของการผ่าตัดหลอดเลือดหัวใจแบบเปิดหน้าอกที่ใช้สารเคมีในการทำให้หัวใจหยุดเต้นและกลับมาเต้นใหม่อีกครั้ง อธิบายได้ด้วยการเกิดดับทางพุทธศาสนา การทำให้หัวใจหยุดเต้นเปรียบเสมือนความตาย และการทำให้หัวใจกลับมาเต้นใหม่อีกครั้งเปรียบเสมือนการเกิดใหม่ ซึ่งอธิบายด้วยแนวคิดมานุษยวิทยาไซเบอร์กว่าจังหวะของเทคโนโลยีจะทำลายจังหวะชีวิตของมนุษย์ ทำให้ชีวิตของมนุษย์เกี่ยวพันกับเทคโนโลยีที่เป็นเครื่องจักรกล ซึ่งไม่ใช่ลักษณะชีวิตของมนุษย์แบบเดิมอีกต่อไป (Haraway, 2008)

ตัวตนของผู้ป่วยหลังการผ่าตัดเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีทางการแพทย์อย่างไม่มีวันจบสิ้น เนื่องจากผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจที่มีชีวิตโดยปราศจากเทคโนโลยีทางการแพทย์ได้ในเพียงบางเวลาเท่านั้น เช่น การไม่รับประทานยา ทำให้ผู้ป่วยทุกข์ทรมานจากโรคที่เป็น อธิบายด้วยแนวคิดมานุษยวิทยาไซเบอร์กล่าวถึง เทคโนโลยีที่แทรกแซงร่างกายมนุษย์และเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ความตายและความเจ็บป่วยไม่ใช่อุปสรรคทางร่างกายของมนุษย์อีกต่อไป (Haraway, 2008)

ตัวตนของผู้ป่วยหลังผ่าตัดเป็นผู้ที่มีร่างกายไม่สอดคล้องประสานกับเทคโนโลยีทางการแพทย์ เนื่องจากผู้ป่วยที่ผ่านการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจบางรายพิจารณาว่าเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มากกระทำต่อร่างกายไม่เหมาะสมกับตัวเอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดมานุษยวิทยาไซเบอร์ที่กล่าวถึงการมีชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยีท่ามกลางบริบททางวัฒนธรรม โดยที่มนุษย์มีความหวาดระแวงหรือหลงใหลในเทคโนโลยีที่มาแทรกแซงหรือกระทำต่อร่างกาย (Haraway, 2008)

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจโดยพิจารณาเฉพาะความปลอดภัยของผู้ป่วยหลังการผ่าตัดจึงไม่เพียงพอ การให้ความสำคัญกับมิติทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อด้านศาสนา รวมทั้งการให้ความสำคัญกับคำบอกเล่าของผู้ป่วยเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของร่างกายหลังการผ่าตัดจะช่วยเยียวยาสุขภาพแบบองค์รวมให้แก่ผู้ป่วย และผู้ป่วยหลังการผ่าตัดจะฟื้นฟูสุขภาพหลังการผ่าตัดได้เร็วขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์
พินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นพรัตน์ ณะชัยขันธุ์. (2543). ความก้าวหน้าในการรักษาโรคหลอดเลือดหัวใจ. ใน ชีระ ศิริสันธนะ,
วรวิทย์ เล่าห์เรณู, และอรรถวุฒิ ดีสมโชค (บรรณาธิการ), *ฟื้นฟูวิชาการอายุรศาสตร์เชียงใหม่*.
(น. 213-228). เชียงใหม่: ณะบรรณการพิมพ์.
- นภาพรณ หะวานนท์. (2554). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์. ใน
กฤตยา อาชวนิจกุล (บรรณาธิการ), *การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “จินตนาการใหม่ทางสังคม
วิทยา”* (น. 202-227). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และ
คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- สมชาติ โลจายะ, บุญชอบ พงษ์พานิชย์, และพันธุ์พิชญ์ สาครพันธุ์. (2536). *ตำราโรคหัวใจและหลอดเลือด*
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯเวชสาร.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2554). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า
ปี 2555-2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- ไสยเวทย์ เทวภูมิ. (2545). *ไสยศาสตร์และความเชื่อโบราณ*. กรุงเทพฯ: ไพลินบุ๊คเน็ต.
- Bear, H. A., Singer, M., & Susser, I. (1997). *Medical anthropology and the world system:
A critical perspective*. CT: Bergin & Garvey.
- Biehl, J., Good, B., & Kleinman A. (2007). *Subjectivity*. London: California Press.
- Clarke, A. E., Shim, J. K., Mamo, L., Fosket, J. R., & Fishman, J. R. (2003). Biomedicalization:
Technoscientific transformations of health, illness, and U.S. Biomedicine.
American Sociological Review, 68(2), 161-194.
- Das, V. (2000). The practice of organ transplants: Networks, documents, translations.
In Lock, M., Young, A., & Cambrosio, A. (Eds.), *Living and working with the new
medical technologies* (pp.263-287). Cambridge: Cambridge University Press.
- Doyal, L. (1994). Changing medicine? Gender and the politics of health care. In Gabe, J.,
Kelleher D., & Williams G. (Eds.), *Changing Medicine* (pp.140-159.) London:
Routledge.
- Fisher, J. A., & Monahan T. (2011). The “biosecuritization” of healthcare delivery: Examples
of post-9/11 technological imperatives. *Social Science & Medicine*. 72(4), 545-
552.

- Good, M. D. (2007). The Medical Imaginary and the Biotechnical Embrace: Subjective Experiences of Clinical Scientists and Patients. In Biehl, J., Good, B., & Kleinman, A. (Eds.), *Subjectivity* (pp.362-380). London: California Press.
- Good, M. D., Brodwin, P. E., Good, B. J., & Kleinman, A. (1992). *Pain as human experience: An anthropological perspective*. London: California Press.
- Haraway, D. (2008). A Manifesto for Cyborgs: Science, Technology, and Socialist Feminism in the 1980s. In Alcoff, L. M., & Mendieta, E. (Eds.), *Identities* (pp.369-391). Victoria: Blackwell Publishing.
- Johnson, J. L. (1991). Learning to live again: The process of adjustment following a heart attack. In Morse, J. M. & Johnson, J. L. (Eds.), *The Illness Experience: Dimensions of Suffering* (pp.13-88). California: SAGE.
- Krakauer, E. L. (2007). "To be freed from the infirmity of (the) age": Subjectivity, life-sustaining treatment, and palliative medicine. In Biehl, J., Good, B., & Kleinman, A. (Eds.), *Subjectivity* (pp. 381-396). London: California Press.
- Lapum, J., Angus J. E., Peter, E., & Watt-Watson J. (2010). Patients' narrative accounts of open-heart surgery and recovery: Authorial voice of technology. *Social Science & Medicine*, 70(5), 754-762.
- Lock, M. (2000). On dying twice: culture, technology and the determination of death. In Lock, M., Young, A., & Cambrosio, A. (Eds.), *Living and working with the new medical technologies* (pp.233-262). Cambridge: Cambridge University Press.
- Portor, R. (2006). *The Cambridge history of medicine*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rujirawat, P., Rattanachotphanit, T., Samkeaw, T., Cheawchanwattana, A., Johns Pratheepawanit, N., Limwattananon, C., & Sakolchai, S. (2008). Economic evaluation of disease management program: A case study of open heart surgery. *IJPS*, 4(1), 64-76.

THE EFFECTS OF EXTENSIVE READING ON ENGLISH READING ABILITY AND ATTITUDES OF BUSINESS ENGLISH MAJOR STUDENTS

ผลของการอ่านแบบกว้างขวางที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ

Piyachat Nutalak^{*}

(Received : October 18, 2018, Accepted : January 2, 2019)

Abstract

This study aimed to develop business English Major Students' English reading ability through extensive reading and investigate their attitudes towards autonomous learning after exposure to extensive reading. The population consisted of fourteen second year students studying in the academic year 2017 in Faculty of Liberal Arts, Southeast Bangkok College. The researcher tested all the samples before the experiment taken place on June 13, 2017 and kept records of their scores. Then, the project based on extensive reading was started for the total of 12 weeks from June 20 to September 5, 2017. The research instruments included a pre-post-test for testing students' reading ability with the total of 20 items and a questionnaire investigating students' attitudes toward autonomous learning. The analysis of quantitative data revealed the following findings. First, the post-test mean score of reading ability was significantly higher than the pre-test mean score at the 0.05 level. In addition, the students had positive attitudes toward autonomous learning. The findings contribute to a better understanding of extensive reading and support the belief that extensive reading can be employed as a part of teaching activities to improve learners' reading ability and self-directed learning skills.

Keywords : Autonomous learning, Extensive reading, Reading ability

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่องผลของการอ่านแบบกว้างขวางที่มีต่อความสามารถในการอ่านของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาความสามารถในด้านการอ่านของนักศึกษา

^{*} Instructor, Faculty of Liberal Arts, Southeast Bangkok College. email : jippiy.nn@gmail.com

วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจด้วยกลยุทธ์การอ่านแบบกว้างขวาง และศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการอ่านแบบกว้างขวาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจชั้นปีที่ 2 คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก ปีการศึกษา 2560 จำนวน 14 คน นักศึกษาได้ทำแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเริ่มการทดลอง หลังจากนั้นให้นักศึกษาได้ฝึกอ่านด้วยตนเองเป็นเวลา 12 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านก่อนและหลังการทดลอง และแบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการอ่านแบบกว้างขวาง ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบความสามารถในการอ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สอนภาษาอังกฤษควรใช้กลยุทธ์การอ่านแบบกว้างขวางเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับผู้เรียน

คำสำคัญ : การเรียนรู้ด้วยตนเอง การอ่านแบบกว้างขวาง ความสามารถในการอ่าน

Introduction

The 21st century brings significantly advanced and innovative changes (Roy Singh, 1991). This results in a tremendous amount of change in our society. To succeed and get along with the changes, learners need to know how to learn by themselves and they have to be responsible for their own learning. Autonomous learning or self-directed learning is one of the most suitable approaches for this age. To become autonomous learners, students must have good reading skills since reading is important for independent learning. Moreover, autonomous learning is a good way to learn because it meets the needs of students. Learners can choose to study the subject of their interest at the time they need and at the place that suits the life of each person. If instructors can stimulate self-learning among students, they will be successful in study for the rest of their lives.

As a teacher in higher education institutions, the researcher thinks that it is necessary to develop a teaching model by using extensive reading approach. Generally, the methodology of teaching English reading in classes in Thailand is teacher-centered. This method of teaching makes students lack enthusiasm and feel tired when studying reading in class (Chandavimon, 1998). In addition, teaching this

way also leads to the lack of participation in the classroom because the teacher monopolizes classroom activities. Although many more modern teachers focus on student-centric teaching, they cannot make students participate as much as they should. This is because the content of the course does not meet the students' preferences or it may not be as up-to-date as the interest of young students. In this research, the researcher chooses to use reading media from the internet because there are many advantages. One advantage of using the internet is that students can read from their personal electronic devices, such as notebooks, tablets, and smartphones. The freedom of choosing the topics from various websites allows students to read the materials of their own interests at their convenient time and place with no cost of buying books. In the age where everyone has access to information on the Internet anytime and anywhere like this, instructors should recommend interesting websites to their students so each learner can find the content which suits their preferences and abilities.

Based on these factors, I think that autonomous learning should be promoted through extensive reading. I encourage students to read a lot of materials according to their interest and their level of ability in English. They can choose from many websites I recommend such as www.manythings.org/voa/stories/. Learning with interesting content from the websites is probably the best way to promote autonomous learning through extensive reading. As Godwin-Jones (2011) said, "Learning by using the Internet is very useful for promoting self-learning."

This study aims to answer the following questions:

1. Does extensive reading enhance students' English reading ability?
2. What are students' attitudes toward autonomous learning after exposure to extensive reading?

Literature Review

1. Extensive Reading

1) Definition of Extensive Reading

Extensive reading has been studied for some time. Many researchers agree that extensive reading is very beneficial for studying a foreign language. Some educators have defined extensive reading similarly. Harold Palmer (cited in Kelly,

1969) firstly applied the term "Extensive Reading" to foreign language pedagogy. In addition, Day and Bamford (2004) state that the word "extensive reading" is similar to the terms that have been used before, such as "abundant reading", "supplementary reading", "sustained silent reading", "pleasure reading", or "free voluntary reading". Day et al. (2016) state that extensive reading means a teaching method that encourages students to read as much as possible to be fluent in English and other foreign languages. This approach is based on the principle that reading is the best way of learning how to read. Other researchers, Grabe and Stoller (2002) define that extensive reading is an "approach to the teaching and learning of reading in which learners read large quantities of materials that are *within* their linguistic competence" Nation (2009) also comments that extensive reading makes readers focus on the meaning of the content being read. It helps to improve language fluency through reading.

2) Research Related to Extensive Reading

Effects of extensive reading on English proficiency have been studied for decades. Recently, Chantakloi (2017) studies enhancing positive motivation in EFL reading class using self-selected online reading texts. The results of the study indicate that the motivation in reading English of EFL learners significantly increased when using self-selected reading texts. Also, Wisaijorn (2017) investigates effects of extensive reading on the proficiency in and attitudes toward reading English on Thai university students. Results of the pre- and post-test of reading ability in English show little change in the performances of the more able students but students who perform at a lower level in the pre-test improve considerably. Results of the pre- and post-questionnaire and evaluations show an overall positive development of attitudes to reading in English. Additionally, Iwahori (2008) reports on the efficiency of extensive reading for the development of reading fluency. There are some studies in Japan that reveal the same results. A study by Beglar, Hunt, and Kite (2012) find that students in Japanese universities who are encouraged to use extensive reading strategy significantly improve reading speed. In contrast, students who study reading in the classroom alone cannot do so. The study also emphasizes that reading outside the classroom improves reading comprehension. In addition, Imamura (2012) finds

that students in Japan assigned to read outside the classroom as homework can read faster. According to a comparative study of Huffman (2014), it is found that the first year Japanese nursing college students applying extensive reading activities for one semester have much higher reading speed than those in the classroom. There are also other studies finding that when students have more opportunities to read, bigger size vocabulary is a by-product. (Horst, 2005; Pigada & Schmitt, 2006) Another researcher, Guo (2012) studies using authentic materials for extensive reading to promote English proficiency of students in Taiwan. This study intends to discover the effects of extensive reading using online materials on students' language proficiency, and students' attitude towards the extensive reading activity. The study results indicate a strong relationship between extensive reading and vocabulary development. Students agree that extensive reading also enhances their overall English ability and knowledge.

Based on the results of all studies about autonomous learning and extensive reading mentioned above, in this research, students are encouraged to choose texts that match their reading competence and preference from the Internet. Currently, there are many websites providing various topics for students to read anytime and anywhere. This is consistent with one of the features of extensive reading. That is, students can read alone quietly at their favorite time and place. In addition, many websites provide a variety of interesting activities. It can be said that extensive reading through online media not only help students develop their reading and other language skills but it also makes students read happily and learn without boredom. The activities also stimulate curiosity among students. In the long term, students become self-taught and obtain life-long learning. This will give them the knowledge they need to remain competitive and to be able to adapt to the world that is changing continuously.

2. Autonomous Learning

1) Definition of Autonomous Learning

The concept of autonomous learning has been used in teaching for a long time in many countries, but it is not very popular among teachers in Thailand. Many gurus have given similar definition of the word. It means that the learner needs to

know his or her learning goals and they have a responsibility to achieve that goal. To do this, students need to know how to use effective learning strategies and they can make their own decision freely. (Holec, 1981) Little (1991) states that autonomous learning is the psychological reaction of learners to learning process. Learners have ability to think creatively, make decisions, and express ideas freely. An expert on language teaching, Richards (2016) defines that autonomous learning is a learner's responsibility for what he or she learns and how to learn. Learner autonomy is an individualized learning which results in better learning outcomes since it is a learning based on the needs and satisfaction of each student. In addition, Richards (2015) also notes that the current use of the Internet, online media technology and face-to-face communication, including virtual social networks help increase the opportunity to use the language for communication instead of being provided for promoting self-directed learning outside the classroom. As a result, teachers should encourage students to take advantage of these technologies for self-learning. Si (2014) in his article "The Teaching Mode of Autonomous Learning in University English Teaching" states that autonomous learning is not a stereotype. It is a combination of modern teaching ideas, ways of study, and learning activities. One more important thing is that learners must participate enthusiastically in the learning process to develop their abilities and self-learning habits. Benson (2011) discusses the meaning of autonomous learning as follows. Autonomous learning refers to the ability to take responsibility for one's own learning and it is necessary to learn effectively. Self-learners are more responsible for their own learning. Moreover, they have better analytical thinking skills because they have to decide on self-study. In Littlewood's point of view (1966), self-learners must have ability and willingness to choose freely. Therefore, the heart of autonomous learning is "ability" and "willingness". With more knowledge and skills, students will have more confidence in independent study. Being capable of deciding makes students more motivated to learn. This will affect learning efficiency. (Dickinson, 1995) Therefore, autonomous learning has a clear relationship to learning effectiveness.

2) Research Related to Autonomous Learning

Researchers in many countries are interested in autonomous learning. In China, Yao (2016) conducts a research to investigate the current situation of web-based autonomous English learning of engineering students in particular and current problems in their process of learning. It is found that engineering students in Luoyang Institute of Science and Technology can surf the Internet conveniently after class. They can log into the web, watch a movie, use social media to talk to their friends in English, and use online translation tools and more. Although some students say their teachers do not give much advice on how they can improve their English language skills through the website, they believe that teachers play an important role and can help students improve their ability to learn English through the Internet. Another researcher from China, Zhao (2014) studied students' English autonomous learning strategies based on digital instructional platforms. The university has prepared various things to facilitate students in self-study. However, from the questionnaire and interviews, it is not satisfactory to learn English autonomously through digital instructional platforms. Some students are not aware of the college English autonomous learning strategies and their application. Recently, Srisermbhok (2017) conducted a research on Fostering English Literacy for Autonomous Learning through IT. The results of the study show that Information technology is not only good for students' English language development but students also know how to learn English by themselves. Some other researchers in Thailand have conducted studies on autonomous learning. For example, Swatevacharkul (2010) studied Thai students' readiness for self-learning in English. The results show that on average, the level of students' readiness for self-study in English is high. To illustrate, the willingness to learn, motivation to learn and the ability to self-learning is high. Nevertheless, self-confidence in learning is moderate. In addition, studies and compares the level of English language autonomous learning of Thai higher education students enrolled in English for communication and learning skills of Suan Dusit Rajabhat University. The study is to find out how to develop English autonomous learning. The results show that, overall, students have low levels of self-learning in English before using the student handbook. However, the level of students' English language autonomous

learning after using the student manual lifts up to medium. Moreover, the research confirms that the level of students' English autonomous learning before and after using the student handbook is significantly different at the 0.01 level. In conclusion, teaching self-learning strategies to students can develop the students' ability to learn English by themselves.

In summary, teachers should promote students' capacity of autonomous learning by educating students on the importance of self-learning, self-knowledge, and self-improvement. Self-study does not mean totally free study. Actually, learners must be responsible for themselves under the guidance of the instructor.

Research Methodology

Participants

The samples used in the research were 14 second year business English major students studying Reading Skills for the first semester of 2017 academic year.

Data Collection Procedure

This classroom action research was conducted as follows:

1. To start the research, the students were asked to do the pre-test.
2. The researcher explained the characteristics of autonomous learning and extensive reading thoroughly so that students understood what to do clearly.
3. Students were encouraged to select the materials from the recommended websites. They could read any topics that suit their interests and English ability.
4. Each week students reflected what they read briefly and shared their most favorite story with their classmates. (Mistakes were recorded for improvement later.)
5. The researcher provided extra classes for teaching grammar and vocabulary.
6. Students took the post-test which is exactly the same as the pre-test after week 12.
7. Students completed the questionnaire that asks about their attitudes toward autonomous learning through extensive reading.

The process of creating a pre-post test

The pre-test and post-test for this study consisted of 4 short paragraphs with 20 items. The questions focused on understanding the story in general topics, finding main ideas and important details, and looking for specific information. The test was taken from English books and examined by a native speaker who is specialist in teaching English and language testing.

Data analysis and statistics used in data analysis

This study aimed to investigate whether the extensive reading promote students' autonomous learning and improve students' reading ability. The results answered the two research questions. The data collected as discussed above was quantitatively analyzed as follows:

To examine the students' attitude towards promoting autonomous learning through extensive reading, the ratings from the questionnaire was calculated by using descriptive statics to determine the Mean (\bar{x}). The results indicated the level of attitude students possess towards the autonomous learning through extensive reading. The statements in the questionnaire is five-point Likert scale, comprising items, to allow the sample group to rate the level of their opinions.

Table 1 Interpretation of attitudes

Scale	Mean range	Attitude level	Score range
5	strongly agree	very positive	4.50-5.00
4	agree	positive	3.50-4.49
3	moderate	average	2.50-3.49
2	disagree	negative	1.50-2.49
1	strongly disagree	very negative	1.00-1.49

Research Findings

The Improvement in the Students' Reading Ability

To investigate whether the extensive reading improve students' reading ability, the overall mean of scores of the pre- and post-test were compared using paired t-test. The results showed that the post-test reading score increased after using extensive reading approach.

Table 2 the Overall mean, Standard Deviation, and the Mean Differences of Students' Scores before and after using Extensive Reading Strategy

Students (n)	Before using		After using		Difference		p
	Extensive		Extensive		of		
	Reading strategy		Reading strategy		\bar{x}		
	\bar{x}	sd.	\bar{x}	sd.		t-value	
14	7.714	3.338	9.786	3.468	2.071	2.838**	.007

**Significant at the 0.05 level ($p < 0.05$)

As shown in table 2, the overall mean scores of the post-test was significantly higher than that of the pre-test at the 0.05 level ($t=2.838$). Before the experiment, the overall mean score of the students' pre-test was 7.714 with the standard deviation of 3.338, but after the experiment, the overall mean score of the students' post-test was 9.7857 with the standard deviation of 3.468. The latter overall mean score was significantly higher than the former. That is to say, the results of the paired t-test indicated that overall the students have made a substantial improvement in their reading ability as a whole. The improvement in the reading ability of students was a result from their participating in extensive reading program.

The Students' Attitudes toward Autonomous Learning through Extensive Reading

This section presents the students' attitudes toward developing autonomous learning through extensive reading. To investigate whether participants were satisfied with the strategy, the questionnaire was distributed. The results showed the mean scores of each item of attitude toward the strategy. The analysis of the students' attitudes from the questionnaire showed the level of students' attitudes as presented in Table 3.

Table 3 The Level of Students' Attitudes after Participating the Experiment

No.	Items	\bar{x}	Level of Attitude
1	Autonomous learning leads to clear understanding.	4.28	High
2	Autonomous learning improves reading ability.	4.14	High
3	Autonomous learning techniques align with students' learning objectives.	4.14	High
4	Content from various websites helps students learn in response to their purpose.	4.35	High
5	Autonomous learning emphasizes the thinking process and the student's individual differences.	4.14	High
6	Autonomous learning focuses on students to practice and build their own knowledge.	4.35	High
7	Students have opportunity to think and solve problems themselves.	4.07	High
8	Extensive reading activities encourage students to take responsibility.	4.2	High
9	Students are satisfied with autonomous learning.	4.0	High
10	Students are happy with extensive reading.	4.07	High
Total		4.17	High

As the result shown in table 3, the students had positive attitudes toward autonomous learning through extensive reading ($\bar{x} = 4.17$). When looking at each item, it was found that the items with the highest mean score was no.4 (learning in response to their purpose) and no.6 (practicing and building their own knowledge). Interestingly, all items in the questionnaire demonstrated positive attitudes.

Discussion

The Improvement in the Students' Reading Ability

The first research question studied the effects of extensive reading on the students' reading ability, and the findings revealed that the overall mean score of the post-test was significantly higher than that of the pre-test. This indicates that

extensive reading can improve students' reading ability. This is probably because this strategy encourages students to read as much as possible to be fluent in English and other foreign languages (Day et al, 2016). This is in accordance with Grabe and Stoller (2002) who state that when learners read large quantities of materials, they tend to improve their linguistic competence. The findings of this study correlated with the results of previous studies (Levy, 2017; Wisaijon, 2017) which found that the students' reading ability has been improved through extensive reading. Moreover, the study of Guo (2012) supported the findings of this study that extensive reading enhance students' English competency.

The Students' Attitudes toward Autonomous Learning through Extensive Reading

The following discussion is presented to answer the second research question. The findings in the students' attitude questionnaire showed that the students had overall positive attitudes toward autonomous learning through extensive reading. The levels of all items were also positive. Several reasons might be used to explain these findings. First of all, students preferred autonomous learning because they could determine when and what to read. They have more decision on their study. Autonomous learning is a kind of learning based on the needs and satisfaction of each student (Richards, 2016). Secondly, the students also enjoyed extensive reading because they had a chance to read a lot of interesting materials that suit their English ability and they could read at their pace. During the 12 weeks of the experiment, the students were asked to read any topics they liked at least 1 story a day and reflected what they have read and commented about this reading activity once a week. Some students wrote that they enjoyed reading more and more. A few of students who read about 10 stories a week promised that they would continue reading because they learned many new things from the reading materials. Many students found that this activity made reading in English easier. As it is claimed in Levy's study (2017), extensive reading creates a positive attitude towards reading amongst students, while motivating them to learn more without necessarily being asked to do so. Maley (n.d) states that extensive reading is the cheapest and most effective way of building learner autonomy. Lastly, with the

current use of the Internet and online media technology, students can gain more sources of self-learning (Richards, 2015).

Recommendations from the Studies

1. Teachers need to prepare interesting and meaningful activities to increase motivation level of students.
2. Online materials are good options for using in a reading class since they are abundant and free of charge.
3. Autonomous Learning should be applied in a language class to nurture life-long learning.

Conclusion

This study was conducted to investigate whether extensive reading can improve students' reading ability and study their attitudes toward autonomous learning through extensive reading. The study revealed that students' ability in English reading improved significantly, and students had positive attitudes toward autonomous learning. According to the results, it can be concluded that extensive reading is beneficial to students' improvement in their reading ability and can be employed as a part of teaching activities to promote self-directed learning skills.

References

- Beglar, D., Hunt, A., & Kite, Y. (2012). The effect of pleasure reading on Japanese university EFL learners' reading rates. *Language Learning*, 62(3), 665–703. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9922.2011.00651.x>
- Benson, P. (2011). *Teaching and researching autonomy in language learning*. London: Longman.
- Chandavimol, M. (1998). Reading comprehension: An active engagement or a passive experience?. *PASAA*, 28(December), 31-42.
- Chantakloi, S. (2017). Enhancing positive motivation in EFL reading class using self- selected online reading texts. In *Proceedings of the 11th International Conference on Applied Computer Technology and Information System*. Bangkok: Southeast Bangkok College.

- Day, R., & Bamford, J. (2004). *Extensive reading in the second language classroom*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Day, R., Bassett J., Bowler B., Parminter, S., Bullard, N., Furr M., ... Robb, T. (2016). *Extensive Reading: revised edition – Into the Classroom* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Dickinson, L. (1995). Introduction. In *Proceedings of seminar on self-access learning and learner independence: a South East Asian perspective* (pp.1-10). Bangkok: KMITT.
- Godwin-Jones, R. (2011). Emerging technologies: Autonomous language learning. *Language Learning and Technology*, 15(3), 4-11.
- Grabe, W. & Stoller, F.L. (2002). *Teaching and researching reading*. Harlow, UK: Pearson Education.
- Guo, S. (2012). Using authentic materials for extensive reading to promote English proficiency. *English Language Teaching*, 5(8), 196-206. Retrieved from <http://www.ccsenet.org/elt>
- Holec, H. (1981). *Autonomy and foreign language learning*. Oxford: Pergamon.
- Horst, M. (2005). Learning L2 vocabulary through extensive reading: A measurement study. *Canadian Modern Language Review*, 61(3), 355-382.
- Huffman, J. (2014). Reading rate gains during a one-semester extensive reading course. *Reading in a Foreign Language*, 26(2), 17-33.
- Imamura, K. (2012). How extensive reading, reading Span, and reading speed are interrelated. *Extensive Reading World Congress Proceedings*, 1, 124–127.
- Iwahori, Y. (2008). Developing reading fluency: A study of extensive reading in EFL. *Reading in a Foreign Language*, 20(1), 70–91.
- Kelly, L. (1969). *25 centuries of language teaching*. Rowley, MA: Newbury House.
- Levy, S. L. (2017). Extensive reading in English as a foreign Language/English as a second language contexts. *Report from the Faculty of Clinical Psychology Kyoto Bunkyo University*, 9, 69-84.
- Little, D. (1991). *Learner Autonomy 1: Definition, Issues and Problems*. Dublin: Authentik.
- Littlewood, W. (1996). Autonomy: an anatomy and a framework. *System*, 24(4), 427-435.

- Maley, A. (n.d.). Extensive reading: why it is good for our students...and for us. Retrieved from <https://www.teachingenglish.org.uk/article/extensive-reading-why-it-good-our-students%E2%80%A6-us>
- Nation, P. (2009). *Teaching ESL/EFL reading and writing*. New York, NY: Routledge.
- Pigada, M, & Schmitt, N. (2006). Vocabulary acquisition from extensive reading: A case study. *Reading in a Foreign Language*, 18(1), 1-28.
- Richards, J. C. (2015). The changing face of language learning: learning beyond the classroom. *RELC Journal*, 46(1), 5-12.
- Richards, J. (2016). Autonomous Learner. Retrieved from: <http://www.professorjackrichards.com/autonomous-learner/>
- Roy Singh, R. (1991). *Education for the twenty-first century: Asia-Pacific perspective*. Bangkok: UNESCO.
- Si, D. (2014). Research on the teaching mode of autonomous learning in University English Teaching. *Asian Culture and History*, 6(2), 51-55.
- Srisermbhok, A. (2017). Fostering English literacy for autonomous learning through IT. In *Proceedings of the 11th International Conference on Applied Computer Technology and Information System*. Bangkok: Southeast Bangkok College.
- Swatevacharkul, R. (2010). Are tertiary students ready for learner autonomy? *Suthiparithat Journal*, 74, 39-60.
- Wisaijorn, P. (2017). Effects of extensive reading on Thai University Students. *PASAA Paritat Journal*, 32, 29-62.
- Yao, S. (2016). Research on web-based autonomous English learning of engineering students. *IJET*, 11(6), 4-9. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.3991/ijet.v11i06.5802>
- Zhao, W. (2014). Research on College English Autonomous Learning Strategies Based on the Digital Instructional Platform. *Theory and Practice in Language Studies*, 4(9), 1918-1923.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรและความภักดีของลูกค้า
RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE IMAGE AND CUSTOMER LOYALTY

นัทธีรา พุมมาพันธุ์*

Nutteera Pummaphan

(Received : October 18, 2018, Accepted : January 2, 2019)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรกับความภักดีของลูกค้า ด้วยเหตุผลที่ว่าภาพลักษณ์องค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินงานทั้งทางบวกและทางลบ ลูกค้าสามารถรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรได้จากหลายปัจจัยซึ่งส่วนมากมาจากการสร้างขึ้นขององค์กรและนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งจากตัวสินค้า การบริการ ลักษณะทางกายภาพ บรรยากาศ บุคลากร สัญลักษณ์ ฯลฯ ภาพลักษณ์องค์กรมีผลต่อความรู้สึก ความคิด การยอมรับ ความต้องการของลูกค้า นำมาซึ่งความพอใจหรือไม่พอใจ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ การซื้อซ้ำและความภักดี จากการทบทวนพบว่าภาพลักษณ์องค์กรส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า แต่ความภักดีของลูกค้าที่เกิดขึ้นนั้นอาจไม่เท่ากัน จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยของลูกค้าแต่ละคนที่และองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ดังนั้นองค์กรควรเข้าใจกลุ่มลูกค้าให้ดีกว่าก่อนสร้างและนำเสนอภาพลักษณ์องค์กรเพื่อให้ลูกค้าเกิดความพอใจและมีความภักดีในที่สุด

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์องค์กร ความภักดีของลูกค้า ความสัมพันธ์

Abstract

This article aims to describe relationship corporate image with customer loyalty. Because corporate image is one of factors that have both positive and negative effects on the organizational operation. Although the company presented through media, product, service, physical characteristics, atmosphere, symbol etc, have contributed to the importance of corporate image in customer perception. Corporate image influences on customers' feelings, opinions, acceptance, demands, satisfaction or unsatisfaction, purchasing decision, repeat purchase and loyalty. The

* อาจารย์ประจำสาขาการตลาด คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ วิทยาลัยเซอีส์บางกอก

Instructor, Faculty of Accounting and Management. Southeast Bangkok College.

e-mail : natteera@southeast.ac.th.

review indicated that corporate image influences customer loyalty but not standard more or less depending on the factors of customer and other. Therefore, it is necessary to understand the customer group before build and show corporate image.

Keywords : Corporate image, Customer loyalty, Relationship

บทนำ

ปัจจุบันศูนย์กลางการดำเนินธุรกิจคือ ลูกค้า เพราะลูกค้าเป็นผู้กำหนดลักษณะ รูปแบบ คุณสมบัติ ตัวสินค้าและบริการตามความต้องการของตนเองและองค์กรก็จะผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น (สุวิมล สุวรรณ, วีรยา ภัทรอาชาชัย, และอารีรัตน์ แซ่คู, 2557) ทำให้องค์กรขายสินค้าได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้มียาได้ที่สูงขึ้น แต่ละองค์กรพยายามตอบสนองลูกค้าภายใต้การแข่งขันที่รุนแรง ความต้องการที่หลากหลายและพฤติกรรมลูกค้าที่ซับซ้อนมากขึ้น องค์กรที่ได้รับการยอมรับ ได้รับความไว้วางใจจากลูกค้าย่อมได้เปรียบการแข่งขัน เพราะลูกค้าจะเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการที่ง่าย นำมาซึ่งการซื้อซ้ำและกลายเป็นความภักดี ความภักดีของลูกค้ามีบทบาททำให้องค์กรประสบความสำเร็จ สามารถเติบโตได้ในอนาคต การสูญหายของลูกค้าทำให้องค์กรสูญเสียยอดขาย ส่งผลต่อการลดลงของส่วนครองตลาด และอาจสูญเสียการซื้อทั้งหมดตลอดช่วงชีวิตของลูกค้า (มูลค่าตลอดชีวิตลูกค้า: Customer lifetime value) (นันทสารี สุขโต และคณะ, 2558) เพราะถ้าลูกค้าเปลี่ยนใจไปจากองค์กรแล้ว ก็ยากที่จะกลับมาได้ง่ายซึ่งไม่เป็นผลดีกับองค์กรทั้งปัจจุบันและอนาคต

ภาพลักษณ์องค์กรเป็นหนึ่งในเหตุผลที่มีความสำคัญต่อองค์กรในการนำไปสู่ความสำเร็จ (วันทนี สิริธอว และปาริชาติ ราชประดิษฐ์, 2556) หรือความล้มเหลวได้ ช่วยเพิ่มมูลค่าในการแข่งขันให้กับองค์กรและเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยกำหนดตำแหน่งในการดำเนินงานให้กับองค์กร (Bravo & Pina, 2012) มีผลต่อความซื่อสัตย์และเชื่อมโยงกับความพึงพอใจของลูกค้า (Hart & Rosenberger III, 2004) ส่งผลต่อการรับรู้และสร้างพฤติกรรมความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับลูกค้าทั้งการซื้อซ้ำและการสื่อสารบอกต่อ หากองค์กรมีภาพลักษณ์ไม่ดีสินค้าและบริการขององค์กรจะไม่ได้รับการยอมรับและจะถูกแพร่กระจายบอกต่อเช่นกัน (Bracinikova & Matusinska, 2018) ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสาธารณชนทำให้องค์กรเกิดความแตกต่างทั้งด้านพนักงาน นักลงทุนผู้ขายปัจจัยการผลิต ลูกค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย สื่อ คู่แข่งและอื่น ๆ (Smith & Zook, 2012) ดังนั้น การสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดีจะทำให้องค์กรมีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ในการรับรู้ของลูกค้า ส่งผลต่อความสำเร็จ (สุวิมล สุวรรณ, วีรยา ภัทรอาชาชัย, และอารีรัตน์ แซ่คู, 2557) การที่หนึ่งองค์กรจะมีภาพลักษณ์ที่ดีต้องใช้เวลานาน เพราะภาพลักษณ์องค์กรจะเกิดแบบสะสมทีละน้อย (วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล, 2548) จนอยู่ในความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ทัศนคติของลูกค้าและสังคมรอบข้าง ซึ่งบางครั้งก็ไม่วางใจว่าการรับรู้

ของลูกค้าต่อภาพลักษณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใด อย่างไรก็ตามหากองค์กรใดมีภาพลักษณ์ที่ดีก็จะส่งผลต่อระดับความภักดีที่สูงขึ้นด้วย (Greve, 2014)

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าภาพลักษณ์องค์กรมีความสำคัญต่อการดำเนินงานภายใต้ความรุนแรงของการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนจากพฤติกรรมลูกค้า ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีจะช่วยสนับสนุนกิจกรรมทางการตลาดให้กับองค์กร เพราะภาพลักษณ์องค์กรจะช่วยกระตุ้นลูกค้าและสังคมรอบข้างให้เกิดความรู้สึกที่ดีจนเกิดการตัดสินใจซื้อและส่งผลเป็นความภักดีในที่สุด (รัชณี วงศ์สุมิตร, 2547) ผู้เขียนจึงขอเสนอความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรกับความภักดีของลูกค้า โดยมีกรอบในการนำเสนอ ดังนี้

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรและความภักดีของลูกค้า

ที่มา : จากการทบทวนวรรณกรรม

ความหมายภาพลักษณ์องค์กร

ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) คือผลรวมของความเชื่อ ความคิด ความประทับใจ ที่บุคคลหนึ่งมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นทัศนคติและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสังคม (Baloglu & Brinberg, 1997) ผ่านประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม ผลของประสบการณ์เป็นได้ทั้งพอใจและไม่พอใจ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้หากมีประสบการณ์ใหม่ที่ต่างไปจากเดิม (นันทมน ไชยโคตร, 2557) เป็นการประเมินสิ่งที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดเฉพาะบุคคล เกี่ยวข้องกับความรู้สึกส่วนตัว ดังนั้นอาจแตกต่างจากความจริงที่เป็นอยู่รวมถึงการบริหารจัดการในด้านสินค้าและบริการตลอดจนภาพรวมองค์กร (เสรี วงษ์มณฑา, 254; Boulding, 1975) ภาพลักษณ์องค์กรเป็นแนวทางที่สาธารณชน สังคมรับรู้เกี่ยวกับสินค้า บริการและองค์กร สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยภายใต้การดำเนินงานและการนำเสนอขององค์กร ภาพลักษณ์องค์กรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลตามความรู้สึกที่มีต่อองค์กร สถาบัน บุคคล สินค้า บริการ การดำเนินงาน ผ่านประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดความประทับใจ ซึ่งอาจจะเป็นความประทับใจที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ขึ้นอยู่กับผลของประสบการณ์ที่ผ่านมา (จิราภรณ์ สีขาว, 2560) เพื่อการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ชัดเจน มีการอธิบายคำว่าภาพลักษณ์ “Image” มาจาก 5 ด้านได้แก่ 1) Institution คือ ภาพลักษณ์องค์กร เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ลักษณะทางกายภาพโดยรวมที่แต่ละบุคคลสามารถรับรู้ได้เกี่ยวกับองค์กรนั้น เช่น อาคาร สถานที่ บริเวณโดยรอบ 2) Management คือ ภาพลักษณ์ระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรที่มีความคล่องตัว รวดเร็วแต่มีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ 3) Action คือภาพลักษณ์กระบวนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อผลิตผลที่มีคุณภาพ 4) Goodness คือ ภาพลักษณ์องค์กรต่อสังคมลักษณะให้ความ

ช่วยเหลือ สนับสนุน สังคมอยู่ดีมีสุข และ 5) Employee คือ ภาพลักษณ์บุคลากรขององค์กร ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์หรือทักษะความสามารถที่โดดเด่น (รัชณี วงศ์สุมิตร, 2547)

สรุปความหมาย ภาพลักษณ์ ได้ว่า คือ ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจลูกค้าผ่านประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม เกิดเป็นความเชื่อ ความคิด ความประทับใจ ผลจากการประเมินพอใจหรือไม่พอใจกลายเป็นภาพลักษณ์ในการรับรู้ของลูกค้า และเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ใหม่ที่รับรู้แตกต่างไปจากเดิม ภาพลักษณ์ในการรับรู้ของลูกค้าจะต้องมีปัจจัยสนับสนุนผ่านประสบการณ์ของลูกค้า ดังนั้น องค์กรควรสร้างปัจจัยที่มากระตุ้นการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรของลูกค้าในทางที่ดีเพื่อการรับรู้ที่ดีของภาพลักษณ์องค์กร

การสร้างภาพลักษณ์องค์กร

ภาพลักษณ์องค์กรเป็นคุณลักษณะทางกายภาพและพฤติกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจากองค์กรให้กับสินค้าและบริการขององค์กรเพื่อนำเสนอไปยังลูกค้าในการสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อความภักดีให้กับลูกค้า (Nukpezah & Ngumuyo, 2010) การรับรู้ของลูกค้าต่อภาพลักษณ์องค์กรมาจากปัจจัย 5 ด้านได้แก่ 1) ความเฉพาะด้านเอกลักษณ์ (Corporate Identity) ภาพรวมที่ลูกค้ารับรู้ได้ว่ามีความต่างจากองค์กรอื่น เช่น ชื่อเสียง โลโก้ คุณสมบัติที่โดดเด่น ราคา คุณภาพ การนำเสนอ 2) ชื่อเสียง (Reputation) นำไปสู่การได้รับการยอมรับ ความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ทั้งด้านการบริการ รูปแบบการบริหารจัดการอันเป็นวัฒนธรรมที่พยายามตอบสนองความต้องการลูกค้าให้มากที่สุด 3) สิ่งสัมผัสได้ (Tangible Cues) สิ่งสนับสนุนให้เกิดความสุขในการติดต่อระหว่างลูกค้าและองค์กร เช่น การตกแต่งสถานที่ บรรยากาศ อาคาร ที่จอดรถหรือบริเวณโดยรอบ 4) ระดับการให้บริการ (Level of Service) ขั้นตอนการดำเนินงานที่เพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงของลูกค้า และ 5) การติดต่อระหว่างบุคคล (Contact Personal) ที่ส่งผ่านบุคลากรขององค์กรในการแสดงออก ความเอาใจใส่ ความเป็นมิตร สุภาพ ความสามารถในการปฏิบัติต่อลูกค้า และ 6) วิธีการ (Method) วิธีการบริการลูกค้าที่จะทำให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ดี (Nguyen & Leblance, 2010) สอดคล้องที่ว่า การสร้างภาพลักษณ์องค์กรประกอบด้วย 1) ด้านองค์กร (Company) ที่ลูกค้ารับรู้ได้จากความเป็นเอกลักษณ์ขององค์กร ชื่อเสียงองค์กรในด้านดี วัฒนธรรมองค์กร และขนาดองค์กร 2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงาน (เช่น สถานที่ปฏิบัติงานดี ทันสมัย) และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่องค์กรนำเสนอให้สังคมรับรู้ (เช่น การช่วยเหลือสังคม การรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม) และ 3) ด้านผู้มีส่วนร่วม (Participant) เป็นเรื่องของเหตุผลและอารมณ์ที่ลูกค้ามีให้กับองค์กร ซึ่งแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน (Pummanchira, 2010) ภาพลักษณ์ในมุมมองการตลาดเป็นแนวทางที่ลูกค้ารับรู้เกี่ยวกับองค์กร สินค้าหรือบริการ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของลูกค้าส่วนมากอยู่

ภายใต้การดูแลขององค์กร ดังนั้นองค์กรควรมีการบริหารจัดการในแต่ละปัจจัยอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงาน โดยกำหนดประเภทของภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เพื่อวางแผนทางการนำเสนอต่อไป (Kotler, 2003)

ประเภทของภาพลักษณ์

มุมมองนักวิชาตามภาพรวมของสังคม องค์กร และระดับของบุคคล ได้กำหนดภาพลักษณ์ไว้ 5 ประเภท คือ (Kotler, 2003; วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล, 2548; พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2549)

1. ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) คือ ภาพที่เกิดขึ้นในใจลูกค้าหรือประชาชนส่วนรวมต่อองค์กร ด้านการบริหารจัดการตลอดจนบุคลากรทุกระดับชั้น ความรับผิดชอบที่องค์กรพึงปฏิบัติต่อสังคมตลอดจนการสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนเพื่อให้สังคมเติบโตอย่างยั่งยืน

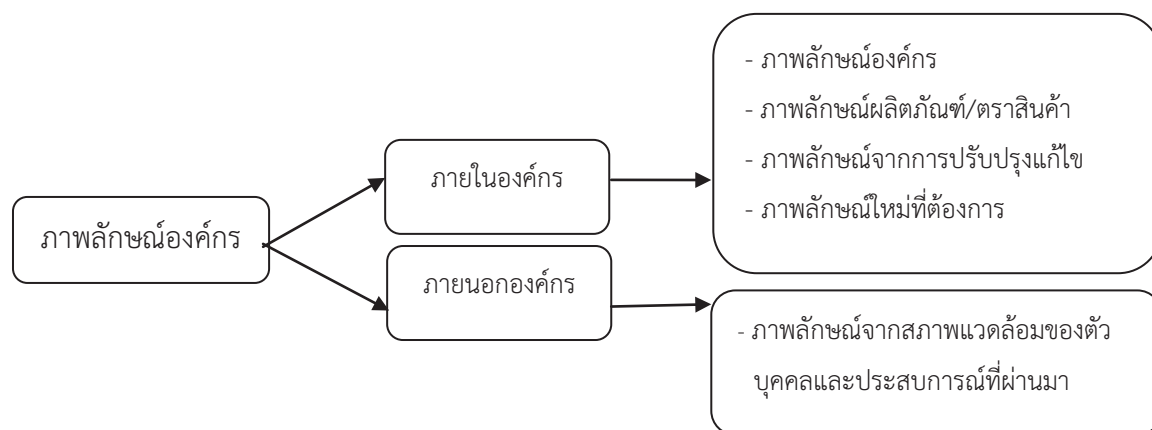
2. ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์และตราสินค้า (Product and Brand Image) คือ ภาพที่เกิดขึ้นในใจลูกค้าหรือประชาชนที่มีต่อสินค้าหรือบริการ และตราสินค้าขององค์กร ไม่รวมองค์กร ซึ่งหนึ่งองค์กรอาจมีสินค้าหรือบริการหลายชนิดและหลายตราสินค้าจำหน่ายอยู่ในตลาด เป็นภาพลักษณ์โดยรวมของสินค้าหรือบริการทุกชนิดและทุกตราสินค้าที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรที่ลูกค้ามีประสบการณ์

3. ภาพลักษณ์ซ้อน (Multiple Image) คือ ภาพที่เกิดจากสังคมโดยรวม ความหลากหลายของสภาพแวดล้อม ทางด้านเศรษฐกิจ ความรู้ ความเชื่อ การศึกษา พื้นฐานโดยรวมที่แตกต่างกันของบุคคล ส่งผลต่อการมีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้มุมมองและทัศนคติของลูกค้าแตกต่างกัน

4. ภาพลักษณ์ปัจจุบัน (Current Image) ภาพที่เกิดขึ้นจากการกระทำเพื่อการปรับปรุงแก้ไขภาพลักษณ์เดิมหรือภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสมจากอดีต ให้เป็นภาพลักษณ์ปัจจุบันที่แตกต่างไปจากเดิมเพื่อทำให้เป็นที่ชื่นชอบของลูกค้า

5. ภาพลักษณ์ที่ต้องการ (Wish Image) เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและประชาชนส่วนรวม องค์กรจะนำผลการเปรียบเทียบภาพลักษณ์เก่ามาปรับปรุง แก้ไขให้เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ ภายใต้ผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพ

จากการทบทวนสรุปประเภทของภาพลักษณ์ได้ว่ามีภาพลักษณ์จากภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งแตกต่างกัน ภาพลักษณ์ภายในองค์กรเป็นการสร้างขึ้นจากการกระทำขององค์กร แต่ภาพลักษณ์ภายนอกองค์กรมาจากสิ่งที่หล่อหลอมตัวบุคคลให้บุคคลเกิดการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ต่างกัน องค์กรต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมตามแต่ละบุคคลที่มาจากสังคมต่างกัน ดังภาพที่ 2

รูปที่ 2 ประเภทของภาพลักษณ์

ที่มา : จากการทบทวนวรรณกรรม

ความหมายความภักดีของลูกค้า

จากการทบทวนสรุปได้ว่าความภักดีของลูกค้าคือการแสดงออกในการซื้อซ้ำหรือสนับสนุนสินค้าและบริการขององค์กรอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจที่ลูกค้ามีให้กับสินค้าและบริการผ่านประสบการณ์ที่ได้รับ (Bourdeau, 2005) เป็นความผูกพันต่อเนื่องของลูกค้าที่มีให้กับองค์กรผู้เป็นเจ้าของสินค้าและบริการที่ลูกค้าซื้อในความตั้งใจของการกลับมาซื้อหรือใช้บริการซ้ำ (Skogland & Siguaw, 2004) ส่งผลต่อส่วนครองตลาดที่เพิ่มขึ้นให้กับองค์กร เนื่องจากลูกค้าเก่าจะพูดถึงสินค้าและบริการกับองค์กรในทางบวก ซึ่งเป็นผลดีในการสร้างความไว้วางใจและการยอมรับเกี่ยวกับสินค้าและบริการและองค์กรกับลูกค้ากลุ่มใหม่ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ (Aaker, 1991) ความภักดีของลูกค้าจะทำให้องค์กรมีความเข้มแข็ง ส่งผลให้ตราสินค้ามีมูลค่าทางการตลาดที่สูงขึ้น ได้เปรียบทางการแข่งขันกับคู่แข่งอย่างชัดเจน (Bloemer, Ruyter & Peeters, 1998; Caruana, 2002) เพราะลูกค้าเก่าที่สนับสนุนสินค้าและบริการขององค์กรต่อเนื่องจะส่งผลต่อการเติบโตของยอดขายและกำไร และยังช่วยขยายส่วนครองตลาดโดยโฆษณาลักษณะปากต่อปากให้กับตราสินค้าขององค์กร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและเกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานให้กับองค์กร

สรุปความภักดีของลูกค้า คือ ความรู้สึกทางบวกที่ลูกค้าหรือผู้มีประสบการณ์ร่วมมีให้กับสินค้า บริการ ตราสินค้า และภาพรวมทั้งหมดขององค์กร ความพึงพอใจหลังการใช้ นำมาซึ่งการซื้อซ้ำจนเกิดเป็นความต่อเนื่องเพราะรู้สึกผูกพันกับตราสินค้าขององค์กรจนตราสินค้านั้นกลายเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมซื้อ และอาจมีการบอกต่อเพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับเช่นกัน แต่การซื้อซ้ำในแต่ละครั้ง แต่ละช่วงเวลาของแต่ละบุคคล อาจมีเหตุผลที่ไม่เหมือนกัน จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าลูกค้าซื้อเพราะมีความภักดีเป็นพื้นฐาน (Fornell et al., 1996) ดังนั้น องค์กรควรเข้าใจระดับความภักดีที่แท้จริงและวิธีการวัดความภักดีของลูกค้าอย่างชัดเจนเพื่อความเหมาะสมในการดำเนินงาน

ระดับความภักดีและการวัดความภักดีของลูกค้า

การตัดสินใจซื้อของลูกค้าแต่ละครั้งย่อมมีเหตุผลที่ไม่เหมือนกัน ไม่อาจสรุปได้ว่าลูกค้าซื้อเพราะความภักดีที่มีให้กับตราสินค้ากันอย่างแข็งแกร่ง มีการแบ่งความภักดีตามลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกได้ 4 ระดับ ดังนี้ 1) ความภักดีแท้จริง (True Loyalty) คือ ทศนคติและความรู้สึกลูกค้าต่อตราสินค้ามีระดับสูง พฤติกรรมการซื้อซ้ำต่อเนื่องสม่ำเสมอในระดับสูง 2) ความภักดีแฝง (Latent Loyalty) คือ ทศนคติและความรู้สึกลูกค้าต่อตราสินค้ามีระดับสูง พฤติกรรมการซื้อซ้ำต่อเนื่องต่ำคือซื้อซ้ำไม่บ่อยแต่ช่วยแนะนำแก่บุคคลอื่น 3) ความภักดีไม่แท้จริง (Spurious Loyalty) คือ ทศนคติและความรู้สึกลูกค้าต่อตราสินค้ามีระดับต่ำ (รู้สึกไม่ดีกับตราสินค้า) พฤติกรรมการซื้อซ้ำต่อเนื่องสม่ำเสมอระดับสูง ซึ่งอาจมาจากบุคคลอื่น เช่น คนในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดชอบ จึงจำเป็นต้องซื้อ และสุดท้าย 4) ไม่มีความภักดี (No Loyalty) คือ ทศนคติและความรู้สึกลูกค้าต่อตราสินค้าไม่ดี พฤติกรรมที่แสดงออกระดับต่ำ คือไม่ชอบในตราสินค้าและไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ตราสินค้านั้น (Fornell et al., 1996; Dick & Basu, 1994)

แม้ว่าต่างกันในระดับของความภักดี แต่เป็นเรื่องของพฤติกรรมและทศนคติ การวัดควรครอบคลุมทั้งสองด้าน เพราะพฤติกรรมเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมด้านการซื้อซ้ำ ทศนคติเป็นเรื่องความคิด ความรู้สึกชอบไม่ชอบที่จะส่งผลต่อพฤติกรรม (Ivanauskiene & Auruskeviciene, 2009; Boora & Singh, 2011) โดยวัดจากลูกค้าเก่าใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบอกต่อ คือการพูดในทางบวกเกี่ยวกับประสบการณ์ร่วมที่ผ่านมาให้บุคคลอื่นรับรู้และกระตุ้นใจบุคคลที่ไม่เคยใช้เกิดความต้องการ 2) ความตั้งใจที่จะซื้อ คือการนึกถึงตราสินค้านั้นเป็นลำดับแรกเมื่อจะตัดสินใจซื้อโดยไม่คิดไปซื้อตราสินค้าอื่น 3) ความอ่อนไหวต่อราคา คือไม่สนใจเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาในทางเพิ่มขึ้น และ 4) พฤติกรรมการร้องเรียน คือ เมื่อไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือมีปัญหาบางอย่างเกิดขึ้นก็จะทำการร้องเรียนต่อผู้มีอำนาจในองค์กรนั้นหรือกระจายข่าวไปยังบุคคลอื่นในสังคมให้ได้รับรู้ (Zeithaml, Berry & Parasuraman, 1996; ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และปณิศา มีจินดา, 2554) และเพื่อความชัดเจนควรวัดเพิ่มด้านอื่น เช่น 5) ช่วงเวลาที่ซื้อ คือเวลาที่ลูกค้าซื้อหรือใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ 6) การนึกถึงเป็นตัวเลือกแรก คือ การแสดงออกอย่างชัดเจนในตราสินค้าแรกที่จะถูกเลือกซื้อหรือใช้บริการ และสุดท้าย 7) การลดตัวเลือก คือ ไม่สนใจในการหาข้อมูลตราสินค้าอื่นเพื่อเพิ่มทางเลือก (Pong & Yee, 2001)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรกับความภักดีของลูกค้า

ภาพลักษณ์องค์กรจัดเป็นหนึ่งตัวแปรที่มีผลกระทบต่อความภักดีของลูกค้าได้ ส่งผลต่อองค์กรทั้งด้านบวกและด้านลบในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านใดที่เกี่ยวข้องและอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กร สามารถสร้างผลต่อการรับรู้ของลูกค้าเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ตราสินค้าที่

องค์กรนำเสนอ ภาพลักษณ์องค์กรนำมาซึ่งความต้องการสินค้าและบริการส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อและเกิดความภักดีของลูกค้าในที่สุด (Kandampully & Suhartanto, 2000)

การศึกษาที่ผ่านมาสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรกับความภักดีของลูกค้า เช่น ผลการศึกษาความภักดีต่อผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเขต กรุงเทพมหานคร พบว่าภาพลักษณ์องค์กรของผู้ให้บริการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับสูงคือผู้ ให้บริการมีภาพลักษณ์องค์กรที่ดี ลูกค้าจะมีระดับความภักดีเพิ่มขึ้นเพราะภาพลักษณ์องค์กรของผู้ ให้บริการจะเชื่อมโยงกับตราสินค้า สามารถสะท้อนถึงคุณค่าการบริการ ตลอดจนประสบการณ์ในการ ใช้บริการในอดีตที่ทำให้เกิดความผูกพันต่อตราสินค้านั้นในอนาคต (จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์, 2558) และพบว่าภาพลักษณ์องค์กรของธนาคารเพื่อการเกษตรส่งผลในระดับสูงต่อความภักดีของผู้มาใช้ บริการธนาคาร (Wang & Chaipoo Pirutana, 2014) สอดคล้องกับการมีผลิตภัณฑ์ที่ดี ตราสินค้าที่ดี องค์กรมีชื่อเสียงในด้านบวก ตลอดจนการทำการกิจกรรมทางการตลาดเพื่อสังคมมีผลต่อความพึงพอใจ ของลูกค้า นำมาซึ่งการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีซึ่งจะช่วยส่งเสริมกระตุ้นลูกค้าในการกลับมาซื้อหรือ ใช้บริการซ้ำ (Christodoulides & Chernatony, 2009) นอกจากนี้ผลการวิจัยของ (Farida & Ardyan, 2018; ญูร์ญรัตน์ มณีร์รัตน์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2558) พบว่าภาพลักษณ์องค์กรส่งผลทางบวก ระดับสูงต่อความภักดีของลูกค้าในการมาใช้บริการธนาคาร เพราะความจงรักภักดีคือทัศนคติของ ลูกค้าที่มีต่อธนาคารและเมื่อเกิดทัศนคติที่ดีจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ระยะยาวกับตราสินค้าขององค์กร นั้น เช่นเดียวที่ตัวแปรส่งผลทางตรงระดับสูงสุดต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวได้แก่ภาพลักษณ์ของ แหล่งท่องเที่ยว นั้น เพราะภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวที่ดีจะช่วยกระตุ้นนักท่องเที่ยวให้กลับมามี ประสบการณ์ร่วม (โกมล ตุมลักษณ์ และคณะ, 2558; โชคนิติ แสงลออ และสุชาติา กรเพชรปณี, 2558) ทั้งนี้ความรับผิดชอบต่อสังคมที่องค์กรแสดงต่อสาธารณชนจะช่วยสร้างให้เกิดภาพลักษณ์องค์กรที่ดี และนำมาซึ่งความภักดีของลูกค้าในการกลับมาใช้บริการ (Shabbir et al., 2018) ขณะที่ (Shwu-Ing & Yu-Hua, 2014) ศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวในประเทศไต้หวัน พบว่าภาพลักษณ์องค์กรส่งผลระดับสูงต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวในการกลับมาใช้บริการซ้ำและ สำหรับความสามารถในการตอบสนองได้ตรงกับความต้องการและรวดเร็วจะส่งผลกลายเป็น ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีในการรับรู้ของลูกค้าและนำมาซึ่งความภักดีในที่สุด (Eliwa, 2006) สอดคล้อง ที่ว่าหากลูกค้าที่มาใช้บริการโรงแรมและลูกค้ามีความสุขจากการได้รับบริการ จะทำให้ลูกค้ารับรู้ถึง ภาพลักษณ์ในภาพรวมทั้งและส่งผลต่อการกลับมาใช้ซ้ำ (Huei & Easvaralingam, 2011)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการทบทวนพบว่าภาพลักษณ์องค์กรมีความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าในทิศทาง เดียวกัน คือ ลูกค้ารับรู้ว่าองค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีก็จะส่งผลต่อความภักดีระดับสูงขึ้น แต่ถ้าลูกค้ารับรู้ ว่าองค์กรมีภาพลักษณ์ไม่ดี ความภักดีของลูกค้าจะลดน้อยลงและจนไม่มีในที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการ

ควรสร้างสรรค์ บริหารจัดการให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีไม่ว่าจะด้านผลิตภัณฑ์ การบริการ ลักษณะทางกายภาพหรือภาพรวมทั้งหมดที่ลูกค้าสามารถรับรู้ได้ เพราะจะทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ดีและเกิดความภักดีให้นานที่สุด

ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าภาพลักษณ์องค์กรที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของลูกค้าจะมีความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้า แต่ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ของลูกค้าตลอดจนองค์ประกอบส่วนตัวของลูกค้าหรือช่วงเวลา สถานการณ์ก็มีผลต่อการรับรู้เช่นกัน ทำให้ภาพลักษณ์ในการรับรู้ของลูกค้าอาจต่างกันทั้งที่เป็นเรื่องเดียวกันและรับรู้มาลักษณะเดียวกัน ดังนั้นถึงแม้ว่าองค์กรจะพยายามนำเสนอในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ลูกค้าได้รับรู้ แต่ผลที่ลูกค้ารับรู้จนเกิดเป็นภาพลักษณ์องค์กรและส่งผลต่อความภักดีอาจมีไม่เหมือนกันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ผลจากการทบทวนผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์องค์กรกับความภักดีของลูกค้า ในมิติที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ทางสังคมและการตลาด ได้แก่มิติลูกค้ามีความต่างกันในปัจจุบันบุคคล ในเรื่องระดับชั้นทางสังคม เชื้อชาติ วัฒนธรรม รูปแบบการใช้ชีวิตที่มีความหลากหลายมากขึ้นหรือมิติผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน เช่น ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้และผลิตภัณฑ์บริการที่จับต้องไม่ได้ หรือองค์กรที่แตกต่างกัน เช่น องค์กรที่ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการ ได้แก่ โรงแรม โรงพยาบาล ร้านอาหาร ฯลฯ หรือองค์กรที่ดำเนินธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริการ ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าทั่วไป หรือมิติความแตกต่างในเรื่องของเวลา สถานการณ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ ซึ่งผลของการศึกษาจะช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าใจลูกค้าอย่างชัดเจนและจะช่วยให้องค์กรสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ให้กับลูกค้าได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านเจ้าของหนังสือ วารสาร บทความวิชาการ บทความวิจัย เว็บไซต์ ที่ผู้เขียนได้อ้างอิงถึงด้วยเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เขียนได้ศึกษา ค้นคว้า อันเป็นประโยชน์ จนทำให้ผู้เขียนสามารถดำเนินการลุล่วงได้ด้วยดี ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทความรู้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- โกมล ดุมลักษณ์, กฤษณา ปลั่งเจริญศรี, วิเชียร ศรีพระจันทร์, และบัณฑิต ผังนิรันดร์. (2558). บุพปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต. *Journal of the Association of Researchers*, 20(2), 81-93.
- จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์. (2558). ความภักดีต่อผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 2(1), 25-42.

- จิราภรณ์ สีขาว, (2560). *ภาพลักษณ์องค์กร*. สืบค้น 6 มิถุนายน 2560, จาก <http://www.thaihotelbusiness.com/articles>
- โชคนิติ แสงลออ, และสุชาดา กรเพชรปานิ. (2558). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความจงรักภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกของนักท่องเที่ยวชาวไทย. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 12(2), 23-34.
- ณัฐรัตน์ มณิรัตน์, และวิโรจน์ เกษภูาลักษณ์. (2558). การรับรู้ภาพลักษณ์ธนาคารที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อการใช้บริการผ่านคุณภาพการให้บริการของลูกค้าธนาคารกรุงศรีอยุธยาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(2), 877-892.
- นันทมน ไชยโคตร. (2557). *ภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารออมสินในเขตบางแค*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- นันทสรี สุขโต, เพ็ญสิน ชวนะคุรุ, กุลทิวา โช้เงิน, จิราพร ชมสวน, นวพงศ์ ตันฑติลิก, วริศรา แหลมทอง, ... สมศิริ วัฒนสิน. (2558). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2549). ยุทธศาสตร์การใช้การสื่อสารเชิงบูรณาการสร้าง Brand Image ของธนาคารพาณิชย์ไทยภายหลังวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในการแข่งขันธุรกิจธนาคารค้าปลีก. *วารสารนักบริหาร*, 26(3), 131-141.
- รัชนี้ วงศ์สมุทร. (2547). *หลักการประชาสัมพันธ์*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันทนี สิทธีอ่วม, และปาริชาติ ราชประดิษฐ์. (2556). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการกับภาพลักษณ์ของโรงแรม ในจังหวัดพิษณุโลกตามมุมมองของผู้ใช้บริการ*. (ปริญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล. (2548). *การประชาสัมพันธ์ทางการตลาด*. มหาสารคาม: คณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, และปณิศา มีจินดา. (2554). *การบริหารตราเชิงกลยุทธ์และการสร้างคุณค่าตรา*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- สุวิมล สุวรรณ, วีรยา ภัทรอาชาชัย, และอารีรัตน์ แซ่คู. (2557). ผลกระทบของการประชาสัมพันธ์การตลาดเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อภาพลักษณ์องค์กร ของธุรกิจโรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 33(1), 236-247.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2541). *ภาพพจน์นั้นสำคัญไฉน*. กรุงเทพฯ ฯ: อีระฟิล์ม และโซเท็กซ์.

- Aaker, D.A. (1991). *Managing brand equity: Capitalizing on the value of a brand Name*. New York: Free Press.
- Baloglu, S., & Brinberg, D. (1997). Affective images of tourism destinations. *Journal of Travel Research*, 35(4), 11-15.
- Bloenmer, J., Ruyter, K, & Peeters, P. (1998). Investigating drivers of Bank Loyalty: The complex relationship between image service quality and satisfaction. *International Journal of Bank Marketing*, 16(7), 276-286.
- Boora, K. K., & Singh, H. (2011). Customer loyalty and its antecedents : A conceptual framework. *Asia Pacific Journal of Research in Business Management*, 2(1), 151-164.
- Boulding, K. E. (1975). *The Image : Knowledge in life and society*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Bourdeau, L. B. (2005). *A new examination of service loyalty: Identification of the antecedents and outcomes of additional loyalty framework*. (Doctoral Thesis, Florida University).
- Bracinikova, V., & Matusinska, K. (2018). Corporate image of banks from the Generation Y Perspective. *ACTA Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 66(2), 441-451.
- Bravo, R., Montaner, T., & Pina, J. M. (2012). Corporate brand image of financial institutions : A consumer approach. *Journal of Product & Brand Management*, 21(4), 232-245.
- Caruana, A. (2002). Service Loyalty: The effects of service quality and the mediating role of customer satisfaction. *European Journal of Marketing*, 36(7/8), 811-828.
- Christodoulides, G., & Chernatony, L.D. (2009). Consumer based brand equity conceptualization and measurement: A literature review. *International Journal of Marketing Research*, 52(1), 43-65.
- Dick, A. S., & Basu, K. (1994). Customer loyalty: Toward an integrated conceptual framework. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 22(2), 99-113.
- Eliwa, R. A. (2006). *A study of customer loyalty and the image of the fine dining restaurant*. (Master of Science, Oklahoma State University).

- Farida, N., & Ardyan, E. (2018). The driving of customer loyalty: Relational approach, perceived value and corporate image. *International Journal of Business and Society*, 19(1), 15-26.
- Fornell, C., Johnson, M. D., Anderson, E. W., Cha, J., & Bryant, B. E. (1996). The American customer satisfaction index : Nature, purpose and findings. *Journal of Marketing*, 60(4), 7-18.
- Greve, G. (2014). The moderating effect of customer engagement on the brand image-brand loyalty relationship. *Procedia-Social and Behavioural Science*, 148(2014), 203-210.
- Hart, A. E., & Rosenberger III, P. J. (2004). The effect of corporate image. The formation of customer loyalty. *Australasian Marketing Journal*, 12(3), 88-96.
- Huei, C. T., & Easvaralingam, Y. (2011). Perceptions of service quality, corporate image and customer loyalty in the hotel industry of Malaysia. *Paper presented at the 2nd international research symposium in service management*. Yogyakarta, Indonesia.
- Ivanauskienė, N., & Auruskevicienė, V. (2009). Loyalty programs challenges in retail banking industry. *Economics & Management Journal*, 14(1), 407-412.
- Kandampully, J., & Suhartanto, D. (2000). Customer loyalty in the hotel industry: The role of customer satisfaction and image. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12(6), 346–351.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management* (10th ed.). New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Nguyen, N., & Leblance, G. (2010). Corporate image and corporate reputation in customers' relation decisions in service. *Journal of Retailing and Consumer Service*, 8(4), 227-236.
- Nukpezah, D., & Ngumuyo, C. (2010). *What Drives Customer Loyalty and Profitability : Analysis of Perspectives from Retail Customers in Ghana's Banking Industry*. Sarbrücken: Lap Lambert Academic Publishing.
- Pong, L. T., & Yee, T.P. (2001). An Integrated Model of Service Loyalty. *In International Conferences Brussels*, (pp.1-26). Belgium.
- Pummanchira, T. T. (2010). *Facilitate Attraction : A literature study on the effect of corporate image on recruitment*. North Brabant: Tilburg University.

- Shabbir, M. S., Shariff, M. N., Yusof, M. S., Salman, R., & Hafeez, S. (2018). Corporate social responsibility and customer loyalty in Islamic Banks of Pakistan: A mediating role of brand image. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 22(special), 1-6.
- Shwu-Ing Wu & Yu-Hua Zheng. (2014). The influence of tourism image and activities appeal on tourist loyalty: A Study of Tainan City in Taiwan. *Journal of Management and Strategy*, 5(4), 121-135.
- Skogland, I., & Siguaw, J. A. (2004). Are your satisfaction customer loyal. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 45(3), 221-234.
- Smith, P. R. & Zook, Z. (2012). *Marketing communications: Integrating offline and online with social media* (5th ed.). Philadelphia: Kogan Page Limited.
- Wang, L., & Chaipoo Pirutana, S. (2014). The influence of perceived service quality, corporate image, customer satisfaction and value on customer loyalty of Agriculture Bank of China in Kunming. *International Conference on Trends in Economics : Humanities and Management (CTEHM 14)*, 172-176.
- Zeithaml, V. A., Berry, L. L., & Parasuraman, A. (1996). The Behavioral Consequences of Service Quality. *Journal of Marketing*, 60(2), 31-46.

CRISIS MANAGEMENT FOR A CHAIN RESTAURANT TOWARD RUMOR

DISSEMINATION IN SOCIAL MEDIA

การจัดการวิกฤตการณ์สำหรับภัตตาคารเครือข่ายต่อข่าวลือในสื่อสังคมออนไลน์

Pornmit Kulkalyuenyong^{*}

Siriwan Wongcharoen^{**}

Annapa Saithong^{***}

(Received : October 18, 2018, Accepted : January 2, 2019)

Abstract

The rise of social media has brought an increasing interaction between customers and business. Anyone can share thoughts and opinions with anyone else. This new technology creates new challenges in many fields including the field of crisis management. The question is how companies should handle a crisis in social media. The purpose of this paper was to develop the ideas of how chain restaurants plan for crisis management regarding rumors dissemination in social media. The author starts by providing the definitions of crisis, crisis management, social media, and chain restaurant. Then, the author uses a three-stage approach for crisis management suggested by Coombs to explain how chain restaurants can respond.

Keywords : Chain restaurant, Crisis management, Crisis response, Rumor, Social media

บทคัดย่อ

ความก้าวหน้าของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้ลูกค้าและธุรกิจมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพิ่มขึ้น ทุกคนสามารถที่จะแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เทคโนโลยีด้านสื่อสังคมออนไลน์ได้สร้างความท้าทายให้เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านซึ่งรวมถึงด้านการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจด้วย คำถามที่

^{*} Instructor, Department of Hotel and Tourism Management, Faculty of Accounting and Management Science, Southeast Bangkok College. email : pornmit@southeast.ac.th

^{**} Instructor, Department of Accounting, Faculty of Accounting and Management Science, Southeast Bangkok College. email : siriwan@southeast.ac.th

^{***} Instructor, Department of Accounting, Faculty of Accounting and Management Science, Southeast Bangkok College. email : annapa_s@southeast.ac.th

มักพบบ่อย ๆ คือ บริษัทควรจะมีมาตรการรับมือกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสื่อสังคมออนไลน์อย่างไร บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวคิดของการจัดการวิกฤตการณ์ที่เกี่ยวกับข่าวลือต่าง ๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ของธุรกิจภัตตาคารแบบเครือข่าย โดยเริ่มจากการให้คำจำกัดความเกี่ยวกับคำว่า วิกฤตการณ์ การจัดการวิกฤตการณ์ สื่อสังคมออนไลน์ และภัตตาคารเครือข่าย และผู้เขียนได้การนำแนวคิดการจัดการวิกฤตการณ์ 3 ขั้นตอนของ Coombs มาอธิบายเกี่ยวกับแนวทางการจัดการวิกฤตการณ์ของภัตตาคารแบบเครือข่าย

คำสำคัญ : ภัตตาคารเครือข่าย การจัดการวิกฤตการณ์ การแก้ไขวิกฤตการณ์ ข่าวลือ สื่อสังคมออนไลน์

Introduction

The restaurant business has gained significant popularity in Thailand during the past decade. The challenges were caused by many factors. For instance, two-earner households were less likely to prepare meals at home, the number of singles grew drastically and dine out more frequently, the tendency of married couples without children and single-parent households increased and, ultimately, the consumers placed a greater emphasis on leisure time (Arora, Chawla, & Bansal, 2014). These phenomena have created a surge of chain restaurants due to the constantly changing lifestyle of working people, especially in big cities. They need more convenience and high-quality food, but do not want to cook or eat at home (Kasikorn Research Center, 2015). The advancement of technology has led to a drastic increase in the use of social media, where consumers can instantly share experience about products and service quality of the restaurants they visit. Even though social media can be an effective marketing tool for promotion of restaurants, it does have significant drawbacks. Everything the customers write provides a certain personal perception, and the information can be shared rapidly without any screening. Thus, a chain restaurant's reputation can be negatively affected in a very short time, leading to a crisis in the business.

Crisis

There are many descriptions of crisis, but no commonly-shared definition. Although they may have conceptual similarities, they are not exactly the same. The focus of these selected definitions is on organizational crisis.

Millar and Heath (2004) viewed crisis as an event that suddenly occurs, demands quick reaction, interferes with organizational performance, creates uncertainty and stress, threatens the reputation and assets of the organization, escalates in intensity, causes outsiders to scrutinize the organization, and permanently alters the organization.

Lerbinger (2012) viewed a crisis as an event that brings, or has the potential for bringing an organization into disrepute and imperils its future profitability, growth, and possibly its survival.

Coombs and Holladay (2002) state that a crisis is the perception of an unpredictable event that threatens important expectancies of stakeholders, and can seriously impact an organization's performance and generate negative outcomes. They have developed a list of possible types of crises individual organizations may face and the characteristics of these crises (see Table 1).

The author concluded that a crisis is an expected event resulting negative outcomes to the organization such as bad reputation and performance. It can be in terms of natural disaster, workplace violence, and rumors, to name a few.

Crisis Management

Crisis management aims to help organizations to manage crises and to minimize their negative impacts (Jaques, 2007; Coombs, 2019) states that crisis management seeks to prevent or lessen the negative outcomes of a crisis, and, thereby protect the organization, stakeholders, and industry from harm. To highlight its importance for companies, several scholars have presented crisis management as a strategic activity. For example, Fearn-Banks (2017) considers crisis management as a process of strategic planning for a crisis or negative turning point, a process that removes some of the risk and uncertainty from the negative occurrence and thereby allows the organization to be in greater control of desired outcomes. Burnett (1999) argued that crisis management should be viewed as a strategic action designed to avoid or mitigate undesirable developments and to bring about a favorable resolution of the problems.

Several authors (Richardson, 1994; Coombs, 2019; Meyers & Holusha, 2018; Jaques, 2007; Pearson & Mitroff, 1993; Augustine, 1995) view crisis management as a long-term process and suggested various approaches by stage of action. All these

models generally consider that managing a crisis can be analysed along a time continuum that extends from preventing and preparing for crisis to recovering from crisis.

These models represent different approaches to managing a crisis and differ in terms of the number of stages the process. Richardson (1994) offered a three-step framework. The pre-crisis/disaster phase focuses on prevention by addressing the threats that can cause a crisis. The crisis impact/rescue stage is the occurrence of the actual crisis. The recovery/demise stage involves restoring stakeholder confidence in the organization. Coombs (2019) divided crisis management into three main categories: First, the pre-crisis stage is concerned with prevention/preparation and aims to know what can be said or done to reduce the chance of crisis and moderate its harm if it occurs; second is the crisis stage or the actual response to a crisis, and third is the post-crisis stage which is concerned with the revision, the follow-up information, the lessons learned, and the preparation for the next crisis. Meyers and Holusha (2018) offered a four stage approach for managing a crisis that begins with the normal operations stage as a time when prevention practices are established. In this stage, operations are normal, but preparations are made to address an event that could occur. The second stage, emergency response, involves the first hours immediately following the onset of the crisis. The third stage, interim processing, represents an intermediate phase where temporary procedures are set up until normal operations can resume. The final stage, restoration, focuses on the transition back to normal operations. Jaques (2007) also proposed a four-stage relational, non-linear model to manage a crisis, and considers issue and crisis management in the context of interdependent activities and clusters of activities which must be managed at different stages. The four stages are crisis preparedness, crisis prevention, crisis incident management and post-crisis management. Pearson and Mitroff (1993) divided crisis management into five phases, namely signal detection, preparation and prevention, containment and damage limitation, recovery, and learning. Augustine (1995) suggested a six-stage model for crisis management. The suggested stages are avoiding the crisis, preparing to management the crisis, recognizing the crisis, containing the crisis, resolving the crisis, and profiting from the crisis.

Table 1 Typology of Crises and their Characteristics

Type of crises	Characteristics
Natural Disasters	-When an organization is damaged as a result of the weather or 'acts of God.' Examples include earthquakes, tornadoes, floods, hurricanes, and bad storms.
Workplace Violence	-When an employee or former employee commits violence against other employees on organizational grounds. Examples include killing or injuring co-workers.
Rumors	-When false or misleading information is spread about an organization or its products in order to harm the organization. Examples include rumors linking the organization to radical groups or stories that the organization's products are contaminated.
Malevolence	-When some outside actor or opponent employs extreme tactics to attack the organization. Examples include product tampering, kidnapping, terrorism, or computer hacking.
Challenges	-When the organization is confronted by discontented stakeholders with claims that it is operating in an inappropriate manner. Examples include boycotts, strikes, lawsuits, government penalties and protests.
Human Breakdowns	-When human error causes disruptions. Examples include industrial accidents and product recalls.
Mega-damage	-When an accident causes significant environmental damage. Examples include oil spills and radioactive contamination.
Organizational Misdeeds	-When management takes actions it knows will harm or serve to discredit or disgrace the organization in some way. Examples include favouring short-term economic gain over social values, deliberate deception of stakeholders and illegal acts by management.

Source : Adapted from Coombs and Holladay (2002 : 170-171)

Social Media

Social media can be characterized as a dynamic and ad hoc communication channel where a variety of information is exchanged. So far there has not been a very clear definition of social media among academics. One reason for this can be the fact that shape and functionality of social media depends on many factors which makes it constantly evolving. Technological factors play an especially important role in social

media dynamics as social media development is directly dependent on the technology and platforms that enable the interactive website's content creation, collaboration and exchange by participants. According to Solis (2007), social media is a shift in how people discover, read, and share news and information and content. Evans and Bratton (2012) states that social media relates to a self-generated, authentic conversation between people about a particular subject of mutual interest, built on the thoughts and experiences of the participants. They are part of high-technology Internet functions, which are modified regularly with additional or replacing features.

Social media covers a wide variety of "online and mobile, word-of-mouth forums including social networking websites, blogs, company sponsored discussion boards and chat rooms, consumer-to-consumer email, consumer product or service ratings websites and forums, Internet discussion boards and forums, and sites containing digital audio, images, movies, or photographs, to name a few" (Hollensen, 2014).

Fotis, Buhalis, and Rossides. (2012) point out that social media is regularly identified as social software, social web sites, consumer-generated media, user-generated media, user-generated content websites, or even Web 2.0.

Social media is growing every day. Even if 90% of the 18 to 24 year-old Internet users network via any device at least once per month, social media affects every age group with much higher rates for the age groups over 35 years. Also, when looking at the average hours per week spent on online activities, it can definitely be seen that the world is becoming more connected, with an average of 4.6 hours per week spent on social media sites worldwide (Hubspot, 2012).

An example of social media that promotes the exchange of messages between people across the world is Facebook. Facebook was created in 2004 by Mark Zuckerberg, whose mission was to bring people together with different backgrounds and encourage interaction (Facebook, 2018). As of July 2018, there were over 2.13 billion monthly active users of Facebook. One impact that social media has on intercultural dialogue is providing a common medium for exchanging messages, and many people around the globe can use the Internet to communicate and collaborate. There are 101 translations available on the site, and about 83% of users are outside the U.S. (Facebook, 2018).

YouTube is a video-sharing website that began in 2005. YouTube allows individuals to interact with the global community by viewing and sharing user-generated video content (Bertsche, 2010). Because so many videos are shared by people around the world, traditional stereotypes of groups of people have begun to decline. People have the opportunity to comment on videos and participate in discussions and conferences. Numerous people have used YouTube, and this innovation became a driving force for change around the world (Ostrow, 2010). YouTube has over 1.57 billion users with over 150,000 videos uploaded daily (YouTube, 2018). Many companies use videos to promote their business to other countries. This strategy provides businesses with the opportunity to market their service or products to potential customers spanning across greater distances. With regard to worldwide current events, people upload videos to the Internet for the purpose of entertainment, information, or persuasion. Some videos bring about controversy, and people across the globe can voice their opinions on an issue, which may contradict societal norms and stereotypes.

Twitter is a form of social media that allows people to communicate information through microblogging. People use microblogging to talk about their daily activities and to seek or share information (Java, Song, Finin, and Tseng, 2007). Twitter is a social-networking site created in 2006 to relay real time information to users. Many people follow friends, celebrities, and musicians on this site to whom they feel connected, and develop acceptance for the actions and feelings of others. Twitter has influenced intercultural dialogue because many people worldwide are focused on the individual lives of others and have the desire for a connection and knowledge of events. This example of social media has shortened the ties of distance into knowing exactly what someone is doing without physically communicating face-to-face with that person.

Lastly, the iPhone is a device introduced by Apple in 2007 that combines the function of a mobile phone, MP3 player, and instant messenger (Nowak, 2008). The iPhone combines innovative features, such as the touch screen and wireless Internet access, and it encompasses different applications that include Facebook, YouTube, and Twitter. People can use the iPhone to connect with others on social media sites in a convenient, accessible manner, they can interact on the Internet without being face-to-face or even at a computer.

As stated, social media is very important to today's business both on marketers and business owners. They are able to communicate with their target audience on a daily basis. They can be used for business engaging in marketing, sales, customer service and other business activities.

Chain Restaurant

Chain restaurants are enterprises operating as a part of a large organization. They typically use the same type of menu and equipment and there are standards and practices developed for all the businesses in the chain (Fassh, Dipietro, and Smith, 2015; Scott, 2013) defines chain restaurants as restaurants that have a similar name, product and policy in all branches. A franchise can be founded at the local, provincial or national level while still owned by the parent company. There are many advantages of being a chain restaurant enterprise, e.g., not only being part of a large organization, but also having access to technological developments, staff training, investment and publicity.

Recently the number of international chain restaurants in Thailand, such as Pizza Hut, McDonalds, Burger King, KFC, and Sizzler, has dramatically increased (Burusnukul, Binkley, and Sukalakamala, 2011). Furthermore, domestic chain restaurants have an important role to play in Thailand's food business. Popular and famous domestic chain restaurants are, for example, S&P, a Thai and international restaurant and bakery; MK Suki, a hot pot and Chinese dim sum restaurant; Seefah, a Thai and Chinese one-dish restaurant; Oishi, a Japanese restaurant; Yayoi, a Japanese fast food restaurant; and Grand Canyon, a western-style food café and restaurant, just to name a few.

Quality and customer satisfaction have long been recognized as playing a crucial role for success and survival in today's chain restaurant business. Thus, it is the responsibility of the management to offer good service and make customers satisfied by catering to their desires and wants. Customer satisfaction depends on such dimensions as assurance, responsiveness, reliability, empathy and tangibles, and further components such as personnel, price and situational factors. (Bateson & Hoffman, 2017). Apart from the service, chain restaurants often have problems of food safety in terms of advance preparation, worker contamination, contaminated raw food or ingredients, and high food costs (Fassh, Dipietro, and Smith, 2015).

The Three-Stage Approach of Chain Restaurant Crisis Management in Social Media

The three stage model of Coombs is today the most widely used and recommended framework to analyze and manage crises. This model supposes that crisis management can be divided into three distinct phases, but the process should be viewed as holistic and integrated and its phases should be considered in aggregate rather than as separate sets of activities (Penrose, 2000). The first stage, often named pre-crisis phase, focuses on prevention and preparation. The second stage, generally called the crisis response phase, begins when the crisis occurs and the management responds to it. The last stage, called post-crisis phase, is a recovery phase that addresses how the crisis was handled and allows the organization to better prepare for and prevent the next crisis. In this paper, the author intends to discuss what chain restaurants should do in those three stages as suggested by Coombs (2019).

Stage one: Pre-Crisis

The pre-crisis phase is concerned with prevention and preparation. Prevention involves seeking to reduce known risks that could lead to a crisis, such as implementing risk audits, safety measures and standards, and a control system. Preparation involves creating a crisis management plan that should be updated annually, selecting and training the crisis management team, conducting exercises to test the plan, and pre-drafting some crisis messages. The messages should include statements written by top management and communicated through channels designed for crisis communication. The applications of the crisis management plan and creating a crisis team are demonstrated below.

1) Crisis Management Plan

A crisis management plan for information dissemination in social media should be part of an overall chain restaurant preparedness plan. The main purpose of a crisis management plan is to reduce the impact of a crisis to the chain restaurant's business and reputation, and also protect the organizations' image or credibility. The content of the plan should include information as described below:

- Anticipate possible events that could discourage customers including staff service quality, food taste, cleanliness, etc.

- Define names and contact details of critical persons, including the crisis management team, and spokespeople who should be notified in the event of a crisis.
- Provide instructions on what is required in the immediate response – for example, who will deal with media enquiries and what resources they will need.
- Set the necessary type and style of communication channels, and put fact sheets and dark website pages in place.
- Identify which social media should be monitored, and which media should be used by the restaurants to communicate messages.
- Prepare a message notes template for crisis communication and give guidance on the type and style of these communications.
- Compile a contact list of all key stakeholders and media agencies.

2) Creating a Crisis Team

Numerous experts have advocated the need to set up a crisis management team. McCartney, Crandall, and Ziemnowicz (1999) notes this team is responsible for planning for a crisis before it occurs, as well as dealing with it when it really occurs. Pearson and Clair (1998) reported that organizations with crisis management teams showed a greater concern for and attention to potential crises than those without crisis management teams. The crisis management team in a chain restaurant should be comprised of the Chief Operating Officer (COO), General Manager (GM), Operations Manager (OM), Area Manager (AM), Restaurant Manager (RM), Marketing Manager (Mkt. M), and Legal Manager (LM). The crisis team is responsible for restoring command, control and communications during a crisis while gathering as much information as possible so that the directives of the senior manager can be well informed and effectively implemented. One way to determine the members of a crisis management team is to consider the best person and backup for each of the responsibilities listed below.

Table 2 Crisis Management Team and Responsibility

Responsibility	Responsibility of	Tel. No.	Backup	Tel. No.
Decision-making authority	COO	084-61347xx	GM	082-45327xx
Spokesperson to both media and general public	GM	082-45327xx	Mkt. M	083-78310xx
Communication with board members	COO	084-61347xx	GM	082-45327xx
Communication with customers	GM	082-45327xx	Mkt. M	083-78310xx
Communication with restaurant staff	AM	088-61347xx	RM	093-13210xx
Compiling records of events during crisis	Mkt. M	083-78310xx	GM	082-45327xx

Coombs (2019) considers that providing training to the spokesperson(s) is important for a crisis management team, because s/he should be well-prepared to talk to reporters from news agencies during a crisis. Hale et al. (2005) have highlighted the importance of building an image of legitimacy and trustworthiness.

Stage two: Crisis Response

The crisis response phase begins after the crisis occurs and involves management attempts to respond to a crisis. Hale, Dulek, and Hale (2005) consider this stage as the most critical of the three stages identified in crisis research literature. Crisis response strategies have three objectives relative to protecting reputations. They shape attributions of the crisis, change perceptions of the organization in crisis and reduce the negative effects generated by the crisis. Actions at this point significantly influence public opinion about the crisis and an organization handling of the event (Hale et al., 2005). Coombs (2019) noted that public relations play a critical role in the crisis response by

helping develop the messages that are sent through the various public information channels. The author next discusses the response phase in two aspects including initial crisis response, and reputation repair and behavioral intentions.

1) Initial crisis response

Once a rumor about a chain restaurant spreads, the crisis response focuses on three points, including being quick, being accurate, and being consistent. Being quick means that GM should have a message ready to communicate with the public in a short period because customers want to know what the real facts are. An early response may not have much information, but the chain restaurant has the opportunity to present itself as a source of the story. After checking all facts, it is important to communicate accurate information with the public. This is to demonstrate that the restaurant does not have anything to hide, which can build trust with stakeholders (Veil, Buehner and Palenchar, 2011). The GM needs to share information with the crisis management team so that different people can convey a consistent message to customers, restaurant managers and their subordinates. Channels of communication can be through the Internet, intranet, and mass notification systems.

2) Reputation repair and behavioral intentions

Adapted from Coombs' suggestions of reputational repair strategies, the author would like to propose the following nine strategies :

Attack the accuser: GM confronts the person or group who disseminates a rumor which claims that there is some problem with the restaurant.

Denial: GM simply denies that such rumor is not true because the restaurant has its quality control measures. In a case that a chain restaurant is managed under a franchise system, it is good to explain that the restaurant has to strictly comply with the owner's operation manual such as kitchen and service processes.

Excuse: GM minimizes the responsibility of wrongdoing by giving the reason due to misunderstanding by staff, or not brand's standard.

Justification: GM minimizes the perceived damage to the restaurant by informing the public that the standard used by the accusers to evaluate the impact of the questionable event is inappropriate.

Reminder: GM may describe positive characteristics about its existing positive performance in front of its stakeholders to generate goodwill. For instance, the GM reminds the public of its awards received from the government or any entity, the charitable donations or a history of fair treatment to its employees.

Compensation: GM offers free meals or special future discount to the accuser. These positive actions help reduce negative feelings.

Apology: GM admits the fault and asks stakeholders for forgiveness.

Stage Three: Post-crisis

According to Coombs (2019), the post-crisis phase deals with long-term effects or impacts of an event and how to return to business as usual. He suggested three “best practices” to manage the post-crisis phase including recovery, evaluation of crisis management, and next-crisis management preparation.

Recovery: This phase consists of corrective actions to solve the problems created by the crisis. The crisis management team (CMT) gathers customer information relating to satisfaction and complaints, monitor social media whether there are any rumors, meet customers casually, and solicit employee input. The CMT keeps stakeholders updated on the progression of any corrective information.

Evaluation of crisis management: When the crisis is resolved, it is important that the CMT investigate why the rumor took place and how to avoid that from happening again. The GM should analyze the procedures to improve the situation in the future. S/he can assign refresher training on the operational steps in the restaurant. The business can increase the frequency of quality audit checks.

Next-crisis management preparation: The CMT must start preparing for the next crisis to improve its crisis management plan. They may assign the Marketing Manager to monitor social media to ensure that no one is posting false statements or negative advertisements that could affect brand image.

Conclusion

With an increasing number of customers using social media, chain restaurant businesses must be aware that social media applications may result in negative outcomes for their outlets and brand. Using Coombs’ three-stage approach to crisis

management, a chain restaurant should plan for a pre-crisis stage by creating a crisis management plan and team. The crisis response stage includes the initial crisis response and reputation repair and behavioral intention. The last stage, post-crisis, comprises a recovery, evaluation of crisis management, and the next-crisis management preparation. The most important stage is crisis response as the crisis has already occurred. Therefore, communication with the stakeholders should be quick, accurate and consistent in order to build trust.

References

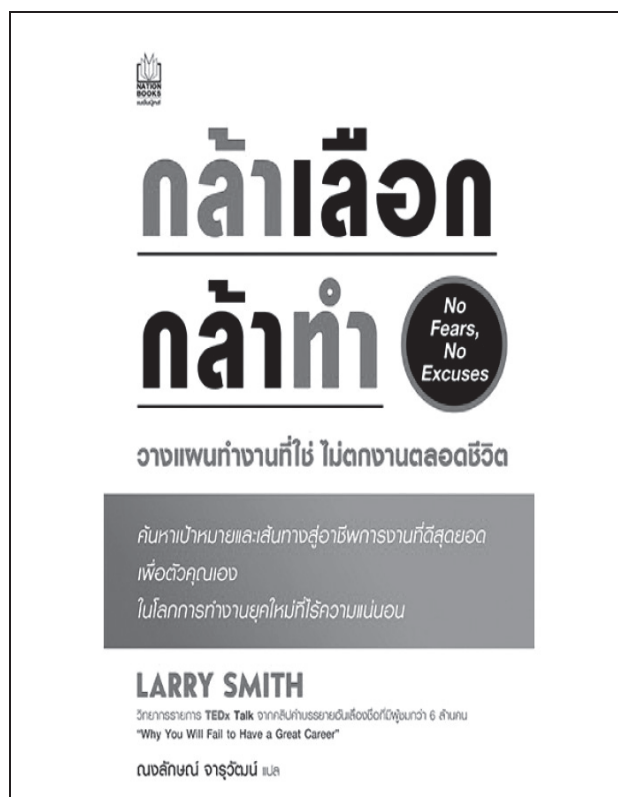
- Arora, R., Chawla, A., & Bansal, M. (2014). Eating out behavior of individuals: A case study. *International Journal of Management and Social Science*, 2(10), 23-40.
- Augustine, N. R. (1995). Managing the crisis you tried to prevent. *Harvard Business Review*, 73(6), 147-158.
- Bateson, J & Hoffman, K. (2017). *Service marketing: Concepts, strategies, and cases* (5th ed.). Mason: South-Western College Pub.
- Bertsche, E. (2010). *Bridging babel: New social media and interreligious and intercultural understanding*. Retrieved June 13, 2018, from <http://repository.berkeleycenter.georgetown.edu//UGFNewSocialMedia.pdf>
- Burnett, J. J. (1999). A strategic approach to managing crises. *Public Relations Review*, 24(4), 475-488.
- Burusnukul, P., Binkley, M., & Sukalakamala, P. (2011). Understanding tourists' patronage of Thailand foodservice establishments: An exploratory decisional attribute approach. *British Food Journal*, 113(8), 965-981.
- Coombs, W. T. (2019). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Coombs, W. T. & Holladay, S. J. (2002). Helping crisis manager protect reputational assets: Initial tests of the situational crisis communication theory. *Management Communication Quarterly*, 16(2), 165-186.
- Evans, D., & Bratton, S. (2012). *Social media marketing: An hour a day* (2nd ed.). Indiana: Wiley Publishing.
- Facebook. (2018). *Statistics*. Retrieved June 13, 2018, from <http://www.facebook.com>

- Fassh, R. E., Dipietro, R., & Smith, W. (2015). Pay more for McLocal? Examining motivators for willingness to pay for local food in a chain restaurant setting. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 24(4), 411-434.
- Fearn-Banks, K. (2017). *Crisis communications: A casebook approach* (5th ed.). Kentucky: Routledge.
- Fotis, J., Buhalis, D., & Rossides N. (2012). Social media use and impact during the holiday travel planning process. In Fuchs, M., Ricci F., & Cantoni L. (Eds.), *Information and Communication Technologies in Tourism* (pp.13-24). Vienna: Springer-Verlag.
- Hale, J. E., Dulek, R. E. & Hale, D. P. (2005). Crisis response communication challenges. *Journal of Business Communication*, 42(2), 112-134.
- Hollensen, S. (2014). *Global marketing: A decision-oriented approach* (5th ed.). Harlow: Pearson Education.
- Hubspot. (2012). "120 Marketing stats, charts and graphs". Retrieved May 15, 2018, from <https://cdn2.hubspot.net>
- Jaques, T. (2007). Issue management and crisis management: An integrated, non-linear, relational construct. *Public Relations Review*, 33(2), 147-157.
- Java, A., Song, X., Finin, T., & Tseng, B. (2007). *Why we Twitter: Understanding microblogging usage and communities*. Retrieved June 13, 2018, from <http://ebiquity.umbc.edu>
- Kasikorn Research Center. (2015). A growth of chain restaurants. *K Econ Analysis*, 19(2377), 1-5.
- Lerbinger, O. (2012). *The crisis manager: Facing disasters, conflicts, and failures*. New York: Routledge.
- McCartney, M., Crandall, W. & Ziemnowicz, C. (1999). Why plan for something bad if it may not happen?. *Internal Auditing*, 14(1), 11-17.
- Meyers, G. C. & Holusha. (2018). *Managing crisis: A positive approach*. Boston: Houghton Mifflin.
- Millar, D. P. & Heath, R. L. (2004). *Responding to crisis: A rhetorical approach to crisis communication*. New Jersey: Lawrence Elbaum Associates.
- Nowak, A. (2008). *iPhone description- part I*. Retrieved June 13, 2018, from <http://www.articlesbase.com/computers-articles/iphone-description-part-i-420010.html>

- Ostrow, A. (2010). *YouTube is the top social media innovation of the decade*, Retrieved June 13, 2018, from source: <http://mashable.com/2009/12/22/youtube-2010/>
- Pearson, C. M., & Mitroff, I. I. (1993). From crisis prone to crisis prepared: A framework for crisis management. *The Academy of Management Executive*, 7(1), 48-59.
- Pearson, C. M., & Clair, J. A. (1998). Reframing crisis management. *Academic Management Review*, 23(1), 59-76.
- Penrose, J. M. (2000). The role of perception in crisis planning. *Public Relations Review*, 26(2), 155-171.
- Richardson, B. (1994). Socio-technical disasters: profile and prevalence. *Disaster Prevention and Management*, 3(4), 41-69.
- Scott, E. (2013). *Chain VS Franchise*. Retrieved June 17, 2018, from <http://smallbusiness.chron.com>
- Solis, B. (2007). *The definition of social media*. Retrieve May 13, 2018, from <http://www.webpronews.com>
- Veil, S. R., Buehner, T. & Palenchar, M. J. (2011). A work-in-process literature review: Incorporating social media in risk and crisis communication. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 19(2), 110-122.
- YouTube. (2018). *Statistics*. Retrieved June 13, 2018, from <https://www.youtube.com>

บทวิจารณ์หนังสือ
กล้าเลือก กล้าทำ
NO FEARS, NO EXCUSES

วรสิริ ธรรมประดิษฐ์^{*}
Worasiri Thumpradit

หนังสือเรื่อง กล้าเลือก กล้าทำ

แต่งโดย แลร์รี สมิธ

แปลจาก : No Fears, No Excuses ผู้แปล : ณงลักษณ์ จารุวัฒน์

สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊คส์ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2560

265 หน้า ราคา 280 บาท

ISBN : 9786165156721

^{*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

Asst. Prof. Faculty of Accounting and Management Science, Southeast Bangkok College.

email : worasiri@southeast.ac.th

หนังสือ “กล้าเลือก กล้าทำ” เป็นหนังสือที่ แลร์รี สมิธ (Larry Smith) รองศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวอเทอร์ลู เขียนจากประสบการณ์ในการแนะแนวเส้นทางอาชีพแก่นักศึกษามานานถึง 30 ปี และได้พบว่า แต่ละปีมีนักศึกษาจากทั่วโลกหลายล้านคนที่จบมหาวิทยาลัยโดยไม่รู้หรือแทบไม่รู้ว่าก้าวต่อไปในชีวิตจะเป็นอย่างไร แต่ทุกคนมองหาอาชีพการงานที่ดีที่สุด หนังสือเล่มนี้จึงแนะนำแนวทางที่ชัดเจนและตรงไปตรงมาเพื่อค้นหาเส้นทางชีวิตที่แท้จริง แลร์รี สมิธ ได้บรรยายเรื่องนี้ในรายการ TEDx Talk ที่มีผู้ชมกว่า 6 ล้านคนทั่วโลกและได้รับคำชื่นชมอย่างมาก หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับผู้ที่กำลังค้นหางานโดยเฉพาะนักศึกษาที่กำลังจะเรียนจบหรือจบแล้วแต่มองหางานอยู่ รวมถึงผู้ที่ทำงานแล้วแต่ไม่ค่อยมีความสุขกับงานที่ทำ จนรู้สึกว่าคุณอาจจะเหมาะกับงานแบบอื่นแต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าตัวเองเหมาะกับงานอะไร ถ้าได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วปฏิบัติตามคำแนะนำของอาจารย์สมิธ ความฝันด้านอาชีพการงานจะเป็นจริง เนื้อหาในเล่มแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนละ 4 บท จบด้วยบทสรุปคือการลงมือทำงานให้สำเร็จ

ตอนที่ 1 ค้นหาสิ่งที่ตัวเองรักและหลงใหลที่สุด (Passion) ต้องรู้อย่างชัดเจนว่าตัวเองรักและปรารถนาที่จะทำอะไร อาจใช้เวลาหาคำตอบได้นานเท่าที่ต้องการ ผู้ที่ยังศึกษาอยู่อายุน้อยหรือผู้ที่มีงานทำอยู่แล้วอาจใช้เวลาจนถึง 1 ปีก็ได้ ถ้ารักที่จะทำหลายอย่าง ให้ลองประมวลความรักเหล่านั้นออกมาเป็นอาชีพเดียว เพื่อให้ตัวเองมีโอกาสสานสิ่งที่รักมากที่สุดรวมไว้ในงาน แต่ถ้าตอบไม่ได้ให้ค้นหาจุดเด่นของตนเอง โดยคิดว่ามักจะได้รับคำชมในเรื่องใด ตัวเราเก่งและทำได้ดีกว่าผู้อื่นหรือถนัดในเรื่องใด อย่าทำในสิ่งที่รู้ทั้งรู้มานานแล้วว่าไม่ใช่ และควรทำสิ่งที่ตัวเองรักตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะพออายุมากขึ้นชีวิตมักจะซับซ้อนขึ้น รวมทั้งงานที่ดีและเคยมั่นคงอาจจะไม่มั่นคงต่อไป งานบางอย่างอาจโดนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้หายไป ทักษะเฉพาะต่างๆ อาจล้าสมัยชนิดที่ไม่ทันตั้งตัว เช่น อาชีพแพทย์และวิศวกรถูกเทคโนโลยียึดครอง งานของแพทย์บางอย่างถูกโอนไปให้พยาบาลเวชปฏิบัติ งานด้านกฎหมายและการบัญชีถูกแทนด้วยซอฟต์แวร์ กฎหมายบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ทุกเส้นทางอาชีพมีอุปสรรคทั้งนั้นแต่ความรักและกระตือรือร้นที่จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้เราพยายามอย่างไม่ย่อท้อ แลร์รี สมิธ เน้นว่าไม่มีทางเลือกเลยการแข่งขัน แต่ถ้ามีใจรักในงานที่ทำ จะสามารถสร้างจุดเด่นที่เป็นข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขันที่ยืนยาวไปตลอดชีวิตการทำงาน

ตอนที่ 2 วางแผนอาชีพการงาน แลร์รี สมิธ พบว่ามนุษย์เราวางแผนมากมายหลายอย่างในชีวิต เช่น การท่องเที่ยว การแต่งงาน การซื้อบ้าน แต่ไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนอาชีพซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในชีวิตและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เรื่องอื่นๆ ดำเนินไปได้ ดังนั้นเมื่อค้นพบว่ารักที่จะทำอะไรที่สุดแล้วจึงต้องคิดและวางแผนการทำงานที่รักอย่างรัดกุมรอบคอบ เริ่มจากกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน เป้าหมายในชีวิตทำให้เราฟันฝ่าความยากลำบาก ทำให้เราเห็นโอกาส งานและอาชีพจะดีเยี่ยมต่อเมื่อมันเป็นงานที่ตัวเรารักและตอบโจทย์เป้าหมายสำคัญอื่นๆ ที่ได้ตั้งไว้ ต้องศึกษาหาความรู้เพื่อให้เข้าใจเรื่องนั้นมากขึ้นและหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นให้มากที่สุดเพื่อจะได้รู้ว่าอุปสรรคแท้จริงที่ขวางไม่ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้มีอะไรบ้าง ตรวจสอบอุปสรรคและสังเกตว่าคนอื่นมีวิธีแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงอุปสรรค

นั้นอย่างไร มีวิธีใดบ้างที่จะเร่งรัดกระบวนการที่ใช้เวลายาวนานให้รวดเร็วขึ้น อาจต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมาย ถ้าจำเป็น สิ่งที่ต้องทำต่อไป คือ ระบุทักษะสำคัญที่ต้องการ เสาะหา และสร้างเสริมทักษะที่จำเป็น เช่น เรียนต่อในหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจอยู่ เพื่อให้ได้ทำงานตามวัตถุประสงค์ของตนเองโดยได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันการศึกษาหรืออาจจะสมัครใจเป็นผู้ช่วยของผู้ที่เชี่ยวชาญในด้านนั้น หรือใช้วิธีเริ่มโครงการที่สนใจและจ้างมืออาชีพมาทำงานช่วงหนึ่งและเรียนรู้ทักษะจากคนเหล่านั้น แล้วหาข้อได้เปรียบของตัวเอง เช่น มีอะไรที่ตัวเราทำได้แต่คนอื่นทำไม่ได้ มีเครื่องมือหรือเทคนิคอะไรบ้างที่คนอื่นใช้ไม่เป็นแต่ตัวเราใช้เป็น ฯลฯ นำความคิดสร้างสรรค์ในตัวออกมาใช้ และจำเป็นต้องอดใจเดียวเพื่ออดตัวเอง จากนั้นก็ลงมือทำและปรับแก้ ทั้งนี้ต้องมีเกณฑ์ตรวจวัดและกำหนดระยะเวลาทบทวนเกณฑ์นั้น ที่สำคัญคือแผนงานที่วางไว้ต้องไม่ไปจำกัดทางเลือกที่มีอยู่และอาจปรับแก้เพื่อให้เข้าใกล้เป้าหมายยิ่งขึ้น

ตอนที่ 3 เผชิญหน้ากับความกลัวและข้อแก้ตัว แลร์รี สมิธ แนะนำว่า ต้องมองให้ออกว่าตัวเองกลัวอะไร เช่น กลัวในสิ่งที่ตนไม่รู้ กลัวเสียเวลา กลัวเสียโอกาส กลัวล้มเหลว กลัวไม่มีเงิน ฯลฯ เพื่อหาวิธีแก้ไขให้เลิกกลัว ตัวอย่างเช่น การกลัวในสิ่งที่ตนไม่รู้อาจเกิดจากการที่ไม่มีความรู้อย่างแท้จริงในงานนั้นเลย ทุกอย่างที่เราเป็นแค่ความรู้ในเชิงวิชาการ เป็นต้น พันธนาการอีกอย่างคือ ข้อแก้ตัว จะต้องระบุและฆ่าแหล่งข้อแก้ตัวออกเป็นส่วน ๆ ตัวอย่างของข้อแก้ตัว ได้แก่ แล้วแต่โชค ต้องดูแลพ่อแม่ ดูแลลูก อายุมาก เป็นต้น ต้องเลิกแก้ตัวโดยการบริหารเวลาและมีวินัย ความสำเร็จเป็นผลมาจากความพยายามและความสามารถชีวิตอยู่ในกำมือของเราเอง อายุมากแล้วยังทำได้ ตัวอย่างเช่น ผู้พันแซนเดอร์ส (Colonel Sanders) รักและมีฝีมือด้านการทำอาหารมาตั้งแต่เด็ก เขาประกอบอาชีพหลายอย่างและล้มเหลวเสมอ แต่บั้นปลายชีวิตได้เป็นมหาเศรษฐีเพราะไก่ทอด โดยเริ่มธุรกิจ Kentucky Fried Chicken ในรูปบริษัทเมื่ออายุ 65 ปี บิลลี เลตส์ (Billie Letts) เริ่มเขียนหนังสือเล่มแรก คือ Where the Heart is เมื่ออายุ 50 ปี หลังจากนั้นเธอได้เขียนต่อมาเรื่อยๆจนกลายเป็นนักเขียนนวนิยายชื่อดัง

บทสรุป กล้าลงมือทำในสิ่งที่รักโดยมีกลยุทธ์ที่ชัดเจน พุ่มเททำงานนั้นและพัฒนาตัวเองจนเป็นผู้เชี่ยวชาญในงาน

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่สอนให้รู้ว่าจะค้นหา เสริมสร้าง และใช้ความสามารถเฉพาะตัวให้เกิดประโยชน์อย่างไร ความสามารถที่มีอยู่ในตัวเมื่อได้รับแรงผลักดันจากความรักและกระตือรือร้น จะช่วยให้ทำงานที่รักได้สำเร็จและส่งผลดีไปเรื่อย ๆ ความสำเร็จครั้งต่อไปจะยิ่งใหญ่กว่าความสำเร็จครั้งก่อน ในเล่มยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องงาน อาชีพ ความผิดพลาดที่พบบ่อยเรื่องอาชีพ การสร้างเครือข่ายคนรู้จัก การสัมภาษณ์ การสร้างนวัตกรรม และการเสนอขาย หนังสือ "กล้าเลือก กล้าทำ" จะช่วยให้ผู้อ่านมีความสุขกับชีวิตและการทำงาน สำหรับผู้ที่มึนงานทำอยู่แล้วแต่ไม่แน่ใจว่าควรทำต่อหรือไม่ ให้ลองตอบคำถามง่าย ๆ ว่าถ้าถูกลอตเตอรี่และไม่ต้องทำงาน จะยังอยากทำงานที่ทำอยู่หรือไม่ หรืออาจตั้งคำถามว่าเคยช่วยเจ้านายคิดแก้ปัญหาอะไรบ้าง ทำอย่างไร นำความคิดสร้างสรรค์มาใช้ประโยชน์อย่างไร หรืองานที่

ทำอยู่เป็นงานหนักหรือเปล่า อาจได้คำตอบว่าได้ทำงานในอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเองอยู่แล้ว แต่ถ้าอยากออกไปทำงานที่รักและหลงใหลต้องเปิดใจพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง บางครั้งอาจทำให้ท้อ บางครั้งอาจต้องถอยบ้าง จึงต้องกล้าเลือกกล้าทำอย่างมีหลักการ อย่าพึ่งพาโชคแต่ใช้วิธีวิเคราะห์ มีกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน มีวินัย และมีความพยายามอย่างมุ่งมั่นทุ่มเท ต้องหาความรู้เพิ่มเติมด้วยการอ่าน พุดคุย และอย่าหมดแรงไปกับการคิดวิเคราะห์ ต้องตระหนักว่าเรากำลังอยู่ในโลกที่อลเวงและไม่หยุดนิ่ง การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วกว่าเดิม เส้นทางที่เลือกนั้นต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุมทุกด้าน เนื่องจากการทำงานที่เรารักจะทำให้งานมันคงและก้าวหน้าในระยะยาว ไม่ใช่เงินรายได้ที่ได้มาทันที แลร์รีสมิธ แนะนำว่าการพุดคุยเรื่องงานกับคนที่เรารักเป็นเรื่องสำคัญ และการที่คนในครอบครัวขอมีส่วนช่วยในงานเป็นเรื่องดี คือ ทำให้การงานและชีวิตมาบรรจบกัน อาชีพการงานจะดีสุดยอดต่อเมื่อ เป็นอาชีพที่ทำแล้วมีความสุข ได้ทำประโยชน์ให้แกโลก ให้รายได้ที่พึงพาได้อย่างเพียงพอ และให้อิสระภาพส่วนบุคคล การมีความปรารถนาอันแรงกล้า มีเป้าหมายอันมั่นคง มุ่งมั่นทุ่มเททำงานที่ตัวเองสนใจอย่างไม่ลดละ และมีความกล้าใจจากคนใกล้ชิด จะได้ทั้งความสุขและความสำเร็จในอาชีพการงานเป็นรางวัลตอบแทน

ข้อดีของหนังสือเล่มนี้ คือ เป็นหนังสือที่สร้างแรงบันดาลใจในการก้าวสู่การทำงานที่รักและใฝ่ฝัน พร้อมกลยุทธ์ในวางแผนอาชีพ มุมมองเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดจนภาวะเศรษฐกิจยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันช่วยให้ผู้อ่านจัดลำดับความสำคัญเรื่องอาชีพและช่วยในการตัดสินใจ มีตัวอย่างจากเรื่องจริงที่ผู้เขียนวิเคราะห์พฤติกรรมหลากหลายรูปแบบอันไปสู่ความสำเร็จและความผิดพลาดในเรื่องอาชีพจากบรรดาลูกศิษย์และคนที่ท่านเคยให้คำแนะนำซึ่งช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นช่องทางที่คาดไม่ถึง มีคำถามท้ายบทที่ผู้อ่านต้องพยายามคิดอย่างจริงจังเป็นคำถามยากให้ตอบตามตรง และท้ายเล่มมีภาคผนวกแนะนำวิธีวางแผนงานของตัวเองเป็นขั้นๆอย่างละเอียดเพื่อช่วยให้ลงมือปฏิบัติง่ายขึ้นและได้วิเคราะห์ตัวเองอย่างแท้จริง จึงเป็นประโยชน์กับทั้งผู้ที่ต้องการหางานที่เหมาะสมกับตัวเอง และผู้ที่ต้องการปรับปรุงงานที่ทำอยู่ ทำให้ผู้อ่านได้พัฒนาตัวเองเพื่อบรรลุความสำเร็จอย่างยั่งยืน

รูปแบบการนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ใน วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก

การเตรียมต้นฉบับ

1. ความยาวของบทความ 10 - 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง
2. ใช้กระดาษขนาด A4 (พิเศษ) (8 X 11.5 นิ้ว) พิมพ์หน้าเดียว พิมพ์ด้วย Microsoft word for windows เวอร์ชันที่นิยมใช้ในปัจจุบัน การตั้งค่าหน้ากระดาษระยะขอบบน 1.25 นิ้ว หรือ 3.17 ซม. ขอบซ้าย 1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม. ขอบล่างและขอบขวา 1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.
3. เนื้อหาทั้งหมดพิมพ์ 1 คอลัมน์
4. พิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้อักษรแบบ “TH Sarabun New”

ข้อความ	ขนาด	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)	18 (CT)	ตัวหนา
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ-ตัวพิมพ์ใหญ่)	16 (CT)	ตัวหนา
ชื่อผู้เขียน	14 (RJ)	ตัวหนา
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด และอีเมลของผู้เขียน (เชิงอรรถ)	14 (LJ)	ตัวธรรมดา
หัวข้อบทคัดย่อ/Abstract	16 (LJ)	ตัวหนา
เนื้อหาบทคัดย่อ/Abstract	16 (LRJ)	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ/Keywords	16 (LJ)	ตัวธรรมดา
หัวข้อเรื่อง	16 (LJ)	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16 (LJ)	ตัวหนา
เนื้อเรื่อง	16 (LRJ)	ตัวธรรมดา
หัวข้อเอกสารอ้างอิง	16 (CT)	ตัวหนา
เนื้อหาเอกสารอ้างอิง	16 (LJ)	ตัวธรรมดา
ตารางที่ (ระบุไว้บนตาราง)	16 (LJ)	ตัวหนา
ชื่อรูป ชื่อแผนภูมิ (ระบุชื่อไว้ได้รูป แผนภูมิ)	14 (CT)	ตัวหนา
เชิงอรรถ	14 (LJ)	ตัวธรรมดา

CT = Centre Text, LJ = Left Justified, RJ = Right Justified, LRJ = Left & Right Justified

5. การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น คำศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปล หรือคำที่ใช้แล้วทำให้เข้าใจง่ายขึ้น คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะ

การเรียงลำดับเนื้อหา (บทความวิจัย)

1. ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้นฉบับที่เป็นภาษาไทยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ

2. ชื่อผู้เขียน (Author) ให้ระบุชื่อเต็ม นามสกุลเต็ม ของผู้เขียนทุกคน ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานต้นสังกัด ถ้าผู้เขียนเป็นนักศึกษา ให้ระบุสถานภาพเป็นนักศึกษา

3. บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกินอย่างละ 20 บรรทัด

4. คำสำคัญ (Keywords) กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ทำคำค้นในระบบฐานข้อมูลที่คิดว่าผู้ที่จะค้นหาคำความนี้ควรใช้ ให้ระบุทั้งคำภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษาอย่างละไม่เกิน 5 คำ

5. บทนำ (Introduction) อธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหาและเหตุผลที่นำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการที่มีการตรวจเอกสาร (Literature review) รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6. วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) อธิบายกระบวนการการดำเนินการวิจัย โดยบอกรายละเอียดของวิธีการศึกษา จำนวน ลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา อธิบายแบบแผนการวิจัย การเลือกตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

7. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลการวิจัยอย่างชัดเจนตรงประเด็นตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย ถ้าผลไม่ซับซ้อนและตัวเลขไม่มาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขหรือตัวแปรมากควรใช้ตารางหรือแผนภูมิแทน โดยไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ โดยต้องมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบและสรุปเทียบกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ (ถ้ามี)

8. การอภิปรายผลและสรุป (Discussion and conclusion) เป็นการชี้แจงผลการวิจัยว่าตรงกับวัตถุประสงค์/สมมุติฐานของการวิจัย สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลการวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง (Reference)

การเรียงลำดับเนื้อหา (บทความวิชาการ)

1. ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้นฉบับที่เป็นภาษาไทยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ

2. ชื่อผู้เขียน (Author) ให้ระบุชื่อเต็ม นามสกุลเต็ม ของผู้เขียนทุกคน ตำแหน่งทางวิชาการ และหน่วยงานต้นสังกัด

3. บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน อย่างละ 20 บรรทัด

4. คำสำคัญ (Keywords) กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ทำคำค้นในระบบฐานข้อมูลที่คิดว่าผู้ที่จะค้นหาบทความนี้ควรใช้ ให้ระบุทั้งคำภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา อย่างละไม่เกิน 5 คำ

5. เนื้อเรื่อง (Content) ประกอบด้วย ส่วนนำหรือบทนำ เนื้อหา และส่วนสรุป

6. เอกสารอ้างอิง (Reference)

การอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

ใช้การอ้างอิงแบบนาม-ปี (author-date in-text citation) โดยเอกสารภาษาไทยให้ใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล, ปีพ.ศ.ที่พิมพ์ เช่น (อมร รักษาสัตย์, 2540) กรณีผู้เขียนมากกว่า 2 คน ใช้ชื่อผู้เขียนคนแรก คนที่สอง และคนที่สาม เช่น (กันยา สุวรรณแสง, กอบกวี ชื่นรักสกุล, และดวงรัตน์ คูหเจริญ, 2552) การอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษให้ใช้ชื่อสกุล, ปีค.ศ.ที่พิมพ์ เช่น (Chandler, 2001) กรณีผู้เขียนมากกว่า 2 คน ใช้ (Russell, Richard, & Barnett, 2004)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ ใช้รูปแบบการเขียนเช่นเดียวกับการเขียนบรรณานุกรม ดังนี้

2.1 บรรณานุกรม แยกเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (เรียงตามลำดับตัวอักษร)

2.2 รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมแบบ APA ดังต่อไปนี้

หนังสือ

รูปแบบ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ครั้งที่พิมพ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	กิริติ บุญเจือ. (2547). <i>ตรรกวิทยาทั่วไป</i> (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
ผู้แต่ง 2 คน	ลัสนา ศิริเจริญ, และสุมาลี นิมานภาพ. (2540). <i>ความรู้ทั่วไปทางภาษาไทย</i> (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
ผู้แต่ง 3-6 คน	ผู้แต่ง1, ผู้แต่ง2, ผู้แต่ง3, ผู้แต่ง4, ผู้แต่ง5, และผู้แต่ง6. (ปีที่พิมพ์). <i>ชื่อเรื่อง</i> . สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 7 คนขึ้นไป	ผู้แต่ง1, ผู้แต่ง2, ผู้แต่ง3, ผู้แต่ง4, ผู้แต่ง5, ผู้แต่ง6,...ผู้แต่งคนสุดท้าย. (ปีที่พิมพ์). <i>ชื่อเรื่อง</i> . สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	คะนิง จันทรศิริ. (ผู้รวบรวม). (2547). <i>ประดิษฐ์เศษวัสดุ</i> . กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
หนังสือแปล	ปาร์กเกอร์, อาร์. บี. (2552). <i>ศพคนดัง</i> [High profile] (อิสริยา ชมภูผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: นกฮูก พับลิชชิ่ง.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน เช่น หน่วยราชการ สถาบันการศึกษา	สำนักงานกฤษฎีกา. กรมประชาสัมพันธ์. (2547). <i>นามสงเคราะห์ส่วนราชการ</i> . กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์.

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย. (2547). กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ / สำนักพิมพ์ หรือไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	เมืองให้ใส่ (ม.ป.ท.) สำนักพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.พ.) สำหรับเอกสารภาษาไทย และ (n.p.) สำหรับภาษาต่างประเทศ ปีให้ใส่ (ม.ป.ป.) สำหรับเอกสารภาษาไทย และ (n.d.) สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). (ม.ป.ป.). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

วารสาร

รูปแบบ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.
	ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). เด็กกับสังคม. <i>มติชนสุดสัปดาห์</i> , 10(125), 25-28.

หนังสือพิมพ์

รูปแบบ	ผู้แต่ง./ (ปี, วันที่ เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.
	เกษม สิริสัมพันธ์. (2541, 3 เมษายน). อย่าทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่. <i>สยามรัฐ</i> , น. 5-6, 14.

วิทยานิพนธ์

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์./ ชื่อมหาวิทยาลัย).
	วรุณี อุดมศิลป์. (2543). <i>ศิลปการประพันธ์เรื่องภายในนวนิยายของ มาร์เกอริตูร์เซออร์นาร์</i> . (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

บทความในหนังสือ

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน หรือ In/ชื่อบรรณาธิการ/ (บรรณาธิการ หรือ Ed. หรือ Eds.)/ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)/ (เลขหน้าที่ปรากฏบทความจากหน้าใดถึงหน้าใด)./สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
	เสาวณีย์ จำเดิมแผด็จศึก. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัดนชัย และมนตรี ตูจันดา (บรรณาธิการ), <i>อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้</i> (น.99-103). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

บทความจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า-เลขหน้า./ URLของวารสาร
	William, J. (2008). The victim of crime. <i>Sociology Review</i> , 17(4), 30-32. Retrieved from http://www.philipalan.co.uk/sociologyreview/index.html

อินเทอร์เน็ต : เว็บไซต์

รูปแบบ	ผู้แต่ง./ (ปี)./ชื่อบทความ./สืบค้น/วัน/เดือน/ปี./จาก/URLของเว็บไซต์
	จอมจักร จันทรสกุล. (2546). โรคสะกดจิตเงิน. สืบค้น 28 ตุลาคม 2547, จาก http://www.thaihealth.net/h/article239.html

การสัมภาษณ์

รูปแบบ	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี, วันที่ เดือน)./ตำแหน่ง(ถ้ามี)/[บทสัมภาษณ์].
	จันทมนิ เนียมสกุล. (2559, 9 กุมภาพันธ์). ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลกุลบุตร [บทสัมภาษณ์].

การส่งบทความ

- ผู้สนใจตีพิมพ์บทความสามารถส่งบทความ ที่ประกอบด้วย แบบฟอร์มการส่งบทความ และ บทความที่มีหัวข้อตามแบบฟอร์มของบทความซึ่งสามารถ download ได้จาก http://www.southeast.ac.th/SBC_Journal/index.html ส่งถึงกองบรรณาธิการได้โดยช่องทาง ดังนี้
 - 1.1 จัดส่งผ่านระบบ ThaiJO2 โดยลงทะเบียนเข้า ได้ที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/SB_Journal/index
 - 1.2 จัดส่งทางอีเมลมาที่ virat2500@gmail.com หรือ SBJournal@southeast.ac.th
 - 1.3 จัดส่งทางไปรษณีย์ถึง :- กลุ่มงานวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก 298 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260 (วงเล็บมุมของ “วารสารวิชาการ”)
 - 1.4 สอบถามรายละเอียดได้ที่ กลุ่มงานวิจัยและบริการวิชาการ โทร. 0-2744-7356 ถึง 65 ต่อ 186, 187
- กองบรรณาธิการจะนำบทความที่ท่านส่งมาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนอย่างน้อย 2 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมสำหรับตีพิมพ์ในวารสารฯ ในกรณีผลการประเมินระบุให้ต้องปรับปรุงหรือแก้ไข ผู้เขียนจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 15 วัน นับจากวันที่ได้รับผลการประเมินบทความ
- หากบทความวิจัยหรือบทความวิชาการของท่านได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนบทความจะได้รับการแจ้งตีพิมพ์และรับวารสารวิชาการฉบับนั้น จำนวน 2 เล่ม

แบบฟอร์มการส่งบทความวิชาการและบทความวิจัย
เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการเชาอีส์ท์บางกอก

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/ตำแหน่งทางวิชาการ) (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....

2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....ตำแหน่งทางวิชาการ.....

3. ชื่อบทความ (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)

4. ชื่อผู้เขียนร่วม

4.1 (นาย/นาง/นางสาว/ตำแหน่งทางวิชาการ) (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....e-mail.....
สถานที่ทำงาน/สถาบัน.....

4.1 (นาย/นาง/นางสาว/ตำแหน่งทางวิชาการ) (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....e-mail.....
สถานที่ทำงาน/สถาบัน.....

5. ชื่อ ที่อยู่ และ หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์e-mail

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม(ถ้ามี)ขอรับรองว่า บทความเรื่องที่น่าเสนอมานี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสาร
เล่มใดมาก่อน และขอให้ความยินยอมในบทความเรื่องดังกล่าวที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการเชาอีส์ท์
บางกอก ซึ่งหากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/
หรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยินยอมรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว โดยบทความ
เรื่องที่น่าส่งนี้จะต้องได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน ตามหลักเกณฑ์ที่กองบรรณาธิการ
กำหนดและในกรณีที่ข้าพเจ้าถอนบทความที่น่าเสนอก่อนจะได้รับการตีพิมพ์ ข้าพเจ้ายินยอมเป็นผู้เสีย
ค่าใช้จ่ายในการประเมินบทความดังกล่าว

ลงชื่อ

(.....)

แบบฟอร์มการชำระเงิน

วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (Southeast Bangkok Journal)

ชื่อ (นาย, นาง, นางสาว).....นามสกุล.....
ที่อยู่เลขที่..... ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์..... FaxE-mail
Line ID.....

- 1) ☐ ชำระค่าสมัครสมาชิก (Reader) จำนวน 400 บาท/ปี สมัครสมาชิกเป็นเวลาปี
เป็นจำนวนเงินค่าสมาชิก.....บาท หรือ
- 2) ☐ สมัครเป็นสมาชิกและ ชำระค่าตีพิมพ์บทความ (Reader & Author) ในวารสารวิชาการ
เซาธ์อีสท์บางกอก (Southeast Bangkok Journal) จำนวน 2,000 บาท/1 บทความ
ขอส่งบทความของข้าพเจ้าจำนวนบทความ เป็นเงินค่าตีพิมพ์บทความ.....บาท
- รวมเป็นเงินทั้งสิ้น.....บาท

(.....)

โดยโอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารไทยพาณิชย์
ชื่อบัญชี วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
เลขที่บัญชี 137-3-00370-9 (กระแสรายวัน)

ลงชื่อผู้สมัคร/เจ้าของบทความ.....
(.....)

วันที่...../...../.....

กรุณาส่งแบบฟอร์มการชำระเงินพร้อมสำเนาหลักฐานการโอนเงินไปที่

e-mail : virat2500@gmail.com หรือ SBJournal@southeast.ac.th

หรือทางไปรษณีย์ ส่ง กลุ่มงานวิจัยและบริการวิชาการ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

298 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนา เขตบางนา

กรุงเทพฯ 10260 (วงเล็บมุมของ “วารสารวิชาการ”)

โทร. 027447356 ถึง 65 ต่อ 186, 187

หมายเหตุ กองบรรณาธิการจะไม่มีการจ่ายเงินทุกประเภท และขอสงวนสิทธิ์การตีพิมพ์บทความที่
ยังไม่มีหลักฐานการโอนเงิน

ระดับปริญญาโท

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

- กลุ่มวิชาการตลาด
- กลุ่มวิชาการเป็นผู้ประกอบการ
- กลุ่มวิชาการจัดการอุตสาหกรรม
- กลุ่มวิชาการจัดการโลจิสติกส์
- กลุ่มวิชาการจัดการสมัยใหม่

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

- สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

ระดับปริญญาตรี

หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 4 ปีเทียบโอน

ภาคปกติ ภาคสมทบ (ค่า และ เสาร์-อาทิตย์)

คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ

- หลักสูตรบัญชีบัณฑิต
- สาขาวิชาการตลาด
- หลักสูตรการจัดการบัณฑิต
- สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม

คณะโลจิสติกส์และเทคโนโลยีการบิน

- สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์

คณะนิติศาสตร์

- สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์

- สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
- สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์
- สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการอุตสาหกรรม
- สาขาวิชาเทคโนโลยีมีัลติมีเดียและแอนิเมชัน

วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

298 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260

โทรศัพท์ 0-2744-7356-65 โทรสาร 0-2398-1356

<http://www.southeast.ac.th>